

Provinciale Staten van Noord-Brabant
Postbus 90151
5200 MC 's-HERTOGENBOSCH
X

Behandeld door:	Mw. R.M.A. Spriensma	Datum:	13 april 2017
Telefoon:	078-7702021	Ons kenmerk:	1840133
E-mail:	Rma.spriensma2@dordrecht.nl	Uw kenmerk:	
Bijlagen:	3		

Betreft: jaarstukken 2016 Parkschap Nationaal Park De Biesbosch

Geachte leden van Provinciale Staten,

Ingevolge artikel 38 van de gemeenschappelijke regeling (GR) van het Parkschap Nationaal Park De Biesbosch doen wij u hierbij toekomen de door de accountant goedgekeurde jaarrekening 2016 van het Parkschap Nationaal Park De Biesbosch, evenals het controleverslag van de accountant.

Het jaar 2016 is zowel inhoudelijk als financieel positief afgesloten. In 2016 is met succes een bidbook ingediend voor de prijsvraag Nationale Parken van Wereldklasse. Met water als verbindende factor zal NLDelta de samenwerking in de regio verder versterken. Vele bestaande en nieuwe partners zijn via intentieverklaringen betrokken bij de ambities van ons Nationale Park van Wereldklasse. Opnieuw een belangrijke stap in het kader van de Toekomstvisie Biesbosch 2021, waarin onze topnatuur een topwaardering kent en waarvan alle belanghebbenden trotse ambassadeurs zijn.

In 2016 is ook de uittreding van drie partners per 1/1/2018 verder vormgegeven, hetgeen in 2017 moet resulteren in een aanpassing van de gemeenschappelijke regeling. Nadrukkelijk is een toekomstige betrokkenheid uitgesproken en voor één provincie inmiddels mede vormgegeven in een langdurige subsidierelatie. Ten behoeve van het vormgeven van een toekomstige organisatie met nieuwe partners zijn gesprekken rondom de governance gestart.

Tenslotte is, naast de al gerealiseerde kostenbesparingen, het eerste verdienmodel uitgerold in de vorm van de Biespas. Dit gebeurde via kerstpakketten bij enkele organisaties, de brede lancering van de Biespas zal medio april 2017 plaatsvinden.

Het totaal saldo van baten en lasten over 2016 bedraagt € 147.300 voordelig. Een deel van dit voordeel, ca. € 83.000, werd veroorzaakt door incidentele posten in de vorm van de verzekeringsuitkering voor de gestolen opblaasbever (2016), een hoger dan verwachte subsidievaststelling voor de steigers van de zonnepont en de middelen van de geliquideerde Stichting Recreatieve Voorzieningen, welke in het verleden werden bestemd voor de Zuileshoeve.

Opnieuw was geen sprake was van opbrengsten in het kader van de natuurbijdrage automobilisten en werden nog geen donaties van nieuwe bedrijfsvrienden werden ontvangen. Hier was wel van uitgegaan. Genoemde nadelen werden

gecompenseerd door lage rentelasten (de rentelasten zijn in de begroting 2017 bijgesteld, anticiperend op de wijzigingen in de BBV-regelgeving), goede opbrengsten door het mooie weer en strakke sturing op de budgetten.

Na het verwerken van alle afgesproken mutaties op de reserves is sprake van een positief gerealiseerd resultaat van ca. € 78.122, welke op grond van art.44, 8e lid van de GR is toegevoegd aan AR. Het Algemeen bestuur heeft in de besluitvorming rondom de kadernota 2018 besloten hiervan € 29.000 te bestemmen, te weten het aandeel in het resultaat voor gebouwen en woningen, ten behoeve van de Zuileshoeve.

De accountant heeft in de vergadering van het Dagelijks Bestuur van 7 april 2017 de afgegeven goedkeurende verklaring toegelicht. De jaarrekening geeft een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen en het resultaat 2016 in overeenstemming met het Besluit begroting verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen (WNT) en aan de eisen van financiële rechtmatigheid. Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening.

Belangrijke ontwikkeling en achtergronden met betrekking tot de posten in de jaarrekening zijn duidelijk en volledig toegelicht. De interne controle is deugdelijk.

De accountant geeft enkele aanbevelingen:

1. De bevoegdheden in het bedrijfsvoeringssysteem Recreatex nader in te regelen om een adequate functiescheiding te bewerkstelligen.
2. Actualiseren van het inkoopbeleid en het in lijn brengen hiervan met de wetgeving.
3. Het standpunt met betrekking tot de vennootschapsbelasting af te stemmen met de belastingdienst.

Het Dagelijks Bestuur heeft aangegeven deze aanbevelingen op te volgen.

De jaarstukken zijn in de vergadering van 7 april 2017 vastgesteld door het Dagelijks Bestuur en aangeboden aan het Algemeen Bestuur van het Parkschap. Het Algemeen Bestuur zal de jaarrekening in de vergadering van 30 juni 2017 vaststellen, waarna deze aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) wordt verzonden.

Het niet voldoen aan deze bepalingen kan tot gevolg hebben dat BZK het Parkschap onder curatele stelt.

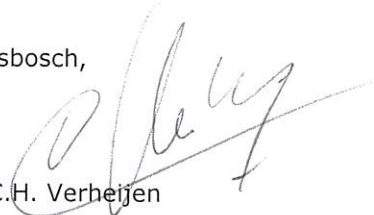
Aan de GR Parkschap betrokken ambtenaar van uw organisatie is een bericht t.b.v. openbare kennisgeving en verkrijgbaarstelling verzonden.

Hoogachtend,

Het Dagelijks Bestuur van Parkschap Nationaal Park De Biesbosch,

P.J. Heijkoop
voorzitter

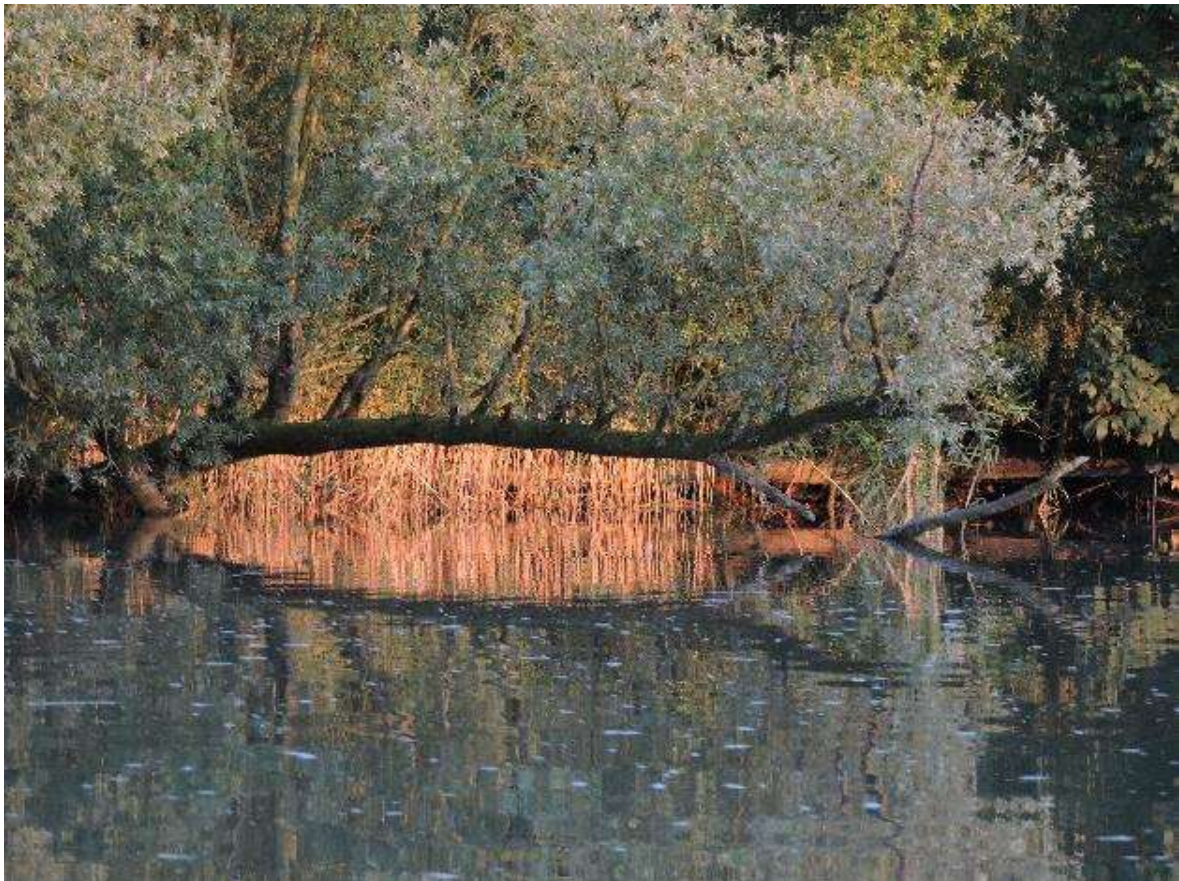
D.C.H. Verheijen
secretaris

Nationaal Park
De Biesbosch

PARKSCHAP NATIONAAL PARK DE BIESBOSCH JAARSTUKKEN 2016

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	3
PROGRAMMAREKENING	4
a. JAARVERSLAG	8
1. De Biesbosch verdient 't	8
2. De partners	11
3. Parkschap Beleidsuitvoering	12
4. Gebiedsontwikkelingen en voorzieningen	18
5. Bestuursondersteuning GR	19
6. Natuur- en recreatiegebied de Hollandse Biesbosch	21
7. Investerings	28
PARAGRAFEN	30
8. Algemene dekkingsmiddelen	30
9. Weerstandsvermogen en risico's	30
10. Onderhoud kapitaalgoederen	36
11. Bedrijfsvoeringparagraaf	37
12. Verbonden partijen	38
13. Financieringsparagraaf	38
14. Grondbeleid	39
b. JAARREKENING	40
OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN IN DE JAARREKENING	40
15. Overzicht baten en lasten (exploitatie)	40
16. Totaal saldo van baten en lasten, mutaties reserves en gerealiseerd resultaat	41
17. Balans per 31 december 2016	43
<i>Toelichting op de balans per 31 december 2016</i>	45
18. Vaste activa	45
19. Vlottende activa	48
19.1 Voorraden	48
19.2 Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	48
19.3 Liquide middelen	49
19.4 Overlopende activa	49
20. Vaste Passiva	50
20.1 Eigen vermogen	50
20.2 Voorzieningen	51
20.3 Vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar	52
21. Vlottende passiva	53
21.1 Kortlopende schulden	53
22. SISA	55
23. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	55
23.1 Inleiding	55
23.2 Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening	55
23.3 Balans - Vaste activa	55
23.4 Balans - Vlottende activa	57
23.5 Balans - Vaste passiva	57
23.6 Balans - Vlottende passiva	57

BIJLAGEN

1. Exploitatiebegroting (detail)
2. Staat uit te voeren werken
3. Staat van activa
4. Staat van reserves en voorzieningen
5. Planning onderhoudsfondsen
6. Overzicht lang lopende leningen
7. Meerjarenbegroting 2016 – 2020
8. Meerjarenplan investeringen

Inleiding

Groei

Voor 2015 was het thema 'moed' leidend in de begroting en als gevolg daarop 'groei' in het jaar 2016.

Dan vooral 'groei' in geografische zin, in bezoekersaantallen, biodiversiteit, partners en groei in verdienmodellen. Het één op één vaststellen of het ook zo 'gehaald' is, is ook relevant en is zo goed mogelijk weergegeven in onderdelen van deze jaarrekening 2016.

In algemene zin zijn we als Biesbosch gegroeid vanuit meerdere invalshoeken gezien.

Van zeer groot belang is ons resultaat: Nationaal Park van Wereldklasse! Samen met Haringvliet zijn we 'gegroeid' naar het topniveau van gebieden in Nederland, die nationaal en internationaal als iconen van Nederland worden gepresenteerd. De erkenning door een prominente vakjury illustreert de kwaliteit die wij bieden als Deltagebied. Dit resultaat kon vooral ook behaald worden door een enorme inspanning van onze medewerkers, waarin trots, ambitie, inzet (en ondanks groeiende vermoeidheid) de energie leveren om dit resultaat te behalen. De waardering komt ook toe aan allen die 'de winkel' draaiend moesten houden.

Vanzelfsprekend werden op de reguliere onderwerpen belangrijke stappen gezet, zoals met betrekking tot het gidsenbeleid (uniformering), de diverse samenwerkingsverbanden (gebruikers, ondernemers), de deelname in netwerken, projecten zoals Sun-Bi, Streekfonds, Waterdriehoek, de intensivering rond handhaving en toezicht en versterken betrokkenheid van ondernemers hierbij, de communicatiecampagnes, etc.

Groei ook in nieuwe gebieden, zoals de uitvoeringsstappen bij de Nieuwe Dordtse Biesbosch (met het Parkschap als beoogd beheerder vanaf 2018), het beheer van polder Stedelijk en de inrichtingsplannen van de Merwedeheuvel, naast het reguliere beheer en onderhoud.

Ook op bestuurlijk niveau is er 'groei', vooral in de snelheid van veranderingen. Bestuurlijke wisselingen in één jaar bij Dordrecht, Sliedrecht, Werkendam en Staatsbosbeheer.

De besluiten tot uittreden van de 2 provincies en het voornemen daartoe van de gemeente Sliedrecht en de 'condities waaronder' vroegen groeiende aandacht.

Dit leidt tot vergrote aandacht voor het governancevraagstuk, gebaseerd op inhoudelijke visie met betrekking tot de ontwikkeling van de Biesboschregio. Dit debat is gestart en zal in 2017 tot afronding moeten leiden.

Met zorg kijken wij naar de voortgang in de implementatie van verdienmodellen. De substantiële kostenbesparing in de organisatie zijn gerealiseerd. De inkomstenstroom verloopt trager dan gewenst; acceptatie (in een cultuur van 'het was toch gratis', resp. voor de overheid) en draagvlak vragen meer tijd. Het jaar 2017 is 'het lakmoesproefjaar', waarbij de inkomsten substantieel moeten stijgen.

Het financieel resultaat 2016 is nog steeds positief, hetgeen, naast onze rem op uitgaven, is veroorzaakt door enige meevallers. Een mooi resultaat als je de tegenvallende verdieninkomsten in ogenschouw neemt. Daarmee nog geen reden om te veronderstellen dat 2017 en komende jaren zo'n resultaat weer verwacht mag worden. Het tempo in verdiensten uit de verdienmodellen en de reeds bekende kortingen in bijdragen van partners zetten dit onder druk.

We zijn gegroeid in meerdere opzichten, sterk naar buiten met mooie resultaten, daarbij een betrouwbare ambitieuze inzet van partners en medewerkers. Geen reden voor 'de ruststand', maar met energie verder, vooral samen met partners, ondernemers, vrijwilligers, etc..

PROGRAMMAREKENING

Het jaarverslag bevat een algemeen deel en een specifieke verantwoording van de hoofdstukken in de begroting. Deze hoofdstukken zijn (inclusief verdeelsleutel deelnemersbijdragen):

- Bestuursondersteuning: de bijdrage per provincie bedraagt 25% van het exploitatietekort, gemeenten dragen het resterende deel naar omvang van het inwoneraantal per 1 januari van het verslagjaar bij;
- Parkschapbeleid: uitvoering van gezamenlijk beleid, waaronder subsidieprojecten, waaronder de afronding van Ondergedompeld, de verdienmodellen en coördinatie toezicht en handhaving. In principe is dit hoofdstuk budgetneutraal;
- Natuur- en Recreatiegebieden Hollandse Biesbosch: 25% provincie Zuid-Holland, 87,5% van het resterende deel door Dordrecht en 12,5% van het resterende deel door Sliedrecht.

Saldo van baten en lasten en resultaat 2016

Het totaal saldo van baten en lasten in de jaarrekening 2016 ten opzichte van de begroting is ca. (-) € 147.300 voordelig. Het totaal saldo van baten en lasten per hoofdstuk bedraagt respectievelijk: bestuursondersteuning € 51.900 nadelig, Parkschapsbeleid (-) € 22.400 voordelig, Natuur- en recreatiegebieden Hollandse Biesbosch (-) € 176.800 voordelig.

Na het verwerken van alle afgesproken mutaties op de reserves is sprake van een positief gerealiseerd resultaat van ca. € 78.100, welke op grond van art.42, 5e lid per saldo is toegevoegd aan de AR.

Sturing in 2016

Al bij de start van het jaar was duidelijk dat ten aanzien van de financiën, en dan aan de kostenkant, groei te verwachten was, terwijl groei aan de inkomstenkant door verdienmodellen nog onvoldoende zou kunnen worden gerealiseerd. Het gaat om uitgaven inzake het bidbook (een door het bestuur geaccepteerde overschrijding), het eerste jaar van de Biespas met aanloopverliezen, met daartegenover een groot risico ten aanzien van opbrengsten van andere verdienmodellen in 2016. Tegelijkertijd was sprake van meevallers in de vorm van lagere rentelasten en incidentele inkomsten als de uitkering van de verzekering voor de opblaasbare Bever en de subsidievaststelling voor de steigers voor de zonnepont Ottersluis – Zuileshoeve. Deze 'plussen en minnen' en onzekerheden t.a.v. de verdienmodellen noodzaakten ons zoveel mogelijk cofinanciering aan te brengen.

Al in de managementrapportage kon worden gerapporteerd dat sprake was van (gedeeltelijke) externe financiering van voor de kosten van het bidbook en voor het onderzoek naar een nieuwe governance.

Het jaar eindigde beter dan verwacht met –na de afgesproken mutaties op de reserves- een toevoeging van € 78.100 aan de Algemene reserve.

Dit kan als volgt worden verklaard. De uitgifte van de Biespas startte einde van het jaar via de Kerstpakketten, de aanloopverliezen bleven hierdoor in 2016 beperkt. Daarnaast waren in de managementrapportage nog geen extra opbrengsten voor de rondvaart en de verhuur geprognosticeerd, mede vanwege onduidelijkheid t.a.v. de vennootschapsbelasting. Wat de fiscale positie van het Parkschap betreft, nemen we het standpunt in dat er geen sprake is van een vpb-plicht. Dit standpunt zal nog worden afgestemd met de belastingdienst. De daadwerkelijke

opbrengst zijn hoger dan geraamd, mede als gevolg van het goede weer en vanwege meer ondernemerschap.

Wel moest afscheid worden genomen van het verdienmodel natuurbijdrage automobilisten; in de gemeentes waar dit stapsgewijs zou worden geïntroduceerd, bleek deze keuze politiek gezien niet haalbaar.

Tabel: Gerealiseerd resultaat per begrotingsonderdeel – PLUSSEN EN MINNEN

Begrotingsonderdeel Parkschap	MARAP	Sub-afwijking
Bestuursondersteuning	51.900 N	
Parkschapsbeleid	-22.400 V	
Natuur- en recreatiegebieden Hollandse Biesbosch	-176.800 V	
<i>Subtotaal beheer recreatie- en natuurgebieden</i>		-53.300 V
<i>Subtotaal toezicht & handhaving en natuurbijdrage automobilisten</i>		45.100 N
<i>Subtotaal Bezoekerscentrum Algemeen</i>		-38.400 V
<i>Subtotaal Rondvaart</i>		-35.100 V
<i>Subtotaal Verhuur</i>		-37.200 V
<i>Subtotaal Overige lasten</i>		-57.900 V
Mutatie reserves	69.200 N	
Totaal Parkschap	-78.100 N	

Een verantwoording op hoofdlijnen per hoofdstuk en een tabel met de plussen en minnen staat in de komende pagina's.

Bestuursondersteuning (€ 51.900, nadelig)

Er is sprake van een nadeel op de salariskosten vanwege de inspanningen voor het bidbook NL Delta. Daarnaast is sprake van extra kosten, waartegenover geen dekking staat. Het gaat om een gedeelte van de huisvestingskosten in het Biesboschmuseum, een bijdrage aan het project voor duurzaam varen van enkele rondvaartondernemers (SUNBI) en accountantskosten voor de controles over 2015 en 2016 (eenmalige inhaalslag om de kosten ook te nemen in het jaar waar zij betrekking op hebben).

Parkschapsbeleid (-€ 22.400, voordelig)

Het voordeel wordt gerealiseerd door een groot aantal plussen en minnen. De belangrijkste die nu resulteren in het voordelige resultaat betreffen enkele incidentele inkomsten:

- De uitkering van de verzekering voor de opblaasBever;
- De subsidievaststelling van de provincie Zuid-Holland voor de steigers voor de zonnepont.

Natuur- en recreatiegebieden Hollandse Biesbosch ((-)€ 176.800, voordelig t.o.v. begroot)

Het voordeel is uitgesplitst naar de volgende onderdelen:

Beheer recreatie- en natuurgebieden (-€ 53.300, voordelig)

Bijna 2/3e van dit voordeel werd veroorzaakt door het rentevoordeel (kapitaallasten). Daarnaast was sprake van diverse onderuitputting, waaronder lagere werkplekkosten.

Toezicht & handhaving (-€ 29.900, voordelig)

Het toezicht is nog niet optimaal georganiseerd. Uitgangspunt is dat een BOA niet meer alleen op pad gaat, maar in koppels wordt gepatrouilleerd. Het betreft een incidenteel voordeel.

Natuurbijdrage automobilisten (€ 75.000, nadelig)

Het verdienmodel natuurbijdrage automobilisten, zou per saldo € 75.000 moeten bijdragen aan het exploitatietekort; het verdienmodel wordt echter niet geïmplementeerd.

Bezoekerscentrum (-€ 110.700, voordelig)

De verhuur en rondvaart laten een gunstig resultaat zien, hetgeen voor circa 2/3e verantwoordelijk is voor het positieve resultaat van het bezoekerscentrum. Zoals altijd spelen weersomstandigheden een belangrijke rol bij deze activiteiten. Overigens moet worden opgemerkt dat niet alle kosten worden toegerekend aan de specifieke onderdelen van het bezoekerscentrum; de kosten voor het reserveren (informatiebalie), het reserveringssysteem, de financiële administratie, en marketing- en promotiekosten zijn elders verantwoord.

Circa een kwart van het voordelige saldo wordt veroorzaakt door lagere kapitaallasten; het krediet voor de tentoonstelling is niet benut in afwachting van de plannen inzake het verdienmodel Ondernemend Bezoekerscentrum. Hierbij is tevens sprake van een rentevoordeel.

Tenslotte is sprake van enkele overige voordelen. Zo is het budget promotie & marketing niet uitgeput, vanwege de kosten voor het bidbook en marketing verdienmodellen (de lasten hiervoor zijn verantwoord onder Parkschapsbeleid).

Overig - Gebouwen en woningen (incl. recreatieve voorzieningen, -€ 57.900, voordelig)

Het voordeel is gerelateerd aan lagere kapitaallasten (rentevoordeel) en uitgesteld onderhoud aan de Zuileshoeve in afwachting van een nieuwe pachter. Daarnaast is sprake van enkele voordelen in de vorming van vrijval van de voorziening dubieuze debiteuren en de ontvangst van de resterende middelen van de opgeheven Stichting Recreatieve Voorzieningen, in het verleden reeds bestemd voor de Zuileshoeve.

Mutatie reserves (€ 69.200, nadelig)

Enkele incidentele opbrengsten zijn conform besluitvorming in (bestemmings)reserves gestort. Het gaat om de verzekeringsuitkering van de Bever (waarmee de onttrekkingen in 2015 ongedaan worden gemaakt), de middelen van de opgeheven stichting voor de Zuileshoeve. Daarnaast heeft geen onttrekking uit de reserve tentoonstelling plaatsgevonden, aangezien er nog niet is geïnvesteerd.

TABEL plussen en minnen jaarrekening ten opzichte van begroting

Begrotingsonderdeel	Uitgaven	Inkomsten	Resultante	I/S
Bestuursondersteuning			51.900 N	
- Salariskosten SBB	-50.000 V	-50.000 N		S
- Salariskosten	23.000 N	-4.800 N		I
- Uitwerking verdienmodellen	-55.000 V	-55.000 N		I
- Biesboschdeal, ontsluiting Biesbosch	31.500 N	31.500 V	€ 5.000 Ondergedompeld	I
- Governance	15.800 N	15.800 V		I
- Huisvesting Biesboschmuseum	10.000 N	5.000 V	€ 5.000 Ondergedompeld	S
- Bijdrage subsidieproject SUNBI (max.)	10.000 N			I
- Overig	9.100 N			I
Subtotaal bestuursondersteuning	-5.600	-57.500 N	51.900 N	
Parkschapsbeleid			-22.400 V	
- Subsidieprojecten SUNBI en Ondergedompeld	4.200 N	1.100 V		I
- Subsidievestigstelling steigers Zuileshoeve/Ottersluis		17.400 V		I
- Uitwerking verdienmodellen incl. marketing verdienm.	87.500 N	86.400 V		I
Subtotaal Subsidieprojecten	91.700 V	104.900 V	-13.200 V	
- STEP-exploitaties	-8.200 V	-11.200 N		?
- Biespas	16.800 N	8.400 V		I?
Subtotaal Nieuwe exploitaties	8.600 N	-2.800 N	11.400 N	
- Netwerk gastheren	12.200 N	6.900 V		I?
- Bedrijfsvrienden		-15.000 N		I
- bidbook Nationale Parken Wereldklasse (publiciteit)	36.800 N	18.400 V		I
- uitkering verzekering Bever		49.800 V		I
- Coördinatie toezicht & handhaving	-10.600 V	-1.100 N		I?
Subtotaal overige onderdelen Parkschapsbeleid	38.400 N	59.000 V	-20.600 V	
Natuur- en recreatiegebieden Hollandse Biesbosch			-176.800 V	
1. Recreatie- en Natuurgebieden			-8.200 N	
- Rentevoordeel	-35.200 V			S?
- Werkplekkosten (SCD)	-5.600 V			S
- Diverse voordelen	-21.500 V			I
- Evenemententerreinen		-4.000 N		I?
- Beleidsinzet voor projecten van derden		-5.000 N		S?
Subtotaal beheer recreatie- en natuurgebieden	-62.300 V	-9.000 N	-53.300 V	
- Toezicht en handhaving	-30.900 V	-1.000 N		I
- Natuurbijdrage automobilisten	-153.500 V	-228.500 N		S
Subtotaal Toezicht en Natuurbijdrage	-184.400 V	-229.500 N	45.100 N	
2. Bezoekerscentrum			-110.700 N	
- Gebouw en inrichting - kapitaallasten (tentoonst.)	-28.600 V			I
- Gebouw en inrichting - overig (energie / groepsruimte)	-4.400 V	-3.700 N		I
- Algemeen - salariskosten	-4.000 V			I
- Algemeen - lease-auto	-6.500 V			I
- Algemeen - diverse posten	-5.600 V			
- Promotie & marketing (t.b.v. marketing verdienmodellen)	-12.000 V			I
- Groenwinkel	-5.200 V	-1.400 N		I
- Donaties & verdiensten Ondernemend Biesboschcentrum		-12.200 N		I
- Bedrijfsvrienden		-10.000 N		I
- Voorlichting & educatie	-900 V	-1.500 N		I
Subtotaal Algemeen	-67.200 V	-28.800 N	-38.400 V	
- Rondvaarten - salariskosten en opbrengsten	18.100 N	36.100 V		?
- Rondvaarten - catering charters	34.400 N	36.000 V		S
- Rondvaarten - storting groot onderhoud	-11.100 V			S
- Rondvaarten - overige kosten	-4.400 V			I
Subtotaal Rondvaart	37.000 N	72.100 V	-35.100 V	
- Verhuur - salariskosten en opbrengsten	21.800 N	59.000 V		?
Subtotaal Verhuur	21.800 N	59.000 V	-37.200 V	
3. Overige baten & lasten				
- Onderhoud gebouwen en huur & erfpacht	-27.800 V	-9.500 N		I
- Rentevoordeel	-10.500 V			I/S
- Vrijval voorziening en erfpacht Recreatieve voorzieningen		13.500 V		I
- resterende middelen Stichting Recreatieve voorzieningen		15.600 V		I
Subtotaal overige lasten	-38.300 V	19.600 N	-57.900 V	
Mutatie reserves			69.200 N	
- Lagere dotatie a.g.v. minder ontvangen donaties	-3.900 V			?
- Toevoegen reserve Donaties inzake verzekering Bever	20.000 N			I
- Toevoegen AR inzake verzekeringsuitkering Bever	14.500 N			I
- Toevoegen middelen Stichting aan res. Zuileshoeve	15.600 N			I
- Onttrekking o.b.v. resultaatsbestemming 2005/2006		-1.000 N		I
- Geen onttrekking reserve Tentoonstelling		-22.000 N		I
Subtotaal mutatie reserves	46.200 N	-23.000 N	69.200 N	
Totaal	-114.100 V	-36.000 N	-78.100 V	

I = incidenteel, S = structureel, ? Afhankelijk van besluitvorming en economisch tij.

a. JAARVERSLAG

1. De Biesbosch verdient 't

Wat willen we bereiken?

Het programma 'De Biesbosch verdient het' is in april 2015 gestart met de projecten:

- Concessies: ontwikkeling van een model voor een (hogere) bijdrage vanuit belanghebbende ondernemers aan de instandhouding van recreatieve voorzieningen in 'hun' Nationaal Park.
- Recreatievaart/vaantjes: een geaccepteerd systeem voor de invoering van een natuurbijdrage door de recreatievaarders.
- Beleef- en Geeffonds: het Beleef- en Geeffonds was al een bestaande Stichting die zich richt op de grotere bijdrage vanuit bezoekers/toeristen ten behoeve van projecten in de Biesbosch. Deze Stichting heeft een impuls voor de toekomst.
- Biespas/parkeren: een loyaliteitssysteem om ambassadeurs van de Biesbosch te mobiliseren en blijvend te enthousiasmeren voor (een bezoek aan) het gebied. Zo mogelijk wordt de Biespas gelinkt aan een systeem voor een natuurbijdrage door automobilisten die de auto parkeren bij hun bezoek aan de Biesbosch. Inmiddels is deze koppeling niet meer aan de orde.
- Ondernemerschap in bezoekerscentrum: het Biesboschcentrum Dordrecht heeft vernieuwing en tegelijkertijd wordt gezocht naar vermindering van de exploitatielast voor het Parkschap.
- Marketing van het programma: het ondersteunen en bundelen van de geldsteun aan de Biesbosch (vrijwillig en verplicht) en oproepen tot nieuwe particuliere initiatieven voor nog meer steun in de vorm van geld of vrijwilligerswerk. Daarnaast wordt er (betere) financiële inzichtelijkheid geboden aan alle belanghebbenden van de inkomsten en uitgaven van het Nationaal Park. Gedacht wordt aan een platform waar dit alles –zichtbaar voor het publiek– samenkomt.

Alle projecten dragen op een eigen manier bij aan het in stand houden van de recreatieve voorzieningen die beleving van de unieke Biesbosch mogelijk maken.

Welke voortgang is hierop in 2016 geboekt?

Concessies:

Er is een analyse gemaakt van de activiteiten (bestaande en voorgenomen) door ondernemers en andere partijen in de Biesbosch, de daaraan ten grondslag liggende contracten, concessies, rechten, etc. De mogelijkheden en onmogelijkheden uit deze analyse zijn besproken met het Parkschapbestuur. Gekozen is om het project in een participatief model uit te gaan werken in plaats van gebruik te maken van rechten en contracten. De (mede)zeggenschap die hierbij hoort (en die past bij de wensen van de ondernemers) is door het parkbestuur gehonoreerd en moet worden vertaald naar het inrichten van een nieuw governance model.

De kwantiteit en kwaliteit aan recreatieve voorzieningen in en om de Biesbosch is grotendeels in kaart gebracht. In het nieuwe governance model zal met alle partijen afspraken gemaakt worden wie welk deel van het beheer voor zijn/haar rekening neemt en tegen welke kosten/vergoeding. In deze procesgang wordt samen opgetrokken met de voorstellen die door de recreatievaarders worden omarmd. Het streven was en blijft gericht op een eenduidig model voor de gehele Biesboschregio.

Recreatievaart/vaantjes:

In 2016 is verder gewerkt aan de inventarisatie (kwantiteit en kwaliteit) van voorzieningen voor de waterrecreatie. Daarnaast is het onderzoek naar beschikbare systemen nader uitgewerkt, met aandacht voor de mogelijkheden in de Biesbosch. Een deel van de werkzaamheden is (nog) niet gerealiseerd om meerdere redenen. Het overleg met belanghebbenden (o.a. de Biesboschfederatie) heeft expliciet duidelijk gemaakt dat er bereidheid is tot 'mee betalen' mits dat hand in hand gaat

met transparantie omtrent de financiële opgaven en afspraken over 'medezeggenschap' in de toekomst bij het besteden van de beschikbare middelen. Beide zaken zijn momenteel onderwerp van overleg. Invoering van een systeem voor recreatievaarders om mee te betalen is nu voorzien in de loop van 2017.

Beleef- en Geeffonds:

Het Beleef- en Geeffonds is inmiddels gefuseerd met het Streekfonds. Twee van de drie bestuursleden van het B&Gfonds zijn opgenomen in het bestuur van het Streekfonds.

Daarnaast zijn er 15 ondernemers geselecteerd die in 2016 mee hebben gedaan in de doorstart van het B&Gfonds. Zij hebben allen aangegeven wat ze gaan doen en hoeveel ze dachten op te halen in de zomer van 2016 (april-oktober). Daarnaast zijn promotiemiddelen (website, folders, posters ed.) vernieuwd. Begin november 2016 is het eerste doorstartjaar geëvalueerd met 11 van de 15 deelnemers. Hoewel de resultaten van dat eerste doorstartjaar niet overtuigend waren (opbrengst ca € 7.500 tegen gepland € 15.000) is daarbij toch de wens uitgesproken verder te gaan met het fonds. Betrokken ondernemers vinden dat het fonds veel meer perspectief heeft en dat zij vooral zelf meer inzet moeten plegen. Ze hebben toegezegd dat in 2017 te doen. Daarnaast zijn acties benoemd en kan de groep deelnemers verder uitgebreid worden. Daartoe zal er een nieuw actieplan voor 2017 gemaakt worden.

Het Streekfonds heeft de opbrengst van het B&Gfonds verdubbeld. De beschikbare middelen voor 2016 van in totaal €15.000 zullen worden toegekend aan projecten, welke in 2017 zullen worden gerealiseerd.

Biespas en Natuurbijdrage automobilisten

De Biespas is 1 januari 2017 geïntroduceerd als een loyaltyprogramma dat het merk 'De Biesbosch' vertegenwoordigt. Op dit moment alleen nog voor diegene die de Biespas ontvangen hebben in hun kerstpakket. De grote publieksintroductie zal in april 2017 plaatsvinden. Kopers van de Biespas brengen enerzijds hun betrokkenheid bij de Biesbosch tot uitdrukking en genieten anderzijds voordelen bij gebruikmaking van faciliteiten in het gebied. Met de introductie van de Biespas wordt een inkomstensbron aangeboord die structureel kan bijdragen aan de instandhouding van de voorzieningen binnen het NP.

De Natuurbijdrage was beoogd om gekoppeld te worden aan de Biespas in die zin dat bezitters van de Biespas een lagere bijdrage betalen om het park binnen te gaan met de auto. Als eerste was voorzien om in de Merwelanden aan de Dordtse kant van de Biesbosch de natuurbijdrage uit te rollen, de eerste toegangsregulering waarbij andere locaties in andere gemeenten zouden volgen.

De animo bij de diverse gemeenten om deze toegangsregulering toe te staan blijkt momenteel te laag, waardoor realisatie vooralsnog niet mogelijk is en het project is beëindigd.

Ondernemend bezoekerscentrum

Het Biesboschcentrum Dordrecht zal in de komende jaren een vernieuwing ondergaan. Al eerder is aangegeven dat het centrum ondernemender moet worden en dat het vernieuwend moet zijn in de presentatie van de Biesbosch.

De noodzaak om de vernieuwing met elan aan te pakken wordt gestimuleerd door de verbanden die in de waterdriehoek zijn gelegd. En bovendien door de verkiezing van NL Delta tot een van de mooiste natuurgebieden van Nederland. Het Biesboschcentrum zal meer dan ooit een plek zijn waar het Biesboschavontuur van bezoekers begint.

In 2016 is de schets van het Bezoekerscentrum 2021 verder uitgewerkt en zijn uitgangspunten geformuleerd die richting geven aan het proces en het ontwerp.

Het Biesboschcentrum behoudt een educatieve en voorlichtende functie en combineert dit met activiteiten waarmee bezoekers de Biesbosch kunnen beleven. Dit zal mede met gebruik van nieuwe technologie gebeuren. De horecafunctie in het Biesboschcentrum krijgt een prominenter plaats en wordt versterkt qua concept en kwaliteit. De plaats en opzet van de winkel maakt onderdeel uit van de ontwikkeling van het centrum.

Van meet af aan is gesproken over een ondernemend bezoekerscentrum. Soms uitgelegd als streven om kosten te verlagen en het resultaat te verbeteren, maar ook als idee om bij onderdelen de markt te betrekken.

Dit laatste idee is in 2016 uitgewerkt toen bestuurlijk de wens is uitgesproken om in de markt te zoeken naar een samenwerkingspartner die het vermogen en de bereidheid heeft te investeren in het bezoekerscentrum 2021. De onderzoeksopdracht is aan Bureau Ruimte en Vrije Tijd verstrekt. Om deze opdracht goed te kunnen uitvoeren wordt het concept en de contouren het beoogde bezoekerscentrum 2021 aangescherpt. De opdracht is eind 2016 gestart met een verkenning van de interesse die er in de markt is voor een partnerschap. De voorlopige resultaten laten zien dat er belangstelling is. Of deze geconcretiseerd kan worden zal blijken wanneer in het eerste kwartaal 2017 uitgenodigd wordt plannen in te dienen.

Marketing van 'De Biesbosch verdient het'

In 2016 is een opdracht verleend aan Nassau Fundraising om een marketingplan op te stellen, en om na goedkeuring van het marketingplan een creatief concept uit te werken voor het te ontwikkelen platform.

Voor het marketingplan is met diverse externe partijen gesproken, zoals het Biesbosch Streekfonds en het Buitenfonds. Daarnaast is intern onder andere met de projectleiders van het programma gesproken, die in contact staan met ondernemers c.q. recreatievaarders. De wensen en verwachtingen van de stakeholders zijn in kaart gebracht. Verder is ingezet op bundeling van initiatieven en samenwerking aan de 'achterkant' op het gebied van de fondswerving en het te maken platform. Zowel het Streekfonds als het Buitenfonds zijn bereid werkzaamheden 'aan de achterkant' van het platform op zich te nemen, zoals het bieden van CRM ondersteuning (klantrelatiebeheer) en een portal voor fundraising. Daarnaast zijn ze het eens dat alle fondswerving voor de Biesbosch onder één overkoepelend concept zichtbaar moet zijn voor het publiek.

In de uitwerking van het creatief concept en later bij het opzetten van het platform wordt een duidelijke link gelegd met de gebiedsmarketing van de Biesbosch. Het 'blijven genieten van onze natuur' in de Biesbosch is tenslotte het doel waarvoor geworven wordt.

Wat heeft het gekost?

De uitgaven voor de uitwerking van de verdienmodellen wordt bekostigd door de provincies Noord-Brabant en Zuid-Holland. De aanverwante kosten voor programmamanagement verdienmodellen (zie bestuursondersteuning) en de vermarkting van de verdienmodellen wordt voor 50% gesubsidieerd door de provincie Zuid-Holland. De cofinanciering vindt plaats door het Parkschap (programmamanagement) of door het Parkschap en Staatsbosbeheer samen (marketing). In het overzicht hieronder is de financiële voortgang weergegeven.

De realisatie voor 2015 en 2016 is afzonderlijk weergegeven, daarnaast is aangegeven welke kosten nog gemaakt zullen worden op basis van reeds aangegane verplichtingen. Het restant bestaat uit het nog vrij te besteden budget.

Subsidiabele kosten	realisatie 2015	realisatie 2016	Openstaande verplichtingen	Som real. + verplicht	Restant (nog te besteden)	Herkomst subsidies
Programma management						
150.000	49.076	39.689	detachering tot 1/6/2017	88.765	61.235	50% subsidie PZH, cofinanciering Parkschap (p-budget)
Marketing 'De Biesbosch verdient het'						
95.000	0	4.112	4.888	9.000	86.000	50% subsidie PZH, cofinanciering Parkschap & Staatsbosbeheer
Verdienmodel Concessies						
136.000	21.781	24.201	41.100	87.082	48.918	50% subsidie PZH, 50% subsidie PNB
Verdienmodel Recreatievaart						
70.000	19.598	18.750	26.083	64.431	5.569	50% subsidie PZH, 50% subsidie PNB
Verdienmodel Beleef en Geeffonds						
63.000	8.181	14.277	31.550	54.008	8.992	50% subsidie PZH, 50% subsidie PNB
Verdienmodel Natuurbijdrage automobilisten						
90.000	3.966	0	-	3.966	86.035	50% subsidie PZH, 50% subsidie PNB
Verdienmodel Biespas						
45.000	28.931	18.500	-	47.431	-2.431	50% subsidie PZH, 50% subsidie PNB
Verdienmodel Ondernemend bezoekerscentrum						
60.000	0	7.625	-	7.625	52.375	50% subsidie PZH, 50% subsidie PNB
709.000	131.532	127.154	103.621	362.307	346.693	

Toelichting:

- De uitwerking van de verdienmodellen Concessies, Natuurbijdrage Recreatievaart en Beleef en geef moest per 1 juni 2017 zijn afgerond, dat was de einddatum voor de subsidies (incl. het projectmanagement). Hiervoor is uitstel aangevraagd tot eind 2017. De participatieve aanpak van de verdienmodellen vergt meer tijd dan de oorspronkelijk beoogde 'verplichte' insteek (het eenzijdig opleggen van een aantal maatregelen).
- De uitwerking van de verdienmodellen Natuurbijdrage automobilisten, Biespas en Ondernemend bezoekerscentrum en de marketing voor het programma moet 31 december 2017 zijn afgerond. Op grond van de subsidiebeschikking van de provincie Noord-Brabant is er nog een extra 5 maanden beschikbaar (tot 1 juni 2018). Mogelijk dat uitstel bij de provincie Zuid-Holland wordt aangevraagd voor de marketing van het programma. De marketing is met name belangrijk op het moment dat de projecten worden afgerond en implementatie gaat plaatsvinden.

2. De partners

Wat willen we bereiken:

De Biesbosch zal zich slechts kunnen ontwikkelen als partners open en in vertrouwen elkaars kwaliteiten benutten, respecteren en successen delen en gunnen. Vanuit deze grondhouding zal het Parkschap de relatie met partners aangaan en laten groeien in allerlei vormen (van informatie-uitwisseling tot overdracht van zeggenschap) en intensiteit.

Met Staatsbosbeheer is de samenhang cruciaal; binnen en buiten de grenzen van het Nationaal Park wordt zo veel mogelijk gezamenlijk beleid en uitvoering uitgedragen, rekening houdend met ieders eigen identiteit en opgaven.

Wat hebben we bereikt:

Feitelijk is er sprake van een continue proces en groeiend in intensiteit en aantal onderwerpen. Enerzijds moesten we weer investeren in de relatie met 4 nieuwe Bestuurscommissieleden als gevolg van personele wisselingen, hetgeen probleemloos is verlopen. Anderzijds is met externe partners (Waterdriehoek, Streeknetwerk Biesbosch en zeker ook met de 5 gebieden in NL Delta) het netwerk stevig uitgebreid.

- Overlegorgaan/Gebruikersraad

Met het intrekken van de rijksregeling voor Nationale Parken zijn deze overleggen in formele zin niet meer verplicht. Parkschap en Staatsbosbeheer zetten het overleg met deze partners en gebruikers voort (minstens 2x per jaar). De term 'Gebruikersraad' is nu gangbaar. Met partijen (variërend van sportvisserij, ondernemers, waterrecreanten, etc.) is 2x uitgebreid overlegd over ontwikkelingen in de Biesbosch in relatie tot hun belangen. Belangrijke thema's waren:

- De relatie met sportvisserij/beroepsvisserij,
- Verdienmodellen,
- Ontwikkeling naar bidbook Nationaal Park van Wereldklasse, maar ook het opheffen van de Vereniging Behoud Biesbosch.

Ook voor 2017 zal dit overleg worden voortgezet.

3. Parkschap Beleidsuitvoering

Wat hebben we bereikt?

De hierna opgesomde beleidsuitvoering is mede voortgevloeid vanuit de projecten uit de beleidsvisie 'Ondergedompeld' en het Interreg IVA 2 Zeeën-project STEP, welke tevens heeft geleid tot de exploitatie van enkele nieuwe voorzieningen.

In de Toekomstvisie Biesbosch 2021 staat op hoofdpunten de verdere doorontwikkeling beschreven naar beleefbare topnatuur in relatie tot natuurontwikkeling, bezoekers, duurzame recreatieve ontwikkeling. Onderstaande projecten zijn daarvan mede invulling. Ook de aanpak van verdienmodellen/projecten richten zich op de doelstellingen van de toekomstvisie. Dit alles heeft tevens een plaats gekregen in het bidbook NLDelta, de invulling voor de prijsvraag van Nationale Parken van wereldklasse.

In 2016 lag de prioriteit dan ook bij de ontwikkeling van de samenwerking in NLDelta Biesbosch-Haringvliet en is niet actief gezocht naar mogelijkheden voor nieuwe Europese projecten.

Het onderwerp Toezicht en handhaving staat los van genoemde beleidsvisie, en is een belangrijk onderwerp voor het Nationaal Park en haar partners.

- Entreepoorten

De Biesbosch kent drie hoofdpoorten: de beide Biesboschcentra in Dordrecht en Drimmelen en het Biesbosch MuseumEiland bij Werkendam. Met 60.000 betalende bezoekers en daarnaast 50.000 bezoekers die alleen voor informatie, horeca en/of toiletbezoek komen, is het Biesbosch Museum naast Biesboschcentrum Dordrecht de belangrijkste entreepoort tot de Biesbosch geworden. Het Biesboschcentrum in Drimmelen blijft in bezoekersaantallen achter. In het perspectief van NLDelta Biesbosch-Haringvliet is in de Biesbosch alleen het Biesbosch MuseumEiland op dit moment van wereldklasse. Biesboschcentrum Dordrecht zal de komende jaren een transformatie ondergaan (zie 'Ondernemend bezoekerscentrum'). Samenwerking tussen de 3 entreepoorten vond vooral plaats op project- en productniveau (zie ook bij educatie en vrijwilligers).

- Werkgroep bezoekersmanagement

In de werkgroep bezoekersmanagement werken medewerkers van Parkschap, Staatsbosbeheer en IVN samen met relevante partners rond thema's als gastheren, beleef & geef fonds, recreatiemonitor en Biespas. De werkgroep kwam in 2016 één keer in volledige samenstelling bij elkaar. Daarnaast vonden in wisselende samenstelling diverse overleggen en samenwerking plaats, bijvoorbeeld over informatieborden in het gebied, route apps, het Bird Flyway project, gemeenschappelijk gidsenbeleid (zie vrijwilligersbeleid) en educatieprogramma's.

- Recreatiemonitor

Om effecten te meten van onder meer het instellen van entreepoorten in 2013, het gastheerstelsel en verbeteringen in de infrastructuur, zijn in 2012 en 2013 monitorrapportages gemaakt binnen het Europese project STEP (duurzaam toerisme). Ook in 2014, 2015 en 2016 zijn tellingen uitgevoerd met telkasten op dezelfde 3 toegangswegen als eerdere jaren. Voor de 2 telkasten op grondgebied van Werkendam wordt samengewerkt met de gemeente Werkendam, die de kasten plaatst en uitleest. De gegevens van 2014, 2015 en 2016 zijn nog niet geanalyseerd. Een in 2016 gepland onderzoek van een NHTV student in dit kader moet nog worden uitgevoerd.

- Vrijwilligersbeleid

De implementatie van het NP-brede vrijwilligersbeleid is in 2016 voltooid met het tekenen van één gelijk contract door alle Biesboschgidsen. De werkgroep bestaande uit leden van zowel de Hollandse gidsen als de Brabantse gidsen en van Parkschap en Staatsbosbeheer is een aantal keer bij elkaar gekomen om zaken als bijscholing en opleiding van nieuwe gidsen af te stemmen. Discussies over besteding van middelen, de nog niet aan het NP aangepaste gidsenkleding en de nog steeds voortdurende onenigheid tussen de Brabantse gidsen onderling hebben ervoor gezorgd dat in 2016 nog niet veel concrete stappen in samenwerking zijn gezet. Eind 2016 is in de werkgroep afgesproken om in maart 2017 tot een gezamenlijke begroting en een opleidingsplan voor nieuwe en bestaande gidsen te komen.

- Marketing & Communicatie Biesbosch

Met het doel meer eenduidigheid te creëren in de diverse marketingactiviteiten van ondernemers en andere partijen die zich bezig houden met communicatie en marketing, heeft het kernteam Biesbosch Marketing een marketinggids ontwikkeld voor ondernemers. De digitale gids biedt handvatten voor communicatie over de Biesbosch en productontwikkeling voor de meest belangrijke doelgroepen in de Biesbosch regio.

Door deelname van de Biesbosch met het Haringvliet aan het programma Nationale Parken van Wereldklasse was het gebied in de zomermaanden regelmatig in de pers. Ten behoeve van de publieksverkiezing horende bij dit programma, werd, in samenwerking met Staatsbosbeheer en Droomfondsproject Haringvliet, een grote publiekscampagne uitgerold via websites en social media. De campagne startte met een zwemestafette van Werkendam naar Hellevoetsluis. Aan de campagne werd meegewerkt door een groot aantal ondernemers, gemeentes, VVV's en andere betrokken partijen.

Op 17 september nam NP De Biesbosch als één van de iconen van Brabant deel aan de BrabantNacht. Dit evenement was een initiatief van Visit Brabant. De BrabantNacht werd vooraf gegaan door een grote promotiecampagne gericht op toeristische doelgroepen in Nederland (buiten de eigen regio) en Duitsland en België. Voor de Biesbosch was een programma samengesteld vanuit het Biesbosch Museum Eiland. De organisatie en uitvoering was een samenwerking van het museum, Parkschap, Staatsbosbeheer, Streeknetwerk en diverse ondernemers.

Dit jaar is voor het eerst één gezamenlijke brochure gemaakt met alle educatieve programma's in Nationaal Park De Biesbosch voor scholen. Een samenwerking tussen Parkschap, Staatsbosbeheer en Biesbosch Museum Eiland. De brochure is gedistribueerd naar alle regionale scholen.

In december zijn de eerste Biespassen verstrekt aan particulieren via kerstpakketten. Hiertoe werden een verpakking, een brochure, een website, een digitale nieuwsbrief en speciale productaanbiedingen ontwikkeld.

- Europees Handvest voor Duurzaam Toerisme

Nationaal Park De Biesbosch heeft in 2012 het Europees Handvest voor Duurzaam Toerisme ontvangen. Dit handvest moet elke 5 jaar opnieuw worden aangevraagd. In 2016 is aan Europarcs uitstel gevraagd voor het opstellen van een nieuw strategie en actieplan om het handvest te vernieuwen. Europarcs heeft nog niet aangegeven wanneer een nieuwe aanvraag moet worden ingediend. In 2017 moet bekeken worden of er inderdaad een nieuwe aanvraag wordt ingediend of dat in het licht van NLDelta eerst wordt gewerkt aan verduurzaming en samenhang van het totale gebied.

- Samenwerking ondernemers

Het voornemen voor 2016 was aandacht te hebben voor Dordtse gastheren en het Beleef & Geef Fonds. Begin 2016 werd voor de 6e keer een gastherencursus georganiseerd, waarvoor de deelnemers een bijdrage betalen van € 200 (nieuwe gastheren) en € 100 (vervolg). Dit leverde 8 nieuwe gastheerbedrijven op, waarvan 2 op het Eiland van Dordrecht. Hiermee komt het aantal gastheren van de Biesbosch op 71, waarvan 15 in Dordrecht. Nieuwe gastheren ontvangen een informatiemap, schildje en displaymaterialen in Biesbosch huisstijl. De voorgaande jaren was er nog een voorraad uit de STEP-periode. Dit jaar moest er worden bijbesteld, waardoor het budget per saldo met ruim € 5.000 is overschreden. De gastheren betalen een jaarlijkse bijdrage van € 85 (2016).

Er werd 2 x een netwerkbijeenkomst georganiseerd. De eerste keer (april) stond deze in het teken van het project Sun-Bi, de 2e keer was de bijeenkomst gekoppeld aan de jaarlijkse bijeenkomst voor recreatieve ondernemers van het Streeknetwerk begin november. Daar ging het vooral over NLDelta en de presentatie van de marketinggids.

Het Parkschap overlegde in het voorjaar met de ondernemers van het Recreatiegebied Hollandse Biesbosch waarbij naast algemene ontwikkelingen onderwerpen op de agenda stonden die specifiek in het recreatiegebied spelen, zoals Merwedeheuvel, evenementen en

onderhoudswerkzaamheden.

- SUN-BI

Drie Biesbosch-ondernemers, Van den Diepstraten Botenverhuur, Rondvaartbedrijf Zilvermeeuw en Biesbosch Adventures, hebben 3 jaar lang gewerkt aan verduurzaming van het varen in de Biesbosch. Zij hebben een duurzaamheidsstrategie voor hun bedrijf opgesteld en nieuwe, duurzame boten en vaarsystemen ontwikkeld. Het Parkschap nam ook deel in het project met communicatie-activiteiten voor het project en voor het Blijf- en Geef Fonds, en met een voorlichtingscampagne over duurzaam vaargedrag. Zo komen er borden bij de 4 sluizen waarop Biesboschbewoners de varende gasten welkom heten. De slotbijeenkomst van het project vond in november plaats op de Z8 van de Zilvermeeuw, de meest duurzame partyboot van Nederland. De aanwezigen konden tijdens de vaartocht zelf ervaren hoe stil en rustig elektrisch varen is. In de forumdiscussie ter afsluiting was de belangrijkste vraag hoe te zorgen dat de hele Biesbosch verduurzaamt. Duurzaam varen kun je o.a. stimuleren door bepaalde krekken alleen voor elektrisch varen open te stellen, door alleen nog vergunningen uit te delen aan duurzame ondernemers en door subsidies op het verduurzamen van boten te verstrekken. Hier ligt een uitdaging voor de gemeenten rond de Biesbosch, voor provincies en voor Staatsbosbeheer als terreinbeheerder. Staatsbosbeheer heeft toegezegd om samen met duurzame ondernemers een zoneringskaart te maken. Dit project vormt onderdeel van het NLDelta programma 2017/2018 en wordt in samenwerking met Droomfondsproject Haringvliet uitgevoerd.

- Ecolodge

De Ecolodge is ook in 2016 gerund door een samenwerkingsverband van Stayokay en Parkschap. Aan het begin van 2016 was de Ecolodge al bijna volgeboekt. Over het algemeen is 2016 goed verlopen. De samenwerking met Stayokay verloopt prima en beide partijen hebben er baat bij. Kinderziekten zijn er zo goed als uit. De vuilwatertank van het toilet leidde tot klachten, vooral bij warm weer. Het probleem is definitief opgelost doordat na het seizoen een nieuw toilet is geplaatst dat op de waterleiding is aangesloten. In afwachting van een nieuwe exploitant voor de Zuileshoeve wordt de samenwerking met Stayokay in 2017 gecontinueerd.

- Zonnepont Grienduיל

Deze op zonne-energie voortbewogen pont moest een voet- en fietsveerverbinding gaan realiseren binnen het gebied van de Hollandse en Sliedrechtse Biesbosch aansluitend op fietsverbindingen in de Dordtse en Brabantse Biesbosch. Vanaf mei 2016 is de beoogde verbinding tussen de Ottersluis en het Biesboschcentrum Dordrecht operationeel. Omdat de Zuileshoeve niet in gebruik is, wordt de steiger daar nog niet actief gebruikt. Gezien de tariefstelling, de operationele periode en het aantal te vervoeren fietsers/wandelaars is er zeker nog geen sprake van een kostendekkende exploitatie.

- Oplaadstations elektrisch varen

Van de 3 oplaadzuilen die tijdens het STEP-project zijn geplaatst, is in 2016 weinig gebruik gemaakt. Het plan voor verplaatsing van de oplaadzuil van de Aakvlaai naar Vissershag kon niet doorgaan vanwege verplichtingen in het STEP-project. In 2017 zullen de oplaadkaarten die nodig zijn voor gebruik van de zuilen op meerdere plekken te koop zijn, waaronder jachthavens, waardoor het gebruik verder wordt gestimuleerd.

- Coördinatie toezicht en handhaving

De voornemens voor het Parkschap voor 2016 waren:

1. Op basis van het Handhavingsbeleid maken van een uitvoeringsprogramma 2016, met daarin de prioriteiten opgenomen en het uitvoeren ervan.
2. Realiseren van structurele coördinatiecapaciteit van 0,5 fte voor de totale Biesbosch.

Wat hebben we bereikt:

1. Het uitvoeringsprogramma is, met alle operationele partijen (BOA's, politie-eenheden, RWS, toezicht, omgevingsdiensten, afd. Toezicht en parkwachters) opgesteld en 'bemenst' in sluitende roosters. Ook werden 2 gezamenlijke handhavingsdagen voor het gehele gebied gehouden. Met inbegrip van een stevige ingreep samen met politie op een vervuilde

locatie. Het materieel is versterkt. Er volgt een totaal jaarverslag Handhaving t.b.v. de Bestuurscommissie.

2. Voor de coördinatie en in relatie tot de OOV-taken, waarvoor 4 burgemeesters verantwoordelijk zijn, is 2x overlegd over rapportages, bevoegdheid verdeling en specifieke aandachtgebieden, o.a. drones, bewapening BOA's etc. In februari 2017 zal dit overleg worden afgerond met vaststelling van OOV-prioriteiten, alsmede een besluit tot financiering van de coördinator.

Het budget binnen het Parkschap is niet toereikend voor de coördinator-functie. De beheerder heeft zijn coördinatie beperkt tot de Hollandse Biesbosch; ten opzichte van het beschikbare budget is sprake van een incidenteel voordeel van ca. (-) € 10.000.

Wat heeft het gekost?

Compartiment Parkschapsbeleid		Rekening 2015		Begroting 2016		Rekening 2016
Lasten						
Subsidieproj. SUNBI, Carelands ('15), Onderged.	✓	83.389	✓	14.000	✓	18.209
Subsidieproj. uitwerking verdienmodellen		82.456	✓	0	✓	87.465
STEP-exploitaties (ecol./oplaadpunten/Grienduil)	✓	28.906	✓	41.894		33.667
Gastheerschap		11.523		7.500		19.661
Publicitaire uitingen Bever ('15), bidbook NLDelta		80.076		0		36.846
Projecten Streeknetwerk en/of Beleef & Geef		12.889		0		54
Donateursprogramma Biespas		0		0		16.757
Coördinator veiligheid en handhaving		7.101		17.319		6.750
		306.339		80.713		219.408
Baten						
Subsidieproj. SUNBI, Carelands, Onderged.	✓	82.927	✓	14.000	✓	32.540
Subsidieproj. uitwerking verdienmodellen		82.456	✓	0	✓	86.350
STEP-exploitaties	✓	14.253	✓	26.894	✓	15.760
Gastheerschap		7.529		7.500		14.384
Publicitaire uitingen - Bever en bidbook NLDelta		35.000		0		68.157
Projecten Streeknetwerk en/of Beleef & Geef		12.889		0		0
Donateursprogramma Biespas		0		0		8.374
Bedrijfsvrienden		0		15.000		0
Coördinatie toezicht & handhaving		6.200		17.319		16.270
		241.253		80.713		241.833
Totaal saldo der baten en lasten		65.086		0		-22.426
Mutaties reserve		-30.076		0		34.500
Geraamd en gerealiseerd resultaat		35.011		0		12.074

Toelichting

Het saldo is (-)€ 22.400 voordelig, welke is te verklaren door incidentele voordelen. Bijvoorbeeld in de vorm van de subsidievaststelling voor de steigers van de zonnepont en de uitkering van de verzekering voor de gestolen Bever (voor Koningsdag en andere hoogtijdagen). Een deel van de uitkering van de verzekering is ten gunste gekomen van de bestemmingsreserve donaties en de algemene reserve (mutaties reserves), waar de Bever destijds uit gefinancierd werd. Hieronder volgt een toelichting per onderdeel:

Subsidieprojecten SUNBI en Ondergedompeld, per saldo (-) 14.300 voordelig t.o.v. begroot:

- *Lasten:* de lasten hebben betrekking op de werkzaamheden van het Parkschap voor het project van 3 rondvaartondernemers en waren niet begroot. De begrote lasten voor de recreatiemonitor en het hernieuwen van het Europees Handvest voor Toerisme zijn niet gerealiseerd.
- *Baten:* deze hebben betrekking op de –grotendeels- doorberekende kosten voor het project SUNBI en de subsidievaststelling van de provincie Zuid-Holland voor de steigers voor de zonnepont tussen de Zuileshoeve en de Ottersluis.

Subsidieprojecten uitwerking verdienmodellen, per saldo € 1.100 nadelig t.o.v. begroot:

- Het nadelig saldo heeft betrekking op het eigen aandeel van het Parkschap (25%) voor de marketing van het programma 'Biesbosch verdient het'. Dit nadeel wordt gecompenseerd door onderuitputting van het budget marketing (Biesboschcentrum).

STEP-exploitaties, per saldo € 3.000 nadelig t.o.v. begroot:

- Op begrotingsbasis is sprake van een tekort, met name voor de oplaadpunten en de grienduif. De baten en lasten zijn lager dan begroot, met name voor de oplaadpunten. Er wordt nog te weinig gebruik gemaakt van de oplaadpunten. Het nadelig saldo is echter ontstaan voor de ecolodge, de onderhoudskosten zijn incidenteel hoger dan begroot door aanpassingen aan onder andere het toilet. Dit verklaart het nadelige saldo van ca. € 3.000.

Donateursprogramma Biespas, per saldo (-) € 8.400 nadelig:

- De *lasten* met een omvang van € 16.800 hebben betrekking op de beheerbijdrage aan partner Dunck en de productiekosten van de in 2016 uitgegeven Biespassen.
- De *baat* bestaat uit de bijdrage van Staatsbosbeheer, 50% van de lasten ad. € 8.400.

Het door Dunck geprognosticeerde aanloopverlies voor het 1e jaar bedroeg € 73.000 nadelig. Vanwege het gegeven dat de uitvoering pas in het 4^e kwartaal daadwerkelijk een aanvang nam met de Biespassen in een aantal kerstpakketten, zal het resterende aanloopverlies van het 1^e jaar in 2017 tot uiting komen.

Gastheerschap, per saldo € 5.300 nadelig t.o.v. begroot:

- Het programma loopt goed, waardoor zowel de baten als de lasten hoger zijn dan begroot, het saldo is echter nadelig omdat de extra lasten hoger zijn dan de extra baten. Het materiaal voor nieuwe gastheren vanuit het STEP-programma is niet meer beschikbaar en leidt tot extra kosten.

Bedrijfsvrienden, per saldo € 15.000 nadelig:

- Er zijn nog geen donaties van bedrijfsvrienden ontvangen. In de aanpak van de commissie van Vollenhove is voorzien in een gebiedsontwikkelingsfonds. Deze pilot start echter per oktober 2016, waardoor nog geen resultaat in 2016 wordt verwacht. Daarnaast bestaat het idee om het Biespas-concept uit te werken voor (grote) ondernemers. Dit heeft in 2016 nog niet tot resultaten geleid.

Publicitaire uitingen, per saldo (-)€ 31.100 voordelig:

- De lasten ad. € 36.800 hebben betrekking op het bidbook NLDelta.
- De baten ad. € 68.200 worden gevormd door de uitkering van de verzekering voor de Bever van ca. € 49.800 en € 18.400 aan bijdragen van het Streekfonds, Staatsbosbeheer en het WereldNatuurFonds (WNF) voor het bidbook.

De uitkering van de verzekering wordt voor € 34.500 gestort in de reserves en valt voor het resterende deel van ruim € 15.000 vrij in de exploitatie (vanwege het aandeel van het exploitatiebudget budget marketing en communicatie 2015 in de financiering van de Bever).

Coördinatie toezicht & handhaving, per saldo € 9.500 voordelig ten opzichte van begroot:

- De lasten zijn (-) € 10.500 lager dan begroot, de coördinator heeft –vanwege ontoereikend budget om de gehele coördinatiefunctie in te vullen- zijn inzet beperkt;
- De baten zijn € 1.000 lager dan begroot, door lagere inkomsten ontheffingen.

Mogelijk kan het voordeel worden ingezet voor het nadeel van ca. € 10.000 met ingang van 1/1/2017 door de invoering van de legesverordening.

4. Gebiedsontwikkelingen en voorzieningen

Het Parkschap (gezamenlijk met Staatsbosbeheer) draagt bij aan deze ontwikkelingen door gevraagde en ongevraagd te adviseren en daar waar mogelijk de ontwikkeling positief te beïnvloeden (consistentie met het gevoerde NP-beleid). Dit gebeurt met beleids- en beheercapaciteit (zie onder bestuursondersteuning in hoofdstuk 6). De volgende ontwikkelingen en voorzieningen zijn actueel:

- Wandel- en fietsverbindingen

Door het gereedkomen van de Noordwaard is er een belangrijk fietsgebied in de Biesbosch bijgekomen. De pontverbinding Biesboschcentrum Dordrecht – Ottersluis voer in de zomer, maar ondervond hinder van de werkzaamheden dijkverzwaring Eiland van Dordrecht, waardoor het fietspad een groot deel van het jaar niet open was. Voor de komende jaren liggen hier mogelijkheden om met dit pontje en het pontje Deeneplaat – Lage Zwaluwe meerdaagse arrangementen te creëren voor fietsers.

In samenwerking met het Streeknetwerk werd opnieuw een fietskaartje voor de Biesbosch regio uitgegeven. Verspreiding geschiedt via entreepoorten, VVV's en ondernemers in het gebied. Het kaartje was zeer gewild, vooral vanwege de nieuwe fietsknooppunten in de Noordwaard. De productie werd gefinancierd uit advertentiebijdragen van gastheren. Hierdoor kon het kaartje gratis worden verspreid. In 2017 wordt bekeken of er een verdienmodel van gemaakt kan worden, bijvoorbeeld ten behoeve van het Beleef & Geef Fonds.

In het kader van Sun-Bi werd voor bootjeshuurders een izi-TRAVEL-app ontwikkeld met het thema biomimicry. De app is vanaf 2017 in gebruik.

- Nieuwe Dordtse Biesbosch

Staatsbosbeheer, Parkschap, Waterschap en de gemeente Dordrecht zijn ook in 2016 intensief betrokken bij de inrichting en het toekomstige beheer en onderhoud van dit gebied. De daadwerkelijke aanleg van de Noorderdiepzone is in december 2016 gestart.

- Overige gebiedspartners

Voor 2016 wilden we ons netwerk onderhouden en uitbreiden met voor de Biesbosch relevante partners.

In 2016 hebben en blijven we actief deelnemen in Waterdriehoek, het Streeknetwerk en het Streekfonds. Naast landelijke partners in het SNP (Samenwerkende Nationale Parken) en Economische Zaken (in relatie tot Programma Nationale Parken van Wereldklasse).

- Biesboschmuseumeiland

In 2016 wilden we de samenwerking met deze stichting versterken.

Wat hebben we bereikt:

- Met Staatsbosbeheer, Parkschap en Biesbosch Museumeiland is het een gezamenlijke werklocatie geworden. Parkschap huurt een aantal plekken.
- Er is een gezamenlijk programma in opbouw en op onderdelen uitgewerkt (o.a. Brabantnacht).

- Bijzondere locaties (m.n. afvalstortlocaties)

Het Parkschap wilde in 2016 bereiken dat 3 naast ons gebied gelegen locaties op een goede manier zouden worden benut en beheert, te weten de Stort van Troost, Craijenstein West en Merwedehaven.

Ten aanzien van Craijenstein West heeft het Parkschap momenteel geen bemoeienis meer; deze locatie wordt door Dordrecht in samenwerking met HVC plan uitgewerkt met betrekking tot zonnepanelen.

Ten aanzien van Stort van Troost, inmiddels benoemd als Polder Stedelijk, heeft inrichting plaatsgevonden, is de waterdoorstroming verbeterd en heeft het Parkschap dit in 2016 in beheer verkregen voor extensieve recreatie (alleen per boot bereikbaar). De beheerkosten worden vergoed door de gemeente Dordrecht.

Ten aanzien van 3e Merwedehaven, inmiddels de 'Merwedeheuvel', is met onze betrokkenheid een inrichtingsplan ontwikkeld. Na afdekking van de heuvel en de inrichting ervan komt het beheer in 2022 bij het Parkschap.

5. Bestuursondersteuning GR

Wat willen we bereiken?

Voor 2016 zullen de Gemeenschappelijke regeling en de Bestuurscommissie de reguliere ondersteuning voor 5 vergaderingen per jaar, alsmede de reguliere processen rond de planning & control cyclus verzorgen.

De Bestuurscommissie heeft aangegeven als een 'werkbestuur' te willen functioneren, daarbij ondersteund door de ambtelijke organisatie en Staatsbosbeheer. Werkbestuur houdt in dat zij

actief op pad gaan om de belangen van Biesboschontwikkelingen uit te dragen op meerdere -in de vorige hoofdstukken besproken- terreinen, o.a.:

- verdienmodellen
- ondernemerscontacten
- onderwijs
- marketing
- regionale samenwerking (o.a. Streeknetwerk, Waterdriehoek, etc.).

Wat hebben we bereikt:

Bovengenoemde thema's zijn structureel behandeld in de 5 Bestuurscommissie vergaderingen, waarbij de ambtelijke ondersteuning ook voor een werkbestuur cruciaal blijft.

Bovenregionaal en nationaal zal dit tot uitdrukking komen in de actieve opstelling bij de Samenwerkende Nationale Parken (SNP) en de bijdrage aan de ontwikkeling van Nationale Parken 21ste eeuw. Het is zeker de ambitie van Nationaal Park De Biesbosch om tot de top van de Nationale Parken in Nederland te behoren en dus ook als Nationaal Park 21ste eeuw te voldoen aan de nieuwe eisen/criteria.

Actief door voorzitter in het SNP en een mooi resultaat, ook bestuurlijk, in het bereiken van de titel Nationaal Park van Wereldklasse. Voor 2017-2021 een uitdagende opgave om de ambities waar te maken.

Vanzelfsprekend zullen overgedragen publieke taken kundig en efficiënt worden uitgevoerd. Tevens zal er met andere partners en daarmee andere dan publieke instrumenten in netwerken afspraken worden gemaakt en zeggenschap anders worden ingericht. Ruimte voor ondernemers, gebruikersgroepen en bewoners in zeggenschap en medeverantwoordelijkheid worden meer leidend voor de bestuurlijke opgave. Een mooi groeiperspectief in besturen in de regio.

Wat heeft het gekost?

Bestuursondersteuning	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016
Lasten			
Personeel	258.644	272.219	295.212
Personeel Staatsbosbeheer	0	50.000	0
Algemene kosten	73.308	35.046	111.404
Algemene kosten - uitwerking verdienmodellen	0	55.000	0
	331.952	412.265	406.616
Baten			
Bijdragen inzake personeel	46.301	55.616	50.769
Staatsbosbeheer	0	50.000	0
Bijdragen algemene kosten	25.000	0	52.263
Subsidie - uitwerking verdienmodellen	0	55.000	0
	71.301	160.616	103.031
Saldo	260.652	251.649	303.584
Bijdragen deelnemers in nadelig saldo			
Baten			
Provincie Zuid Holland	62.646	62.912	62.912
Gemeente Dordrecht	75.729	76.077	76.077
Gemeente Sliedrecht	15.591	15.722	15.722
Provincie Noord Brabant	62.646	62.912	62.912
Gemeente Drimmelen	17.092	17.095	17.095
Gemeente Werkendam	16.879	16.931	16.931
	250.583	251.649	251.649
Totaal saldo der baten en lasten	5.350	0	51.935
Mutatie algemene reserve	0	0	0
Geraamd en gerealiseerd resultaat	5.350	0	51.935

Toelichting:

Het saldo van baten en lasten is (-)€ 51.900 nadelig, hetgeen wordt veroorzaakt door extra lasten waar ten dele inkomsten tegenover staan:

Personele inzet is per saldo (-)€ 27.800 nadelig:

- De *lasten* zijn ca. € 23.000 hoger (nadelig), het betreft de personele inzet voor het bidbook NLDelta.
- De *baten* inzake personeel zijn 4.800 lager (nadelig), de personele inzet voor programmamanagement verdienmodellen is lager dan geraamd doordat veel energie naar het bidbook is uitgegaan. De subsidie voor dit onderdeel is dus ook lager dan geraamd.

De algemene kosten zijn € 76.400 hoger dan geraamd, de opbrengsten die hiertegenover staan, bedragen € 52.300; per saldo (-) € 24.100 nadelig:

- Voor het project 'Ontsluiting in de Biesbosch' is € 31.500 uitgegeven, waartegenover even zo hoge baten staan van de diverse partners.
- Voor de governance is € 15.800 uitgegeven, met even hoge baten (na afronding van het traject te factureren aan de deelnemers);
- De ingroei huur van het Biesboschmuseum is gefinancierd met resterende middelen ondergedompeld (even hoge baten en lasten) ad. € 5.000;
- De extra uitgaven waartegenover geen baten staan, betreffen de resterende bijdrage aan het SUNBI-project ad. € 10.000, de servicekosten van het Biesboschmuseum met een verwachte omvang van ca. € 5.000 en € 9.100 aan overige plussen en minnen, grotendeels te verklaren door hogere accountantskosten (zowel de controlekosten voor de jaarrekening 2015 als de jaarrekening 2016 zijn opgenomen; het betreft een eenmalige correctie).

N.B.

- De post Personeel Staatsbosbeheer is in de begroting opgenomen om de inzet van Staatsbosbeheer voor bestuursondersteuning (cf. afspraak) zichtbaar te houden, maar wordt niet in de boekhouding verwerkt.
- De begrote baten en lasten verdienmodellen staan onder bestuursondersteuning, de werkelijke uitgaven en (subsidie)baten staan onder uitvoering Parkschapsbeleid (hfst.3)

6. Natuur- en recreatiegebied de Hollandse Biesbosch

Wat willen we bereiken?

Naast het beheer en onderhoud van en toezicht en handhaving in het natuur- en recreatiegebied de Hollandse Biesbosch bevat dit programma de exploitatie van het Biesboschcentrum Dordrecht.

Wat hebben we gedaan?

Jaarlijks onderhoud

Werkzaamheden welke nodig zijn om het Natuur- en recreatiegebied de Hollandse Biesbosch "heel, schoon en veilig" aan haar gebruikers aan te bieden zijn vastgelegd in een onderhoudsbestek. DWGroen- Drechtwerk is tot 2018 belast met de uitvoering hiervan. Niet planmatige werkzaamheden die niet in een bestek kunnen worden opgenomen, maar wel noodzakelijk zijn om genoemd gebruik te borgen, worden in regie (specifieke opdracht tot meerwerk op het bestek) uitgevoerd.

Er is een start gemaakt met het maken van een nieuw onderhoudsbestek om in 2018 een opdrachtnemer te kunnen contracteren. De aanbesteding zal plaatsvinden onder SW-bedrijven.

Opvallend dit jaar waren:

- Het weer in Nederland lijkt extremer te worden. Het ene na het andere neerslag- en temperatuurrecord wordt gebroken. Genoemde weersomstandigheden veroorzaken steeds meer niet te voorspellen "groei- en bloeispurts" in het gebied. De hoeveelheid aan onderhoudsmaatregelen uit het gedateerde onderhoudsbestek lopen steeds minder parallel met de werkelijkheid buiten;
- Toename van de hoeveelheid zwerfvuil door dumping van bouw- en sloopafval en restafval van wietplantages, met alle daarbij horende opruimwerkzaamheden. Ook een deel van de bezoekers aan het intensieve recreatiegebied bieden hun geproduceerde restafval niet of slecht aan;
- De in vorige jaren genomen maatregelen over het terugdringen van blauwalg (verbeteren waterdoorstroming, uitbaggeren zwemplas en aanpak ganzenoverlast) hebben ertoe geleid dat de zwemplas in de Merwelanden is uitgeroepen tot "Beste Plons 2016". Deze door het Algemeen Dagblad in het leven geroepen prijs wordt toegekend aan de schoonste en meest toegankelijke zwemplas in de provincie Zuid-Holland;
- Meldingen over niet werkende openbare verlichting, ontbrekende/ onduidelijke bebordingen, onvolkomenheden aan speelvoorzieningen en terreinmeubilair worden voortvarend opgepakt. Het Sportbedrijf Dordrecht heeft het Parkschap bijgestaan om de verstandhouding met "Wielerclub de Mol" te normaliseren. Er zijn afspraken gemaakt waarbij beide partijen zich aan geconfirmeerd hebben.

Onderhoudsvoorzieningen

Daarnaast zijn er diverse geactualiseerde onderhoudsfondsen waarin voor de periode 2015-2024 het groot onderhoud is omschreven en afgeprijsd.

- Onderhoudsfonds water en oevers: de belangrijkste activiteiten om de aan- en afvoer van water te garanderen waren het uitvoeren van groot onderhoud aan een deel van de aanwezige onderbemalingspompen. Eind 2016 is de vervanging van het hoofdgemaal aan de Helsluis gestart, werkzaamheden zullen begin 2017 worden afgerond. Daarnaast zijn er planmatig greppels opgeschoond en baggerwerkzaamheden uitgevoerd.
- Onderhoudsfonds infrastructuur: het budget is besteed aan het opknappen van de in het gehele gebied aanwezige half-verharde parkeerplaatsen. Duikers, bewegwijzering en wegmeubilair welke onderdeel uitmaken van deze parkeerplaatsen zijn in dezelfde werkgang onderworpen aan groot onderhoud en zo nodig vervangen. Voor het overlagen en constructieve werkzaamheden aan asfaltverhardingen zie onder investeringen.
- Onderhoudsfonds gras / vegetatie / beplanting: ook dit jaar is er planmatig snoeihout geruimd op en nabij de evenemententerreinen. Deze intensief gebruikte terreinen welke in het hoogseizoen wekelijks worden gemaaid mogen niet vervuild raken met resthout.
- Onderhoudsfonds recreatieve voorzieningen: aan de hand van de uitkomsten van de wettelijke jaarlijkse keuringen van de speelaanleidingen is het budget besteed aan vervanging van over het gehele gebied geplaatste speelaanleidingen en de overige daarbij behorende inrichtingselementen.

- Onderhoudsfonds gebouwen: dit jaar is er prioriteit gegeven aan het planmatig schilderen van het merendeel van de opstallen en het vervangen van verrotte onderdelen. De voor 2016 geplande werkzaamheden aan de schuur en de woning van de boerderij Zuileshoeve zijn door het nog ontbreken van een bestemming voor deze opstal doorgeschoven.

Wat heeft het gekost?

RECREATIE- EN NATUURGEBIEDEN	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016
Lasten			
Groen	471.931	495.846	482.239
Infrastructuur	91.555	132.835	106.907
Recreatieve voorzieningen	33.846	38.120	33.513
Water en Oevers	108.143	139.603	132.755
Administratie / Beheer	100.047	133.714	122.329
	805.522	940.119	877.743
Baten			
Groen	28.223	28.068	24.682
Infrastructuur	4.238	4.091	3.338
Water en Oevers	4.735	4.753	4.735
Administratie / Beheer	30.572	39.000	34.131
	67.767	75.912	66.886
Totaal saldo der baten en lasten	737.755	864.207	810.857
Mutaties reserve	0	0	0
Geraamd en gerealiseerd resultaat	737.755	864.207	810.857

Toelichting

Het saldo ad. (-)€ 53.300 voordelig wordt verklaard door:

Lagere lasten beheer natuur- en recreatiegebieden Hollandse Biesbosch ad. (-)€ 62.300 (voordeel):

- De kapitaallasten voor de verschillende onderdelen vallen ca. (-)€ 35.200 lager uit. Dit wordt veroorzaakt door een rentevoordeel.
- Het budget voor werkplekbeheer (SCD) van twee werkplekken op de Sionpolder was verhoogd, dit bleek echter gebaseerd op een te hoog normbedrag. Er resteert (-)€ 5.600 (voordelig).
- Voor het overige is sprake van diverse kleine voordelen op onderhoud, energie en kantoorkosten van in totaal (-)€ 21.500 (voordelig).

Lagere baten ad. (-)€ 9.000 (nadeel):

- De aanvragen voor evenemententerreinen zijn teruggelopen. Zo is het grote evenement Ridderspektakel dit jaar niet doorgegaan. Dit betekent minder inkomsten van ca. € 4.000 (nadelig) voor 2016;
- Het nadeel wordt verklaard doordat de als verdienmodel (2010) geraamde inkomsten voor het doorberekenen van beleidsinzet aan derden (onder Administratie/Beheer) ad. € 39.000 voor € 34.000 is gerealiseerd. Het betreft de inzet voor projecten van de gemeente Dordrecht (NDB, polder Stedelijk) en de inzet van de directeur voor NP van Wereldklasse voor het ministerie van EZ. Er is dus een nadeel van € 5.000.

- Toezicht en handhaving in natuur- en recreatiegebied De Hollandse Biesbosch***

De handhavende aandacht heeft zich óók in 2016 toegespitst op het 'heel, schoon en veilig' aanbieden van het gebied aan onze gebruikers

Het handhaven wordt bijna volledig uitgevoerd door BOA's, die óf in dienst zijn, óf zzp'er óf worden afgenomen van Toezicht Dordrecht. Er is nog één parkwacht zonder BOA-bevoegdheid werkzaam voor enkele uren per week. Staatsbosbeheer en het Parkschap zijn bezig om de Biesbosch BOA status te geven c.q. in te (kunnen) zetten in het gehele rechtsgebied van het Parkschap. Ook worden gezamenlijke roosters gemaakt voor overdag en in de avonden.

Uitgangspunt is dat een BOA niet meer alleen op pad gaat, maar in koppels wordt gepatrouilleerd. De verwachting is dat dit in 2017 volledig gestalte krijgt, waardoor de budgetten ook volledig zullen worden benut.

Met de betrokken burgemeesters is overleg gevoerd over de prioriteiten en thema's (o.a. gebruik drones). Tweemaal per jaar wordt over planning en resultaten overlegd.

De samenwerking op de werkvloer met de andere gebiedspartners (Regiopolitie, Toezicht Dordrecht, Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid, Sportvisserij Nederland, Rijkswaterstaat en Staatsbosbeheer) is constructief. In 2016 zijn twee gezamenlijke handhavingsdagen georganiseerd.

TOEZICHT EN HANDHAVING	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016
Lasten			
Toezicht en handhaving	90.764	127.147	96.178
Heffing natuurbijdrage automobilisten	10.860	153.591	0
	101.624	280.738	96.178
Baten			
Toezicht en handhaving	12.835	12.982	11.987
Natuurbijdrage automobilisten	0	228.591	0
	12.835	241.573	11.987
Totaal saldo der baten en lasten	88.789	39.165	84.191

Toelichting

Het saldo ad. € 45.100 nadelig wordt verklaard door de volgende twee punten:

- Voor toezicht en handhaving is het saldo € 29.900 voordelig; er is minder uitgegeven aan inzet in afwachting van de volledige vormgeving van de Biesbosch BOA.
- De heffing natuurbijdrage automobilisten niet is doorgegaan. Dit betekent dat geen uitgaven zijn verricht en geen baten zijn ontvangen, per saldo een nadeel van € 75.000.

• Biesboschcentrum Dordrecht

Het bezoekerscentrum kijkt terug op een financieel goed jaar. De verhuur en rondvaart laten een zeer gunstig resultaat zien. Zoals altijd spelen weersomstandigheden een belangrijke rol bij deze activiteiten. Hiernaast is de personele inzet beter in balans met de te verrichten werkzaamheden. Naast een financiële verantwoording kijken we positief terug op een aantal andere onderwerpen:

- PR en marketing

De activiteiten, groepsarrangementen en evenementen van Biesboschcentrum Dordrecht zijn ook in 2016 weer gepromoot middels brochures, een eigen website, de website van NP De Biesbosch, facebook, advertenties, redactionele artikelen en persberichten.

- Educatie

Voor de bovenbouw van de basisschool en de brugklas werd het programma 'Ruige Biesbosch Survival' aangeboden. De vraag naar het programma is groter dan we aan kunnen vanwege een tekort aan schoolgidsen.

In 2016 werd in samenwerking met Staatsbosbeheer en IVN een schoolgidsencursus georganiseerd. De cursisten lopen inmiddels stage en zullen in 2017 als vrijwillige schoolgids het gidsenteam gaan versterken.

Voor het derde jaar op rij werd in samenwerking met Weizigt en IVN het project Groen doet Goed uitgevoerd. Twee keer per jaar wordt een activiteitenweek georganiseerd om kinderen uit achterstandswijken met de natuur in contact te brengen en in beweging te krijgen. Groen doet Goed wordt mede mogelijk gemaakt door een subsidie van PZH.

In mei werd een nieuw evenement georganiseerd, 'Op stap met de Schaapskudde', in samenwerking met de schaapsherder van de Hollandse Biesbosch en Stayokay Dordrecht voor de catering.

Biesboschcentrum Dordrecht deed in 2016 in het voorjaar en in het najaar met diverse activiteiten mee aan de Week van Ons Water. Om aandacht aan te geven aan schoon en veilig water organiseert een samenwerkingsverband van Nederlandse waterpartners twee maal per jaar de Week van Ons Water. Tijdens deze week worden door heel Nederland leuke en leerzame wateractiviteiten georganiseerd en promotie gemaakt.

Green Key

Als onderdeel van het Parkschap vervult Biesboschcentrum Dordrecht met 3 Green Key Gold certificaten een voorbeeldfunctie voor Biesbosch-ondernemers. In 2016 zou een herkeuring plaatsvinden. We hebben in 2016 het bijbehorende duurzaamheidsprogramma uitgevoerd en zijn eind 2016 gekeurd. Opnieuw is het Green Key Gold certificaat toegekend!

Wat heeft het gekost?

BIESBOSCHCENTRUM DORDRECHT	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016
Lasten			
Gebouw en inrichting	152.236	172.082	139.125
Algemeen	423.498	446.647	413.386
Voorlichting en educatie	61.315	59.372	58.447
Rondvaarten, vnl. Sterling	137.641	85.893	123.010
Exploitatie pontje en Verhuringen	137.343	120.827	142.604
	<u>912.033</u>	<u>884.821</u>	<u>876.572</u>
Baten			
Gebouw en inrichting	21.721	25.465	21.809
Algemeen	66.322	67.424	43.845
Voorlichting en educatie	12.014	12.389	10.862
Rondvaarten, vnl. Sterling	147.150	85.893	158.061
Exploitatie pontje en Verhuringen	164.752	139.937	198.950
	<u>411.959</u>	<u>331.108</u>	<u>433.527</u>
Totaal saldo der baten en lasten	<u>500.073</u>	<u>553.713</u>	<u>443.045</u>
Mutaties bestemmingsreserves	17.333	1.381	19.450
Geraamd en gerealiseerd resultaat	517.406	555.094	462.495

Toelichting

Het saldo (ad. € 110.700 voordelig ten opzichte van begroot) wordt verklaard door:

Gebouw en inrichting bezoekerscentrum (per saldo € 29.300 voordelig)

Lasten € 33.000 voordelig:

- De kapitaallasten zijn € 28.600 voordelig, hetgeen wordt veroorzaakt doordat de investering in de tentoonstelling niet heeft plaatsgevonden (hetgeen aan kapitaallasten € 22.000 voordelig is t.o.v. begroot). Het overige kan grosso modo worden verklaard uit een renteverskil.
- Het overig voordeel ad. € 4.400 is ontstaan uit lagere energielasten.

Baten (-) € 3.700 nadelig

- De inkomsten zijn (-) € 3.700 lager dan begroot, de groepsruimte is –na herinrichting– meer verhuurd, maar minder dan verwacht.

Bezoekerscentrum algemeen (per saldo € 9.700 voordelig)

De lasten zijn (-)€ 33.300 voordelig

- De leaseauto is al in 2015 afgeschaft (bezuiniging, er wordt incidenteel gebruik gemaakt van de auto van de beheerder), het budget is afgeraamd in begroting 2017. Dit betekent een incidenteel voordeel van ca. (-) € 6.500;
- Het promotiebudget is niet uitgeput: (-)€ 12.000 (voordelig) en wordt verklaard doordat in plaats daarvan kosten zijn gemaakt voor het bidbook en het uitwerken van de marketing voor De Biesbosch Verdient het, als cofinanciering; deze kosten zijn elders geboekt. Er zijn echter minder marketingkosten gemaakt in 2016 dan de verwachting was (zie tabel hfst.1).
- Er is minder inkoop geweest voor de groenwinkel ad. (-)€ 5.200; hiertegenover staan minder opbrengsten.
- Door strakke sturing is van het personeelsbudget € 4.000 overgehouden (voordelig);
- Tenslotte is op diverse kleine budgetten minder uitgegeven; het betreft een voordeel van in totaal (-) € 5.600.

De baten zijn (-)€ 23.600 nadelig:

- Dit wordt voor € 22.200 (nadelig) verklaard doordat extra bijdragen in het kader van de verdienmodellen (Bedrijfsvrienden en ondernemend Biesboschcentrum) niet zijn gerealiseerd.
- Het overige verschil ad. € 1.400 (nadelig) wordt veroorzaakt door minder verkoop balie-artikelen (groenwinkel), hier staan ook minder inkoopkosten tegenover.

Het saldo voor Voorlichting en educatie is € 600 nadelig en wordt niet verder toegelicht.

Rondvaart (per saldo (-) € 35.100 voordelig)

Lasten ad. € 37.100 nadelig:

- Met het afstoten van de Halve Maen was ook de catering (bar-boot) afgeraamd. Er is echter wel sprake van catering voor charters. Er is voor € 34.400 ingekocht (nadelig), hiertegenover staan inkomsten.
- De personeelskosten van de rondvaart liggen hoger dan begroot (€ 18.100). Meer vaarten vragen meer personeel en leveren hogere opbrengsten.
- Met de begrote (reeds verlaagde) storting wordt teveel gespaard in de onderhoudsvoorziening; de storting is met ca. (-)€ 11.100 afgeraamd (voordelig).
- Daarnaast is sprake van een voordeel op overige kosten, waaronder verzekeringen (ad. (-) € 4.400 voordelig).

Baten ad. € 72.100 voordelig:

- De niet begrote catering voor charters heeft € 36.000 opgeleverd. De afgesproken marge bedraagt 10%, welke niet geheel is gerealiseerd.
- De extra rondvaartopbrengsten ad. € 36.100 zijn volledig toe te schrijven aan extra opbrengsten via kaartverkoop voor de Sterling.

Verhuur (per saldo € 37.200 voordelig)

Lasten ad. € 21.800 nadelig:

- Het nadeel op de lasten wordt volledig verklaard door extra personele inzet gerelateerd aan extra omzet (zie baten).

Baten ad. € 59.000 voordelig:

- Alle onderdelen van de verhuur (de reguliere verhuur, het overzetten met de pont, de kano-excursies en de fluisterboten) hebben extra omzet gegenereerd.

Overige onderdelen natuur- en recreatiegebieden Hollandse Biesbosch

Wat hebben we gedaan?

De overige onderdelen hebben betrekking op de recreatieobjecten, overige baten en lasten (waaronder gebouwen en woningen) en algemene dekkingsmiddelen.

Eén van de gebouwen in het intensieve recreatiegebied is de Zuileshoeve, een typische Biesboschboerderij. In het nieuwe bestemmingsplan Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch is geregeld dat deze boerderij kan worden omgevormd tot een kleinschalige recreatieve bestemming. Hiertoe is begin 2013 een bidbook uitgebracht op basis waarvan geïnteresseerden in de gelegenheid zijn gesteld een plan in te dienen. Eind 2013 resteerde nog 1 serieuze kandidaat, die eind 2014 heeft besloten om niet verder te gaan. De aanbesteding in de vorm van het bidbook is daarmee niet gelukt. Er heeft zich in 2014 een nieuwe serieuze gegadigde gemeld. De verkennende gesprekken hebben in 2015 geresulteerd in een intentieovereenkomst. Voorjaar 2017 wordt een plan uitgewerkt en op basis daarvan wordt definitief bepaald of de exploitatie ook daadwerkelijk ter hand wordt genomen.

Wat heeft het gekost?

Het onderdeel recreatie-objecten heeft alleen betrekking op pachtopbrengsten voor de golfbaan en de skihelling.

RECREATIE-OBJECTEN	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016
Lasten			
Golfbaancomplex en skihelling	0	0	0
	0	0	0
Baten			
Golfbaancomplex en skihelling	98.507	96.805	110.268
	98.507	96.805	110.268
Totaal saldo der baten en lasten	-98.507	-96.805	-110.268

Toelichting

Het saldo van € 13.500 wordt verklaard door de vrijval van de voorziening oninbare debiteuren ad. € 11.800 en ca. € 1.700 erfpacht door indexering.

OVERIGE BATEN EN LASTEN	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016
Lasten			
Gebouwen en Woningen	126.922	148.393	114.999
Diversen waaronder kosten werk voor derden	71.642	71.605	66.672
	198.565	219.998	181.671
Baten			
Gebouwen en woningen	51.610	62.147	67.687
Diversen waaronder doorberekend werk derden	40.103	43.196	43.786
	91.713	105.343	111.473
Totaal saldo der baten en lasten	106.852	114.655	70.198
Mutaties bestemmingsreserves	0	0	15.590
Geraamd en gerealiseerd resultaat	106.852	114.655	85.788

Toelichting

Het saldo ad. (-)€ 44.500 voordelig wordt verklaard door:

Lagere lasten ad. (-) € 38.300 (voordelig):

- Er is minder uitgegeven aan onderhoud, met name voor de Zuileshoeve; hiermee is het niet verkrijgen van erfpacht Zuileshoeve gecompenseerd. Daarnaast zijn de energiekosten laag, het budget is (te) ruim; de raming kan worden bijgesteld. Het totale voordeel bedraagt € 27.900

- Er is sprake van een voordeel op kapitaallasten (rente) van ca. € 10.500.

Hogere baten ad. (-) € 6.100 voordelig:

- Er was € 14.000 aan erfpacht Zuileshoeve begroot, hetgeen niet is ontvangen vanwege het ontbreken van een exploitant (nadelig).
- Een ontvangst van ruim € 15.600 (voordelig) vanuit de Stichting Recreatieve Voorzieningen na het –eindelijk- opheffen van de rekening. Deze ontvangst is conform besluit gestort in een bestemmingsreserve t.b.v. de Zuileshoeve.
- De baten zijn € 4.000 hoger dan begroot door meer huurinkomsten, de raming 2017 is hierop aangepast.

De mutatie op de reserve betreft dotatie aan de genoemde bestemmingsreserve Zuileshoeve.

ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016
Lasten			
Overige algemene dekkingsmiddelen	0	0	0
	0	0	0
Baten			
bijdragen i.h.k.v. 3e Merwedehaven	120.622	120.622	120.622
Bijdrage deelnemers in het nadelig saldo	1.373.297	1.351.033	1.351.033
	1.493.919	1.471.655	1.471.655
Totaal saldo der baten en lasten	-1.493.919	-1.471.655	-1.471.655
Mutaties algemene- en bestemmingsreserves	101.263	-4.660	74.477
Geraamd en gerealiseerd resultaat	-1.392.656	-1.476.315	-1.397.178

Toelichting

Het resultaat van € 79.100 voordelig wordt verklaard door de lagere kapitaallasten ((-) € 1.000) van de activa die op grond van de resultaatsbestemmingen in 2005 en 2006 werden aangeschaft en een toevoeging van ca. € 78.100 aan de AR op grond van het jaarrekeningresultaat 2016

7. Investeringsen

In het meerjarenplan investeringen zijn voor 2016 een aantal investeringen opgenomen. Hieronder worden deze besproken incl. eventuele nieuwe investeringen in plaats van de investering uit het meerjarenplan investeringen. Ook worden de wijzigingen in het meerjarenplan investeringen toegelicht. De kosten van de investeringen uitten zich in kapitaallasten in de (meerjaren)begroting.

- *Investeringsen waarop inhoudelijke besluitvorming zal plaatsvinden*

Het gaat hierbij om investeringen in het kader van de Biesbosch verdient 't:

De investering in een parkeersysteem aan de Baanhoekweg voor het verdienen model

Natuurbijdrage automobilisten (betaald parkeren) wordt niet uitgevoerd. De gemeente Dordrecht gaat niet mee in de wens van het Parkschap om betaald parkeren (de zogeheten natuurbijdrage automobilisten) als één van de verdienen modellen te implementeren. De kredieten worden afgesloten.

- *Routine investeringen*

Onderstaande investeringen worden gezien als routine-investeringen welke na goedkeuring van de begroting worden uitgevoerd.

- In 2016 stond een uitvoeringskrediet van € 175.000,- voor constructie aan fietspaden gepland. Deze investering wordt beschouwd als een routine investering. Van dit krediet is € 54.263 besteed aan constructie en deklagen van het fietspad tussen de Helsluis en de Zuileshoeve. De aanpak van het fietspad tussen de Zuileshoeve en het Biesboschcentrum zal worden uitgevoerd na het vinden van een exploitant en de daaropvolgende verbouwwerkzaamheden aan de Zuileshoeve.

NB. Als gevolg van de wijzigingen in het BBV zullen toekomstige vervangingen (deklagen en constructie) worden geactiveerd (10 en 30-jaar afschrijvingstermijnen). Dit in tegenstelling tot hetgeen vermeld stond in de begroting.

- De routine investering in speelobjecten rond de zwemplas ad. € 7.433 en de verlichting naar het restaurant De Merwelanden ad. € 4.330 zijn niet uitgevoerd in 2016 rondom de pensionering van het voormalige hoofd beheer en worden doorgeschoven naar 2017. In 2017 zal worden gezien in hoeverre de speelobjecten kunnen worden gefinancierd door crowdfunding (bijvoorbeeld via Beleef en Geef)
- De fluistervloot (verhuur) is volgens plan vernieuwd. In 2016 is één boot met AGM accu aangeschaft voor € 12.000. In 2017 wordt nogmaals een nieuwe boot ingezet. De verwachte omzetstijging, als gevolg van de inzet van twee omgebouwde (naar elektrisch) roeiboten, is uitgekomen.
- Het vanuit 2015 doorgeschoven krediet boot Parkwacht ad. € 27.500 is gerealiseerd; de Castor is voorjaar 2016 in bedrijf gesteld.
- Het krediet uit 2015 voor het verder uitbouwen van de website NP De Biesbosch met de verdienmodellen wordt naar verwachting in 2017. Op 3 november is de presentatie van het creatieve concept van de marketing van 'De Biesbosch verdient het' door het bureau Nassau. Dan wordt duidelijk wat het concept gaat worden.

PARAGRAFEN

8. Algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen betreffen die inkomsten waarvan de besteding niet gerelateerd is aan een vooraf bepaald doel en staan zo ter vrije afweging door het bestuur. De besteding is dus niet gebonden; er staat geen verplichtingen tegenover.

Algemene uitkeringen

De deelnemers in het schap staan garant voor het nadelig exploitatiesaldo. De verdeling van het negatief saldo over de deelnemers is hierna weergegeven. In de paragraaf *compensabele BTW* is de totale deelnemersbijdrage per deelnemer weergegeven.

Bestuursondersteuning Parkschap inclusief Parkschapsbeleid:

- Provincie Zuid Holland 25%
- Provincie Noord Brabant 25%
- De gemeentes dragen naar rato van het inwoneraantal d.d. 1 januari van het verslagjaar bij aan het restant. Voor begroting 2016 is de verdeling op basis van het inwoneraantal d.d. 1 januari 2014 (CBS-cijfers) aangehouden.

Natuur- en recreatiegebieden De Hollandse Biesbosch:

- Provincie Zuid Holland 25%
- Gemeente Dordrecht 87,5% van het restant
- Gemeente Sliedrecht 12,5% van het restant

Omdat de deelnemers garant staan en sprake is van een egalisatiereserve is voor het tekort is geen post onvoorzien opgenomen.

Compensabele BTW

Conform de afspraak met de belastingdienst wordt de compensabele BTW welke in rekening is gebracht bij het schap, doorgeschoven naar de deelnemers. Deze kunnen zelf hun recht op compensatie effectueren. De totale BTW BCF bedraagt € 398.483. Op basis van de verdeelsleutels bedraagt de verdeling van de deelnemersbijdrage en de BTW BCF per deelnemer:

- Provincie Zuid Holland € 400.670 exclusief € 99.621 BTW BCF
- Gemeente Dordrecht € 968.678 exclusief € 221.047 BTW BCF
- Gemeente Sliedrecht € 142.381 exclusief € 33.783 BTW BCF
- Provincie Noord Brabant € 62.912 exclusief € 28.577 BTW BCF
- Gemeente Drimmelen € 19.449 exclusief € 7.765 BTW BCF
- Gemeente Werkendam € 19.311 exclusief € 7.691 BTW BCF

Overige algemene dekkingsmiddelen

Voor het langer in stand houden van het afvalverwerkingsbedrijf in de Hollandse Biesbosch (3^e Merwedehaven) ontvangt het Parkschap jaarlijks een vergoeding van de gemeente Dordrecht. De vergoeding bedraagt € 120.622; 2016 is het laatste jaar waarin deze vergoeding werd ontvangen.

9. Weerstandsvermogen en risico's

Het weerstandsvermogen kan in algemene zin worden gedefinieerd als de mate waarin het schap in staat is tegenvallers op te vangen. De twee elementen, die relevant zijn voor de beoordeling van het weerstandsvermogen, zijn enerzijds de relevante risico's en anderzijds de weerstandscapaciteit. Onder relevante risico's worden in dit verband verstaan exploitatie- en overige risico's die niet anderszins zijn te ondervangen. Weerstandscapaciteit is de verzamelterm van al die bronnen waaruit de financiële gevolgen van tegenvallers bekostigd kunnen worden. Gesteld kan worden dat het weerstandsvermogen zich op een adequaat niveau bevindt indien het schap in staat is om substantiële tegenvallers op te vangen zonder dat afbreuk wordt gedaan aan eerder vastgesteld beleid en de hieraan gekoppelde niveaus van programma's en activiteiten. Op grond van de BBV is de financiële weerbaar- en wendbaarheid vervat in enkele kengetallen.

In de bedrijfsvoering van het Parkschap staat een adequaat risicomanagement voorop en is de (financiële) weerstandscapaciteit het sluitstuk van het risicomanagement. In dat kader zijn alle risico's belicht waarvoor geen voorzieningen zijn gevormd of die niet tot afwaardering van activa hebben geleid en die van materiële betekenis kunnen zijn voor het balanstotaal of de financiële positie.

Weerstandscapaciteit

De bronnen van het Parkschap om financiële tegenvallers ten gevolge van relevante risico's (zie dit hoofdstuk) te kunnen ondervangen (de weerstandscapaciteit) bestaan uit:

1. De reserves op de balans;
2. De verzekeringsportefeuille;
3. De garantstelling door de deelnemers.

Reserves

Reserves kunnen worden onderscheiden in algemene en bestemmingsreserves. De algemene reserve dient onder andere ter egalisatie van exploitatiesaldi. Dit houdt in dat positieve jaarresultaten in de algemene reserves worden gestort en bij een negatief jaarresultaat vindt een onttrekking plaats. Algemene reserves zijn vrij aanwendbaar bij tegenvallers (bufferfunctie). Bestemmingsreserves daarentegen dienen een specifiek doel en zijn dus in principe niet vrij inzetbaar in geval van tegenvallers (bestedingsfunctie).

In de algemene reserve van het Hollandschap zijn bedragen gereserveerd voor de kapitaallasten van resultaatbestemmingen van 2005 en 2006. Daarnaast is € 80.000 van het resultaat 2015 bestemd voor projecten in het kader van de Waterdriehoek en ontsluiting (Biesboschdeal) en voor een verkenning naar de kwaliteit van de waterkeringen in de Hollandse Biesbosch.

Het bestuur heeft daarnaast op 17 februari 2017 in de kadernota 2018 besloten € 29.000 van het jaarrekeningresultaat 2016 te storten in de bestemmingsreserve Zuileshoeve. Deze mutatie wordt in boekjaar 2017 geëffectueerd.

De reservepositie per 31 december 2016 bedraagt in totaal € 895.279 en is als volgt opgebouwd:

• Algemene reserve	€ 694.345
• Bestemmingsreserves:	
– Reserve Zuileshoeve	€ 15.590
– Reserve donaties	€ 33.579
– Reserve onderhoud tentoonstellingen	<u>€ 229.887</u>
Totaal reserves	€ 973.401

Zie voor het verwachte verloop van de reserves in 2015 en 2016 de bijlage 'Staat van reserves'.

Verzekeringen

Binnen het schap zijn voorzieningen getroffen voor voorzienbare lasten in verband met risico's en verplichtingen waarvan de omvang en/of het tijdstip van optreden (per balansdatum) min of meer onzeker zijn (bijvoorbeeld groot onderhoud). Naast het treffen van voorzieningen bestaat ook de mogelijkheid bepaalde risico's te verzekeren. Het schap doet dit onder andere op het gebied van risico's van brand, ongevallen, aansprakelijkheid, wagenpark en vaartuigen. Binnen deze risico's is niet alles gedekt, wat het treffen van preventieve maatregelen, voor zover deze in het vermogen van het schap liggen om te beïnvloeden, des te belangrijker maakt.

Financiële kengetallen

In onderstaande tabel is een drietal financiële kengetallen opgenomen die inzicht geven in de financiële positie van het Parkschap (conform BBV-regelgeving).

Aangezien het Parkschap geen leningen verstrekt, geen grondexploitatie kent en geen belastingen heft, zijn die kengetallen niet van toepassing.

Jaarverslag 2016	Verloop van de kengetallen		
Kengetallen:	Verslag 2015	Begroting 2016	Verslag 2016
netto schuldquote	25,6%	52,0%	21,5%
solvabiliteitsratio	32,8%	28,4%	37,3%
structurele exploitatieruimte	4,8%	-3,7%	-1,0%

Noot: de totale baten in de berekening van de netto schuldquote en de structurele exploitatieruimte zijn inclusief de verhaalde btw bcf.

De netto schuldquote van het Parkschap is relatief laag. De leningen zijn grotendeels afgelost. Landelijk wordt een schuldquote van maximaal 130% als toelaatbaar gezien.

De solvabiliteit kent een licht positief verloop. Het eigen vermogen is in beperkte mate gegroeid, al is met resultaatsbestemming (2015 en 2016) wel een deel bestemd.

De structurele exploitatieruimte daalt; deze wijzigt van een ruimte naar een tekort. Dit betekent dat een deel van de structurele lasten wordt gefinancierd met incidentele baten. De daling wordt veroorzaakt doordat met ingang van begroting 2016 de bijdrage voor de 3e Merwedehaven (deze wordt in 2017 niet meer ontvangen) aangemerkt als incidentele baat (voorheen een structurele baat). N.B. In begroting 2017 is dit gecompenseerd door opbrengsten van verdienmodellen die als structureel worden aangemerkt.

De structurele exploitatieruimte bij de jaarrekening is minder negatief als de raming (begroting 2016) door eenmalige onderuitputting van de structurele budgetten en hogere inkomsten (door het goede weer). Deze hogere inkomsten zijn niet gekenmerkt als incidentele baten; deze inkomsten kennen een schommeling afhankelijk van het weer.

De kengetallen moeten in samenhang worden gezien voor een goede duiding van de financiële positie van het Parkschap:

De netto schuld is relatief laag, dit is positief, echter het eigen vermogen is –in relatieve zin (solvabiliteitsratio) ook laag. Het Parkschap heeft dit laatste altijd gerelateerd aan het gegeven dat de deelnemers garant staan. De structurele exploitatieruimte is negatief, in tegenstelling tot eerdere jaren en veroorzaakt door een terugtrekkende overheid. Al met al een beeld dat aandacht behoeft.

Risico's en beheersmaatregelen

De scope van de risicoparagraaf betreft de periode van 3 jaar, 2017 – 2019.

Verdienmodellen

De verdienmodellen moeten onder andere inkomsten genereren om de meerjarenbegroting te sluiten om de vervallen middelen van het Bestedingenplan NP te compenseren en m.i.v. 2017 de vervallen bijdrage voor de 3e Merwedehaven ad. € 120.000. Eén van deze maatregelen betrof het betaald parkeren aan de baanhoekweg. Met het vervallen hiervan is een gat in de begroting ontstaan van € 86.000. Daarnaast moeten andere verdienmodellen in de vorm van een natuurbijdrage recreatievaart (geraamde opbrengst € 35.000), bedrijfsvrienden (oplopend bedrag, te beginnen met € 25.000 in 2017, € 100.000 in 2018), concessies ad. € 10.000, Beleef en geef ad. € 6.000, Biespas te beginnen met € 5.000 in 2017. Het reële risico is ingeschat op € 324.000. De opbrengsten voor 2017 vormen een groot deel van de omvang van dit risico.

Op het moment dat de beoogde opbrengsten niet worden gerealiseerd, zal het Parkschap in gaan leveren op het gebied van beheer & onderhoud, openingstijden van het bezoekerscentrum en op voorlichting & educatie.

Het Parkschap moet inkomsten genereren (Brede doorlichting) uit werkzaamheden voor derden (door medewerkers beleid en beheer). De nieuwe beheer-opdracht voor De Nieuwe Dordtse Biesbosch (NDB) moet hier gedeeltelijk invulling aan geven. Aangezien deze beheerbijdrage naar verwachting niet eerder dan per 1/1/2018 ingaat, en bovendien geen volledige invulling van deze

'taakstelling' is, resteert er een risico. Het risico voor 2017 bedraagt € 35.000, en voor de jaren daarna ca. € 10.000.

Organisatiekosten Parkschap

Het Parkschap krijgt niet alle kosten doorbelast. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om de kosten van de salarisadministratie door het SCD en kosten voor het financieel pakket K2F. Dit brengt het risico van extra kosten met zich mee.

Wel is een dienstverleningsovereenkomst afgesloten voor de digitale afhandeling van facturen; hiervoor betaalt het Parkschap. Ook het gebruik van vergaderruimte en werkplekkosten op het stadskantoor in Dordrecht worden niet doorbelast. Het risico bestaat dat deze 'verborgen' organisatiekosten, die zich momenteel bij de deelnemers voordoen, in de toekomst alsnog ten laste van het Parkschap komen. Dit is niet binnen de huidige budgetten op te vangen.

Daarnaast geldt dat voor de extra opgaven gebruik gemaakt wordt van het ambtelijk apparaat van de deelnemers. Denk aan juridische inzet bij het opstellen van verordeningen, maar ook de begeleiding bij aanbesteding (via SCD-inkoop). De deelnemers hebben in de bestuursvergadering d.d. mei 2011 en november 2013 aangegeven dat het Parkschap bij dergelijke opgaven (meer) gebruik kan maken van het ambtelijke apparaat van de betrokken deelnemers. De beheermaatregel vormt het betrokken houden van de deelnemers bij de ontwikkelingen en het niet overvragen van de deelnemers. Het risicobedrag is grof geschat op € 35.000 per jaar; voor de periode 2017-2019 is het reële risico geschat op € 42.000.

Ondergedompeld en STEP

Het EU-programma STEP is afgerond. Enkele deelprojecten (website NP, bezoekersmonitor) worden nog afgewikkeld in het kader van de resterende middelen van Ondergedompeld.

De beheer- en onderhoudskosten van enkele binnen STEP aangelegde recreatieve voorzieningen vormen een risico. Voorzieningen als de zonnepont Grienduil en elektrische oplaadpalen zijn nog niet kostendekkend. Tegelijkertijd is bekend dat veerverbindingen bijna nooit een sluitende exploitatie kennen. Voor de oplaadpalen moet een stimulans richting duurzaam varen worden geboden.

De exploitaties staan met een beperkt tekort in de begroting; de meerjarenbegroting is sluitend gemaakt met verdienmodellen. De beheermaatregelen voor een hogere kostendekking (stimulans elektrisch varen, en het varen van de zonnepont met vrijwilligers) zullen beperkt verlichting brengen in de omvang van het risico Verdienmodellen (zie hierboven). De beoogde exploitant van de Zuileshoeve heeft aangegeven geen interesse te hebben in de exploitatie van de zonnepont.

Met het aflopen van het programma is de dekking voor personeel dat werkzaam was binnen dit programma. Voor één personeelslid geldt dat de dekking moest ontstaan door verbeteringen in de bedrijfsvoering (Biesboschcentrum Dordrecht). Er was echter geen sprake van financiële ruimte om 'de terugkeer' van het personeelslid op te vangen. Naar oplossingen wordt steeds gezocht. Na het afronden van de verdienmodellen komt de helft van het p-budget van de programmamanager (middelen Parkschap) beschikbaar om een deel van deze kosten op te vangen. De maximale en reële omvang van dit risico voor 2017-2019 bedraagt € 48.000.

Beheer en onderhoud recreatie- en natuurgebieden de Hollandse Biesbosch

Het Parkschap heeft de verplichting schoon en veilig water aan te bieden. Dat geldt voor de doorgaande vaarwegen, de havens en de zwemplas. De activiteit die hierbij relevant is, is het baggeren (verwijderen aangegroeid slib). Voor een aantal sloten en havens zijn hiervoor periodiek middelen gereserveerd in de voorziening. Voor andere waterwegen geldt dat het eigenlijk niet mogelijk is om 5 tot 10 jaar vooruit te kijken. Om die reden doet het schap periodieke metingen (monitoring) om te bepalen of en wanneer gebaggerd moet worden. Als uit de monitoring blijkt dat gebaggerd moet worden, wordt op dat moment middelen geregeld (want niet eerder redelijkerwijs in te schatten). Het risico bestaat dat op dat moment een extra bijdrage van de deelnemers noodzakelijk is dan wel een structurele ophoging van het onderhoudsfonds.

Bij het monitoren van de slibaanwas in 2015 heeft ook een visuele inspectie plaatsgevonden van de aanliggende waterkeringen. Het gaat met name om de keringen langs de Sionsloot, Moldiep en Helsloot. Hierbij is opgevallen dat op een aantal plaatsen duidelijk zichtbaar is dat er sprake is van lekkage en verweking. In 2017 wordt een verkenning uitgevoerd, hiervoor zijn middelen gereserveerd. De verkenning moet duidelijk maken of vervolgonderzoek noodzakelijk is. Voorlopig wordt voor een vervolgonderzoek in 2018 € 150.000 opgenomen met een kans van 50%. Vervolgens zal blijken of sprake moet zijn van grootschalig herstel en de kosten daarvan.

Gebouwen

Na de aankoop in 2011 van de woning van de Zuileshoeve is gestart met het onderzoek om deze woning met naastliggende schuur en hoogstamboomgaard te laten ontwikkelen tot een kleinschalige recreatieve voorziening (stepping stone). Hiertoe is in 2013 een bidbook uitgebracht, maar dit heeft uiteindelijk geen ondernemer opgeleverd. In 2015 heeft zich een nieuwe gegadigde gemeld, die tot op heden nog niet tot concrete uitvoering van zijn plannen heeft kunnen komen. De gegadigde laat zich ondersteunen door een bureau wat gespecialiseerd is in onderzoek naar nieuwe bestemmingen van cultureel erfgoed. Op basis van dit onderzoek en eventuele subsidiemogelijkheden, wordt verwacht dat in Q1 2017 duidelijk wordt of gegadigde de nieuwe exploitant van de Zuileshoeve wordt.

Tot die tijd worden de kapitaallasten en noodzakelijke onderhoudskosten (instandhouding) opgevangen binnen de bestaande begroting. Het risico bestaat dat als er niet tot overeenstemming wordt gekomen de locatie (na noodzakelijke investeringen) wordt uitgegeven voor alleen bewoning.

Er geldt dat investeringen aan de woning noodzakelijk zijn. De daadwerkelijke investeringen zijn afhankelijk van eventuele afspraken met een nieuwe exploitant. Het bestuur krijgt t.z.t. een investeringsvoorstel met dekking vanuit de onderhoudsvoorziening. De resterende middelen van de opgeheven Stichting Recreatieve Voorzieningen van ad. € 15.590 zijn destijds eveneens bestemd voor de Zuileshoeve (een eventueel tekort bij verkoop) evenals een deel van het rekeningresultaat van 2016 (namelijk € 29.000). Deze financiën zijn naar verwachting niet toereikend voor het onderhoud dat nodig is conform het bouwbesluit voor bewoning.

Het sedumdak van het Biesboschcentrum verkeert in slechte staat. De vraag staat uit of deze sedumconstructie geheel gerenoveerd wordt of dat voor een andere dakafwerking, bijvoorbeeld in combinatie met zonnepanelen, wordt gekozen. De mogelijkheden van energie-opwekking en de financiële gevolgen zullen verder worden uitgewerkt. Besloten is de situatie onderdeel te laten uitmaken van het onderzoek naar een Ondernemend Bezoekerscentrum (totaalaanpak).

Er is nog geen directe schade aan het gebouw ontstaan, maar dit kan ontstaan door verder verval (onder andere door de slechte afwatering).

Vervanging door een nieuw sedumdak kost € 65.000. Het risico betreft de eenmalige investering in een deel sedumdak en wordt momenteel ingeschat op 40% van € 65.000 is € 26.000.

Toezicht en handhaving

De inzet en taakverdeling tussen SBB, RWS, Nationale Politie en het Parkschap is nog steeds niet optimaal. Er ligt nog altijd een opgave hierin gezamenlijk verbetering te brengen. Hiervoor is coördinatie op het niveau van het NP noodzakelijk. Deze coördinatie vraagt om ca. 0,5 fte (volgens

inschattingen). De burgemeester van Drimmelen heeft initiatief genomen om ook de bestuurlijke aanhaking met de driehoek te verstevigen. De burgemeesters, die gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen voor het handhaven van de openbare orde in de Biesbosch, bezinnen zich op het vrijmaken van budget voor de invulling van deze formatie. Het risico is dat we op dit moment niet kunnen garanderen dat optimale toezicht en handhaving plaatsvindt (en het gebied heel schoon en veilig kan worden aangeboden aan bezoeker).

Ondernemersrisico

Gezien de aard van de activiteiten die met name in en rond het Biesboschcentrum Dordrecht zijn georganiseerd, zijn de inkomsten onder meer afhankelijk van externe factoren als de weersomstandigheden, de ontwikkelingen op de vrijetijdsmarkt, als ook de economische situatie. Verder speelt ook de beheersing van kosten hierin een rol. Het is evident dat de inzet van de Sterling in 2016 vergroot is, en het resultaat ook verbeterd is. Ook de verhuur laat in dit opzicht een positief beeld zien, welke door een combinatie van voornoemde factoren is gerealiseerd. Het in gang gezette proces, dat moet leiden tot een grotere participatie van private partijen in het bezoekerscentrum, zal voor het Parkschap het ondernemersrisico wegnemen.

Fiscale positie

Op de fiscale positie van het Parkschap nemen we het standpunt in dat er geen sprake is van een vpb-plicht, primair omdat het Parkschap fungeert als functionele overheid binnen haar rechtsgebied. Dit standpunt is getoetst door een fiscalist. Deze oordeelt dat de primaire denklijn van het Parkschap (het meest) in overeenstemming is met de juridische en financiële basis van het Parkschap. Een mogelijk risico betreft de exploitatie van het Zuid-Hollandse deel, het aanbod in de vorm van beleefbare natuur voor de burger, gericht op het overdragen van natuurkennis en natuurbesef. Dit risico is afhankelijk van 1) het antwoord op de vraag welke activiteiten met deze dienstverlening samenhangen en 2) wat het saldo van de opbrengsten en daaraan toerekenbare kosten van deze samenhangende activiteiten is. Hiermee zou volgens de fiscalist een vennootschapsbelastinglast van ca. € 23.000 voor 2016 gemoeid kunnen zijn, deze schatting wordt tegelijkertijd aangeduid als een "zeer conservatieve benadering", aangezien niet alle relevante kosten zijn toegerekend. Het Parkschap acht een risico-omvang van € 10.000 voor 2016 meer reëel. Deze risicobedragen voor 2016 zijn in onderstaande tabel opgenomen. Aangezien 2016 een goed jaar qua weersomstandigheden betrof, zijn geen risicobedragen voor 2017-2019 opgenomen. Het standpunt van het Parkschap zal nog worden afgestemd met de belastingdienst.

In onderstaande tabel is de maximale risico-omvang, het reële risico en de werkelijk opgetreden risico's weergegeven.

Risicotabel

Omschrijving risico	max.2017-2019	risico x kans	werkelijk 2016
Verdienmodellen 2017 - 2019	531.000	324.000	118.400
Volledige doorberekening organisatiekosten	105.000	31.500	1.500
Personele kosten (STEP)	100.500	48.000	27.800
Onderhoud & beheer gebieden - verweking waterkeringen	150.000	75.000	0
NDB / Beleidsinzet voor derden (Brede doorlichting)	113.000	55.000	5.000
Gebouwen - Zuileshoeve	100.000	80.000	0
Gebouwen - dakbedekking Biesboschcentrum	65.000	26.000	0
Coördinatie Toezicht en handhaving	PM	PM	0
Ondernemersrisico Biesboschcentrum	PM	PM	0
Extra opbrengsten Biesboschcentrum (verdienmodel)	60.000	42.000	12.200
Risico in relatie tot vennootschapsbelasting	23.000	10.000	0
Totalen	1.247.500	691.500	164.900

Risicodekking vindt plaats door een adequate stand van reserves. Hiervoor wordt een zogenaamde weerstandratio gehanteerd; deze is 1 als de omvang van de algemene reserve zich verhoudt tot de risico's (omvang x kans van optreden). De omvang van de algemene reserve bedraagt per 31/12/2016 € 694.345, hiervan is echter bij jaarrekening 2015 € 80.000 bestemd (projecten Waterdriehoek en onderzoek verweking waterkeringen) en in de bestuursvergadering van februari

2017 nog eens € 29.000 (bestemming Zuileshoeve). Dit betekent dat de omvang van de algemene reserve de risico's niet geheel dekt, de weerstandsratio daalt hierdoor naar ca. 0,85.

10. Onderhoud kapitaalgoederen

De budgetten 2016 voor onderhoud kapitaalgoederen zijn inclusief de overheveling 2015 (zie jaarrekening 2015).

Groot onderhoud groen

In 2016 is € 17.300 begroot en er is vanuit 2015 niets doorgeschoven. In totaal is in 2016 uitgegeven € 8.425. De werkzaamheden voor drainage zijn nog niet uitgevoerd en schuiven door naar 2017; het gaat om een restantbedrag van € 8.800.

Groot onderhoud infrastructuur

In 2016 is € 12.300 begroot en er resteert van 2015 een bedrag van € 9.800; het totaal werkbudget bedraagt € 22.100. In totaal is in 2016 uitgegeven € 13.571. De werkzaamheden die doorschuiven naar 2017 betreffen werkzaamheden aan parkeerplaatsen, wandel- en fietspaden voor € 8.500.

Groot onderhoud recreatieve voorzieningen

In 2016 is € 2.000 begroot en er resteert van 2015 een bedrag van € 10.600 voor vervangingen van terreinmeubilair en renovatie van een gedeelte van de ligweide bij de zwemplas; het totaal werkbudget bedraagt € 12.600. In totaal is in 2016 uitgegeven € 6.289. De werkzaamheden die doorschuiven naar 2017 betreffen vervangingen van terreinmeubilair met een omvang van € 4.000.

Groot onderhoud gebouwen

In 2016 is € 71.400 begroot en er resteert van 2015 een bedrag van € 41.300; het totaal werkbudget bedraagt € 112.700. In totaal is in 2016 uitgegeven € 37.990. De werkzaamheden, die doorschuiven naar 2017 betreffen voor een totaal van € 74.710 renovatie- en herstelwerkzaamheden aan:

- het Biesboschcentrum € 6.550,
- dienstwoning/kanoloods € 7.300,
- Zuileshoeve € 18.700,
- werkplaats Sionpolder € 33.460, en
- de dienstwoning Hel- en Zuilespolder € 8.700.

De werkzaamheden aan de werkplaats Sionpolder zijn nog niet uitgevoerd in afwachting van de aanbesteding en al dan niet een nieuwe uitvoerende partij. De werkzaamheden aan de Zuileshoeve zijn in afwachting van de plannen van de te vinden exploitant. Naar verwachting komt voorjaar/zomer 2017 duidelijkheid over het al dan niet doorgaan van de plannen van de beoogde exploitant.

Daarnaast zijn voornamelijk schilderwerkzaamheden aan de opstallen door onwerkbaar weer nog niet afgerond.

Groot onderhoud water en oevers

In 2016 is € 116.850 begroot en er resteert van voorgaande jaren een bedrag van € 70.000; het werkbudget bedraagt € 186.850. In 2016 is uitgegeven € 85.945 uitgegeven. Het resterende budget van € 100.900 wordt doorgeschoven naar 2017; het betreft de volgende werkzaamheden:

- afrondende renovatie en onderhoudswerkzaamheden aan steigers € 54.660,
- het voltooiën van eind 2016 opgestarte revisie en vervanging van de gemalen nabij golfbaan, Sterrenwacht, Sionsloot en Helsluis ad. € 17.140,
- De resterende € 29.100, wordt ingezet voor uitgestelde baggerwerkzaamheden van sloten en beschoeiingswerkzaamheden. Ook zal van dit budget de uitgerijpte bagger - welke in de

voorgaande jaren is vrij gekomen bij baggerwerkzaamheden - in het gebied verwerkt worden en zullen de gebruikte baggerdepots heringericht moeten worden

Onderhoudsfonds – Sterling en Zonnepont

Voor 2016 stonden de keuring en hellingbeurt en het vervangen van de accu's (doorgeschoven vanuit 2014) van de Sterling op de rol. De hellingbeurt van de Sterling heeft plaatsgevonden in combinatie met een keuring van het schip. De vervanging van de accu's was nog niet noodzakelijk maar zal in 2017 moeten plaatsvinden omdat de kwaliteit nu sterk terugloopt. Er wordt een bedrag van € 26.000 doorgeschoven naar 2017.

11. Bedrijfsvoeringparagraaf

Personeel

De inzet en aanstelling van medewerkers bij het Parkschap is gevarieerd. Er is sprake van detachering vanuit de gemeente Dordrecht. Daarnaast zijn arbeidscontractanten in dienst van het Parkschap.

Het Servicecentrum Drechtsteden verzorgt de personeelsadministratie voor de arbeidscontractanten van het Biesboschcentrum Dordrecht.

Ook wordt er veel werk verricht door vrijwilligers, met name als gids voor bezoekers (dit geldt zowel bij het Biesboschcentrum Dordrecht als bij SBB/Bezoekerscentrum Drimmelen).

Vanuit Staatsbosbeheer zijn verschillende medewerkers nauw betrokken bij het Parkschap. De afspraken hierover zijn vastgelegd in de Samenwerkingsovereenkomst Staatsbosbeheer en de Gemeenschappelijke Regeling Parkschap Nationaal Park De Biesbosch.

Voor de uitvoering van het beheer van het recreatiegebied De Hollandse Biesbosch is een bestek opgesteld. De uitvoering is na de aanbesteding in handen van het SW-bedrijf Drechtwerk. In 2012 heeft de aanbesteding plaatsgevonden; het gaat om een periode van 3 jaar (2013 – 2015) welke tweemaal is verlengd tot uiterlijk 2017.

Automatisering

De locaties Sionpolder en Biesboschcentrum Dordrecht zijn respectievelijk in 2009 en 2013 middels een glasvezelverbinding aangesloten op het stadskantoor in Dordrecht.

Het Parkschap heeft een eigen website, www.biesboschcentrumdordrecht.nl, welke wekelijks wordt geactualiseerd. De werkplekondersteuning wordt verzorgd door het SCD. In 2016 is een nieuw bedrijfsvoeringpakket Recreatex aangeschaft dat met de opening van het seizoen per 1 april 2016 werkzaam is. De geautomatiseerde verwerking van gegevens naar het financiële pakket K2F is in voorbereiding, hiervoor moet een allongé op de DVO met het SCD worden vormgegeven.

Organisatie

Met de vorming van één Parkschap is de werkorganisatie voor bestuursondersteuning, vastgesteld in de bestuursvergadering van 25 februari 2011, als volgt:

Een directeur (0,67 fte), Beleid 0,5 fte, Beheer 0,2 fte en Bezoek 0,2 fte, capaciteit Staatsbosbeheer (een equivalent van € 50.000), directiesecretaresse (0,45 fte), boekhouding (0,40 fte) en control (een equivalent van € 42.000).

Het budget voor Beleid is met ingang van 1 april 2015 voor de periode van 2-2,5 jaar gelinked aan programmaleiding verdienmodellen (voor 50% gecofinancierd door de provincie Zuid-Holland).

Huisvesting

De medewerkers van Parkschap zijn gehuisvest op meerdere locaties, te weten: het Biesboschcentrum Dordrecht (incl. verhuurloket), de Sionpolder, het Stadskantoor Dordrecht en – sinds de opening- ook in het Biesboschmuseum aan de Brabantse zijde van het NP, alwaar ook de medewerkers van Staatsbosbeheer gehuisvest zijn.

Daarnaast zorgt het schap voor een onderkomen voor de medewerkers van de reclassering die werkzaamheden uitvoeren in het gebied.

12. Verbonden partijen

Het Parkschap is een gemeenschappelijke regeling waarin de provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant en de Gemeentes Dordrecht, Sliedrecht, Drimmelen en Werkendam in deelnemen. Zij staan garant bij een nadelig exploitatiesaldo (zie hoofdstuk 8. Algemene dekkingsmiddelen). De deelnemersbijdrage voor 2016 bedraagt in totaal € 1.617.608 (excl. € 398.483 BTW BCF).

13. Financieringsparagraaf

Treasury is het besturen en beheersen, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële geldstromen, de financiële positie en de hieraan verbonden risico's. Meer concreet gaat het om financiering van het beleid tegen zo gunstig mogelijke voorwaarden, het te allen tijde zorgen voor voldoende liquide middelen, waarbij een tijdelijk overschot tegen een zo hoog mogelijk rendement wordt belegd, en het daarbij afdekken van met rente- en kredietrisico's.

In het kader van de Wet financiering decentrale overheden (Wet FIDO) is een Financieringsstatuut verplicht. Dit statuut heeft tot doel kaders aan te geven, waarbinnen het schap haar geldstromen beheert. Het Financieringsstatuut voor het Parkschap is 20 mei 2011 door het Algemeen Bestuur vastgesteld en maakt deel uit van de financiële beheerverordening van het Parkschap. Voor een nadere uiteenzetting van het treasury-beleid verwijzen wij naar het genoemde Financieringsstatuut.

Het omslagpercentage van de rente is voor 2016 gehandhaafd op 4,5%. Het omslagpercentage van de rente is in de begroting 2017 verlaagd naar 2,7%. Hiermee werd een voorschot genomen op de wijzigingen van de BBV. Op grond van de verhouding van het vreemde vermogen ten opzichte van het totaal vermogen in de balans van het Parkschap (jaarrekening 2015) kwam de rekenrente uit op 2,7%. Dit rentepercentage is vervolgens gehanteerd als omslagrente in onderhavige (meerjaren)begroting van het Parkschap voor 2017.

De wettelijk toegestane kasgeldlimiet voor gemeenschappelijke regelingen is 8,2%; de renterisiconorm 20% (Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden, artikel 2).

In alle kwartalen van 2016 bleef het Parkschap ruim binnen de toegestane kasgeldlimiet, er was in alle kwartalen een overschot aan middelen. Dit wordt mede veroorzaakt door het feit dat het Parkschap subsidies (soms tot 100%) bevoorschot krijgt; dit geldt bijvoorbeeld voor de subsidies inzake De Biesbosch verdient het.

Wanneer in drie achtereenvolgende kwartalen sprake is van overschrijding moet nieuwe langlopende financiering worden onderzocht.

In 2013 heeft het Parkschap een specifieke werkrekening voor schatkistbankieren geopend. M.i.v. 1 januari 2014 moet het saldo van de Parkschapsrekeningen boven de drempelwaarde van € 250.000 worden afgeroomd naar de specifieke werkrekening voor schatkistbankieren. Het drempelbedrag als gemiddeld creditbedrag per kwartaal is in 2016 niet overschreden.

14. Grondbeleid

Het Parkschap heeft geen grondexploitatie, derhalve wordt er geen grondbeleid ontwikkeld.

b. JAARREKENING

OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN IN DE JAARREKENING

15. Overzicht baten en lasten (exploitatie)

De programmarekening beoogt het inzicht in de financiën van het schap te vergroten en biedt daartoe een samenhangend inzicht in de ontwikkeling van de exploitatie en de belangrijkste vermogensbestanddelen.

In deze paragraaf wordt in een totaaloverzicht de aan de verschillende programma's gerelateerde baten en lasten gepresenteerd. Het betreft een totaaloverzicht van de in de programmaverantwoording gepresenteerde deeloverzichten.

Tabel 16 Overzicht baten en lasten (exploitatie) exclusief BTW BCF

	Gereali- seerd resultaat 2015	Begroting					Rekening				
				2016					2016		
Programma	Saldo	Lasten	Baten	Totaal saldo B&L	Mutaties reserves	Geraamd resultaat	Lasten	Baten	Gerealiseerd totaal saldo B&L	Mutaties reserves	Gerealiseerd resultaat
Bestuursondersteuning											
Personeelslasten	212.344	322.219	-105.616	216.603		216.603	295.212	-50.769	244.443		244.443
Algemene kosten	48.308	90.046	0	90.046		90.046	111.404	-52.263	59.141		59.141
Bijdragen, waaronder deelnemersbijdragen	-250.583	0	-306.649	-306.649		-306.649	0	-251.649	-251.649		-251.649
mutatie algemene reserve - compartiment	0				0	0					0
subtotaal bestuursondersteuning	10.069	412.265	-412.265	0	0	0	406.616	-354.680	51.935	0	51.935
Compartiment Parkschapsbeleid											
STEP-exploitaties	14.652	41.894	-26.894	15.000		15.000	33.667	-15.760	17.907		17.907
Gastheerschap	3.995	7.500	-7.500	0		0	19.661	-14.384	5.277		5.277
Subsidieprojecten	463	14.000	-14.000	0		0	18.209	-32.540	-14.331	34.500	-14.331
Publicitaire uitingen - Reuzebever	45.076	0	0	0		0	36.846	-68.157	-31.311		3.189
Uitwerking verdienmodellen	0	0	0	0		0	87.465	-86.350	1.115		1.115
Projecten gefinancierd uit verdienmodellen	0	0	0	0		0	54	0	54		54
Verdienmodellen - Bedrijfsvrienden	0	0	-15.000	-15.000		-15.000	0	0	0		0
Coördinatie toezicht & handhaving	901	17.319	-17.319	0		0	6.750	-16.270	-9.520		-9.520
Donateursprogramma Biespas							16.757	-8.374	8.384		8.384
subtotaal Parkschapsbeleid	65.086	80.713	-80.713	0	0	0	219.408	-241.833	-22.426	34.500	12.074
Compartiment Hollandschap											
RECREATIE EN NATUURGEBIEDEN											
Groen	443.708	495.846	-28.068	467.779		467.779	482.239	-24.682	457.557		457.557
Infrastructuur	87.317	132.835	-4.091	128.744		128.744	106.907	-3.338	103.569		103.569
Recreatieve voorzieningen	33.846	38.120		38.120		38.120	33.513		33.513		33.513
Water en oevers	103.408	139.603	-4.753	134.850		134.850	132.755	-4.735	128.020		128.020
Administratie/ beheer	69.475	133.714	-39.000	94.714		94.714	122.364	-34.131	88.233		88.233
mutatie algemene reserve											0
subtotaal recreatie & natuurgebieden	737.755	940.119	-75.912	864.208	0	864.208	877.778	-66.886	810.892	0	810.892
RECREATIE - OBJECTEN											
Golfbaancomplex en skihelling	-98.507	0	-96.805	-96.805		-96.805	0	-110.268	-110.268		-110.268
subtotaal recreatie-objekten	-98.507	0	-96.805	-96.805	0	-96.805	0	-110.268	-110.268	0	-110.268
TOEZICHT & HANDHAVING											
Toezicht en handhaving	77.929	127.147	-12.982	114.165		114.165	96.248	-11.987	84.261		84.261
Heffing natuurbijdrage automobilisten	10.860	153.591	-228.591	-75.000		-75.000	0	0	0		0
subtotaal toezicht & handhaving	88.789	280.738	-241.573	39.165	0	39.165	96.248	-11.987	84.261	0	84.261
BIESBOSCHCENTRUM DORDRECHT											
Gebouw en inrichting	130.515	172.082	-25.465	146.617		146.617	139.125	-21.809	117.315		117.315
Algemeen	357.176	446.647	-67.424	379.223	5.000	384.223	413.386	-43.845	369.540	1.117	370.657
Voorlichting en educatie	49.301	59.372	-12.389	46.982	18.333	65.315	58.447	-10.862	47.586	18.333	65.919
Rondvaarten Halve Maen / Sterling	-9.509	85.893	-85.893	-1		-1	123.010	-158.061	-35.051		-35.051
Exploitatie pontje en verhueringen	-27.409	120.827	-139.937	-19.109		-19.109	142.604	-198.950	-56.345		-56.345
mutatie bestemmingsreserves	17.333										
subtotaal Biesboschcentrum Dordrecht	517.406	884.821	-331.108	553.713	23.333	577.046	876.572	-433.527	443.045	19.450	462.495
OVERIGE BATEN EN LASTEN											
Gebouwen en woningen	75.312	148.393	-62.147	86.245		86.245	114.999	-67.687	47.312	15.590	62.902
Diversen, waaronder werk voor derden	31.540	71.605	-43.196	28.409		28.409	66.672	-43.786	22.886		22.886
subtotaal overige baten & lasten	106.852	219.998	-105.343	114.655	0	114.655	181.671	-111.473	70.198	15.590	85.788
ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN											
Bijdragen i.h.k.v. 3e Merwedehaven	-120.622	0	-120.622	-120.622		-120.622	0	-120.622	-120.622		-120.622
Bijdrage deelnemers in het nadelig saldo	-1.373.297	0	-1.351.033	-1.351.033	-26.612	-1.377.645	0	-1.351.033	-1.351.033		-1.351.033
mutatie algemene reserve - bestemming 2006	101.263				0	0				-3.646	-3.646
mutatie algemene reserve - resultaat										78.122	78.122
subtotaal algemene dekkingsmiddelen	-1.392.656	0	-1.471.655	-1.471.655	-26.612	-1.498.267	0	-1.471.655	-1.471.655	74.477	-1.397.178
TOTAAL	0	2.818.653	-2.815.374	3.280	-3.280	0	2.658.292	-2.802.309	-144.017	144.017	0

Voor een toelichting op de verschillen wordt verwezen naar de uitgebreide toelichting onder de tabellen per Programma in de Programmaverantwoording, die onderdeel uitmaakt van de jaarstukken 2016.

Het overzicht incidentele baten en lasten staat in het volgende hoofdstuk. Er is geen post onvoorzien. De bijlage 4a. Staat van materiële vaste activa – historisch overzicht en kapitaallasten bevat de afschrijvingen en de toegerekende rente in 2016.

Op grond van de WNT mag in 2015 het inkomen van topfunctionarissen in de (semi) publieke sector maximaal 100% van het ministersalaris zijn. Dat komt in 2016 neer op € 179.000 per fte, inclusief belaste kostenvergoeding en pensioenbijdrage werkgever. Topfunctionarissen zijn, kort gezegd, degenen die behoren tot het hoogste uitvoerende of toezichthoudende orgaan, of de laag daaronder, en in die rol verantwoordelijk zijn voor de gehele instelling of rechtspersoon. Voor het Parkschap betreft dit de directeur en de leden van het Algemeen Bestuur (AB). De bezoldiging van deze personen dient openbaar gemaakt te worden.

In het kader van de WNT volgen hierbij de gegevens:

- Naam: D.C.H. Verheijen;
- Beloning: € 71.139;
- Belastbare vaste en variabele onkostenvergoedingen: € 813;
- Voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn (pensioenpremies): € 7.787;
- Totale bezoldiging: € 79.739¹; in 2015 was dit € 79.786;
- Functies: directeur Parkschap en secretaris DB/AB;
- Duur en omvang dienstverband in het boekjaar: 0,67 fte, geheel 2016.

De WNT-norm voor 0,67 fte bedraagt € 119.333.

De leden van het AB zijn de heren E. v.d. Burgt (Gemeente Dordrecht), per 6/7/2016 opgevolgd door dhr. P.J. Heijkoop, J.B.M. Kuijpers (Gemeente Drimmelen), W.S.M. de Jong (Gemeente Werkendam), per 12/4/2016 opgevolgd door dhr. M. van Oosten, T.C.C. den Braanker (Gemeente Sliedrecht), per 29/3/2016 opgevolgd door dhr. A. Dijkstra, dhr. J.J.C. van den Hout (Provincie Noord-Brabant) en dhr. J.F. Weber (Provincie Zuid-Holland). Zij ontvangen geen salaris of vergoeding van het Parkschap voor de uitoefening van deze functie.

16. Totaal saldo van baten en lasten, mutaties reserves en gerealiseerd resultaat

Onder dit hoofdstuk worden ook de incidentele baten en lasten verantwoord. De incidentele baten en lasten zijn voor 2016 onder te verdelen in enkele onderwerpen, (subsidie)projecten, waaronder verdienen modellen, de transitie en overige incidentele posten:

(Subsidie)projecten

¹ Totale bezoldiging = beloning plus belastbare vaste en variabele onkostenvergoedingen plus voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn (pensioenpremies)

1. Een vervolgproject in relatie tot de integrale gebiedsafsprak Waterdriehoek, te weten de ontsluiting NP De Biesbosch is door Bloc in opdracht van het Parkschap in 2016 uitgevoerd en medegefinancierd door derden.
2. Na afronding van het Interreg IVA 2 Zeeën STEP resteren nog beperkt middelen van het beleidsprogramma Ondergedompeld (2009/2010); deze middelen zijn voorzien van een bestemming. Voor het in 2015 afgeronde onderdeel realiseren van steigers voor de verbinding Zuileshoeve-Ottersluit heeft de provincie Zuid-Holland een aanvullende subsidie verleend. Deze is in 2016 afgerekend (subsidievaststelling) en betekent een incidenteel voordeel. N.B. Onder incidentele baten en lasten worden tijdelijke posten verstaan die zich in principe gedurende maximaal drie jaar voordoen. De notitie m.b.t. incidentele baten en lasten d.d. januari 2012 geeft aan dat meerjarige tijdelijke geldstromen waarvan de eindigheid vastligt vanwege een raadsbesluit en/of een toekenningbesluit worden geclassificeerd als incidentele baten en lasten, ook als de geldstroom langer is dan 3 jaar.
3. Het Parkschap draagt bij aan het subsidieproject SUNBI van enkele Brabantse rondvaartondernemers. Het project is in 2016 afgerond. Daarnaast verrichtte het Parkschap werkzaamheden voor dit project (communicatie), welke zij factureerde aan deze ondernemers.
4. Het Parkschap voert onderzoeken uit en implementeert verdienmodellen onder de noemer 'De Biesbosch verdient het'. Deze uitgaven inclusief programmamanagement worden (mede) gefinancierd door de provincies Noord-Brabant en Zuid-Holland (twee tranches van subsidieverlening). De projecten zijn medio 2015 gestart, de 2^e tranche zal naar verwachting uiterlijk in 2018 worden afgerond.

Transitie

5. Het Parkschap heeft samen met Staatsbosbeheer en het Haringvliet een Bidbook NL Delta ingediend. Hiermee waren kosten gemoeid.
6. Voor de transitie van het Parkschap naar een toekomstig organisatie-model is een onderzoek naar governance gestart.

Overige incidentele posten

7. Voor Koningsdag en andere belangrijke gebeurtenissen was in 2015 een opblaasbare Reuzebever ontwikkeld en geproduceerd. Deze bever was gestolen, hetgeen in 2016 heeft geleid tot een uitkering van de verzekering.
8. De resterende middelen van de geliquideerde Stichting Recreatieve Voorzieningen is in 2016 uitgekeerd (en vervolgens conform besluit gestort in de bestemmingsreserve Zuileshoeve).
9. De bijdrage voor de 3^e Merwedehaven ad. € 120.000 is met ingang van 1/1/2017 vervallen. 2016 betrof het laatste jaar.

Tabel 17.1 Incidentele baten en lasten 2016

Programma	lasten begroot	baten begroot	saldo	lasten werkelijk	baten werkelijk	saldo
Bestuursondersteuning						
Aanpak ontsluiting Biesbosch	0	0	0	31.500	-31.500	0
Onderzoek naar governance	0	0	0	15.800	-15.800	0
Programmamanagement verdienmodellen	55.000	-55.000	0	39.689	-19.845	19.845
bijdrage voor EU-project SUNBI	0	0	0	10.038	0	10.038
Parkschapsbeleid						
Subsidievaststelling steigers (PZH)	0	0	0	0	-17.415	-17.415
werkzaamheden voor EU-project SUNBI	0	0	0	18.209	-15.125	3.084
Verdienmodellen 'Biesbosch verdient't '	0	0	0	87.465	-86.350	1.115
Publicitaire uitingen - Bidbook	0	0	0	36.846	-18.407	18.439
Publicitaire uitingen - uitkering verzekering	0	0	0	0	-49.750	-49.750
Natuur- en recreatiegebieden Hollandse Biesbosch						
Vrijval voorziening oninbare debiteuren	0	0	0	0	-11.761	-11.761
Restant rekening St.Recreatieve voorzieningen	0	0	0	0	-15.590	-15.590
Bijdrage 3e Merwedehaven	0	-120.000	-120.000	0	-120.000	-120.000
Totaal incidentele baten en lasten 2016	55.000	-175.000	-120.000	239.547	-401.543	-161.996

In onderstaande tabel is het totaal saldo van baten & lasten en het begrote en gerealiseerde resultaat aangegeven. De mutaties in de reserves zijn hierdoor meer zichtbaar.

Tabel 17.2 Totaal saldo der baten & lasten en geraamd en gerealiseerd resultaat 2016

	begroot	werkelijk		begroot	werkelijk
Totaal saldo baten en lasten - lasten	2.818.653	2.658.292	Totaal saldo baten en lasten - baten	2.815.374	2.802.309
Dotatie aan reserve donaties	5.000	21.117	Onttrekking reserve donaties	0	0
Dotatie aan reserve onderhoud tentoonstelling	18.333	18.333	Onttrekking reserve tentoonstelling	21.952	0
Dotatie bestemmingreserve Zuileshoeve		15.590			
Toevoeging aan algemene reserve:			Onttrekking aan algemene reserve:		
- toevoeging uitkering verzekering Bever		14.500	- resultaatbestemming 2006	4.660	3.646
- toevoeging resultaat jaarrekening 2016		78.122			
Geraamd en gerealiseerd resultaat - lasten	2.841.986	2.805.955	Geraamd en gerealiseerd resultaat - baten	2.841.986	2.805.955

Het totaal saldo van baten en lasten in de begroting 2016 was € 3.279 nadelig en in de jaarrekening 2016 € 144.017 voordelig, een verschil van € 147.296.

Na het verwerken van alle afgesproken mutaties op de reserves is bij jaarrekening 2016 sprake van een voordelig totaal saldo van € 78.122, welke op grond van art.42, 5^e lid is toegevoegd aan de algemene reserve. Hiervan is bij bestuursbesluit d.d. 17 februari 2017 € 29.000 bestemd voor de Zuileshoeve.

17. Balans per 31 december 2016

De financiële positie van het Parkschap Nationaal Park De Biesbosch is op te maken uit de balans (tabel 18).

Tabel 18 Balans per 31 december 2016

ACTIVA	Ultimo 2015	Ultimo 2016
Vaste activa		
Immateriële vaste activa	0	0
- Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio	0	0
- Kosten van onderzoek en ontwikkeling	0	0
Materiële vaste activa	1.456.539	1.551.736
- Investerings met een economisch nut		
- gronden uitgegeven in erfpacht	94.915	94.915
- overige investeringen met een economisch nut	754.109	851.355
- Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut	607.515	605.467
Financiële vaste activa	520.426	504.396
- Overige langlopende leningen u/g		
- Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer		
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden	520.426	504.396
Totaal vaste activa	1.976.965	2.056.133
Vlottende activa		
Vorraden	36.204	31.217
- overige grond- en hulpstoffen		
- Onderhanden werk, waaronder gronden in exploitatie		
- Gereed product en handelsgoederen	36.204	31.217
- Vooruitbetalingen		
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	147.759	160.584
- Vorderingen op openbare lichamen	106.188	89.832
- Verstrekte kasgeldleningen		
- Rekening-courantoverhoudingen met niet-financiële instellingen		
- Overige vorderingen	41.571	70.753
- Overige uitzettingen		
Liquide middelen	166.779	181.093
- Kassaldi	3.809	4.992
- Bank- en girosaldi	162.971	176.101
Overlopende activa	200.930	180.333
- Vooruit gefactureerde bedragen	0	0
- Van Europese of Nederlandse overheden nog te ontvangen voorschotbedragen specifieke uitkeringen	44.715	0
- Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	156.215	180.333
Totaal vlottende activa	551.672	553.227
Totaal generaal	2.528.637	2.609.360

PASSIVA	Ultimo 2015	Ultimo 2016
Vaste passiva		
Eigen vermogen	829.385	973.401
- Algemene reserve	605.369	694.345
- Bestemmingsreserves	224.016	279.055
- Nog te bestemmen resultaat	0	0
Voorzieningen	382.741	425.240
- Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's		
- Onderhoudsregulatievoorzieningen	382.741	425.240
- Door derden bekemde middelen met een specifieke aanwendingsrichting		
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	483.333	360.000
- Obligatieleningen	0	0
- Onderhandse leningen van:		
- binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	0	0
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	483.333	360.000
- binnenlandse bedrijven	0	0
- overige binnenlandse sectoren	0	0
Overig	0	0
- buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren	0	0
- Waarborgsommen	0	0
- Verplichtingen uit hoofde van financial lease-overeenkomsten	0	0
Totaal vaste passiva	1.695.459	1.758.641
Vlottende passiva		
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	125.237	258.054
- Kasgeldleningen		
- Bank- en giroaldi		
- Crediteuren	125.237	258.054
Overlopende passiva	707.941	592.666
- Nog te betalen bedragen	331.497	207.115
- Van Europese of Nederlandse overheidslichamen ontvangen, nog te besteden specifieke uitkeringen	357.862	360.924
- Overige vooruitontvangen bedragen	18.582	24.626
Totaal vlottende passiva	833.178	850.719
Totaal generaal	2.528.637	2.609.360

Voor een toelichting op de balans wordt verwezen naar hoofdstuk 21 en verder.

De niet uit de balans blijkende verplichtingen (van enige omvang) hebben betrekking op de aanbesteding van het beheer aan Drechtwerk voor € 426.016 voor 2017 (verlenging contract), het contract met Dunck voor de Biespas ad. € 86.598 beheerfee excl. variabele kosten, dienstverleningsovereenkomsten met het SCD voor werkplekbeheer Biesboschcentrum (16 werkplekken) ad. € 45.000 en Digifac ad. € 4.758, het contract met de schaapherder (onbepaalde tijd met een opzegtermijn van 1 jaar, 8 maanden in een jaar) ad. € 30.977 (2016), contract d.d. 2013 met de Stichting Breedband Drechtsteden ad. € 3.470 per jaar t/m april 2018, en het onderhoudscontract voor de waterbushalte met Stadsbeheer Dordrecht ad. € 3.700 per jaar. Alle bedragen exclusief btw.

Daarnaast zijn er voor kleinere bedragen diverse overeenkomsten, waarvan de belangrijkste zijn de gebruiksovereenkomsten met SBB, een overeenkomst met het Drechtstedenbestuur inzake Infotakes t/m 2018, en overeenkomsten voor de controle op gemalen.

Toelichting op de balans per 31 december 2016

18. Vaste activa

De vaste activa bestaat uit de materiële en financiële vaste activa met de volgende onderdelen (zie tabel 18.1):

Tabel 18.1 Materiële en financiële vaste activa

A. Immateriële vaste activa	Boekwaarde	Boekwaarde
	per 31-12-2015	per 31-12-2016
sluiten van geldleningen / saldo van agio en disagio	0	0
Onderzoek en ontwikkeling	0	0
Totaal	0	0

B. Materiële vaste activa	Boekwaarde	Boekwaarde
	per 31-12-2015	per 31-12-2016
In erfpacht uitgegeven gronden	94.915	94.915
Overige investeringen met een economisch nut	754.109	851.355
Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	607.515	605.467
Totaal	1.456.539	1.551.736

N.B. in erfpacht uitgegeven gronden ad. € 94.915 is een vast bedrag.

C. Financiële vaste activa	Boekwaarde	Boekwaarde
	per 31-12-2015	per 31-12-2016
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	520.426	504.396
Totaal	520.426	504.396

Totaal vaste activa	1.976.965	2.056.133
----------------------------	------------------	------------------

Het verloop van deze activa is weergegeven in onderstaande tabellen en wordt indien relevant toegelicht.

De boekwaarde van de erfpachtgronden is in het boekjaar niet gemuteerd. Voor de in erfpacht uitgegeven gronden is een onderbouwing in bijlage 2. Staat van in erfpacht uitgegeven gronden gegeven.

Het onderstaande overzicht (tabel 18.2a) geeft het verloop van de boekwaarde van de 'Overige investeringen met economisch nut' weer.

Tabel 18.2a Verloop boekwaarde 'Overige investeringen met economisch nut'

	Boekwaarde 31-12-2015	Investerings	Desinves- teringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaardering	Boekwaarde 31-12-2016
Gronden en terreinen	207.509	0	0	0	0	0	207.509
Woonruimten	92.123	0	0	3.543	0	0	88.580
Bedrijfsgebouwen	317.798	0	0	26.120	0	0	291.678
Vervoermiddelen	66.881	40.301	0	17.172	0	0	90.010
Overige materiële vaste activa	69.798	122.525	0	18.744	0	0	173.578
Totaal	754.109	162.826	0	65.580	0	0	851.355

Onder bijdragen van derden zijn de bijdragen van derden opgenomen, die direct gerelateerd zijn aan de investering. Voor investeringen met economisch nut zijn in 2016 geen bijdragen van derden ontvangen. Onder afwaarderingen staan duurzame waardeverminderingen, welke in 2016 niet hebben plaatsgevonden.

Voor de afzonderlijke activa die onderdeel uitmaken van de verschillende categorieën in de tabel wordt verwezen naar de 'Staat van materiële vaste activa' met een uitsplitsing naar de categorieën in de balans (bijlage 4b.).

In de staat van vaste activa zijn ook de activa opgenomen die geheel zijn gefinancierd met externe middelen; het gaat om de luisterstoelen, de ecolodge, de zonnepont Grienduul en de oplaadpunten voor elektrisch varen. Voor deze activa geldt dat sprake is van incidentele middelen; na afloop van de levensduur zijn niet opnieuw middelen beschikbaar voor vervanging. Er is te zijner tijd geen vrijval van budget voor kapitaallasten (want niet geactiveerd) en er is geen zicht op hernieuwde financiering door derden.

In de staat van vaste activa zijn eveneens die productiemiddelen opgenomen, die inmiddels zijn afgeschreven en die nog in gebruik zijn.

De specificatie van de in het boekjaar gedane investeringen met economisch nut staan in onderstaand overzicht vermeld.

Tabel 18.2b Investerings met economisch nut in boekjaar 2016

	Beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed in 2016	Cumulatief t/m 2016	Aangegane verplichtingen	Besteding inclusief verplichtingen
Beheer natuur- en recreatiegebieden					
Boot Parkwacht	27.500	28.751	28.751	0	28.751
Speelobjecten rondom zwemplas	7.433	0	0	0	0
Verdienmodellen					
Implementatie Biespas	85.000	80.830	80.830	0	80.830
Natuurbijdrage automobilisten (2013)	103.000	0	0	0	0
Natuurbijdrage automobilisten (2013)	206.000	0	0	0	0
Biesboschcentrum Dordrecht					
Software Bezoekerscentrum (Recreatex)	40.000	41.695	41.695	0	41.695
Fluisterbootje	7.250	5.500	5.500	0	5.500
Accu's fluisterbootje	2.250	2.250	2.250	0	2.250
Accu's Balsemien	3.800	3.800	3.800	0	3.800
Tentoonstelling Biesboschcentrum (2013)	155.000	0	0	0	0
Totaal	637.233	162.826	162.826	0	162.826

Toelichting

Beheer natuur- en recreatiegebieden

- De opdracht voor de boot Parkwacht is in 2015 gegeven en begin 2016 geleverd.
- Het krediet speelobjecten rondom de zwemplas is niet uitgevoerd en wordt doorgeschoven naar 2017.

Investerings verdienmodellen

- Voor de systeemheffing natuurbijdrage automobilisten geldt dat dit verdienmodel niet wordt doorgevoerd; het krediet kan worden afgesloten.

Biesboschcentrum

- De kredieten voor een nieuw bedrijfsvoeringssysteem voor het Biesboschcentrum (Recreatex) en de fluistervloot zijn uitgevoerd en zijn afgesloten.
- Er is nog niet geïnvesteerd in een tentoonstelling in afwachting van de uitwerking van het verdienmodel 'Ondernemend bezoekerscentrum'. Het krediet wordt doorgeschoven naar 2017

Het verloop van de boekwaarde van de 'Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut' is weergegeven in tabel 18.3a.

Tabel 18.3a Verloop boekwaarde Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut

	Boekwaarde 31-12-2015	Investerings	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2016
Gronden en terreinen	185.356	0	0	11.434	0	173.922
	62.552	0	0	5.554	0	56.998
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken						
Bedrijfsgebouwen	49.401	0	0	2.494	0	46.907
Wegen	185.472	54.263	0	19.327	0	220.408
Overige materiële vaste activa	124.734	0	0	17.503	0	107.231
Totaal	607.515	54.263	0	56.312	0	605.467

Onder bijdragen van derden zijn de bijdragen van derden opgenomen, die direct gerelateerd zijn aan het betrokken actief. Onder de afwaarderingen staan de afwaarderingen vermeld wegens duurzame waardeverminderingen. Deze hebben in 2016 niet plaatsgevonden.

Voor de afzonderlijke activa die onderdeel uitmaken van de verschillende categorieën in de tabel wordt verwezen naar de 'Staat van materiële vaste activa' met een uitsplitsing naar de categorieën in de balans (bijlage 4b.).

De 'Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut', welke in het boekjaar zijn geactiveerd, staan in tabel 18.3b.

Tabel. 18.3b Investerings met maatschappelijk nut in boekjaar 2015

	Beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed in 2016	Cumulatief t/m 2016	Aangegane verplichtingen	Besteding inclusief verplichtingen
Verlichting naar restaurant	4.330	0	0	0	0
Fietspaden en wielerved	175.000	54.263	54.263	0	54.263
Totaal	175.000	54.263	54.263	0	54.263

Toelichting*Beheer natuur- en recreatiegebieden*

- Het krediet verlichting naar het restaurant is niet uitgevoerd en wordt doorgeschoven naar 2017.
- De investering in fietspaden en de wielerved is deels uitgevoerd. Het betreft het gedeelte tussen de Helsluis en de Zuileshoeve. Het resterende deel is nog niet uitgevoerd in afwachting van bouwactiviteiten op de Zuileshoeve. Het resterende deeldkrediet wordt doorgeschoven naar 2017.
- De investering in de ontwikkeling van de Biespas (waaronder een website en een database) is volledig gefactureerd; het krediet kan worden afgesloten.

Het verloop van de boekwaarde van de financiële vaste activa is weergegeven in tabel 18.4.

Tabel 18.4 Verloop boekwaarde financiële vaste activa

	Boekwaarde 31-12-2015	Investerings	Desinvestering	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2016
Bijdrage activa in eigendom van derden	520.426	0	0	16.029	0	0	504.396
Totaal	520.426	0	0	16.029	0	0	504.396

De bijdrage aan activa in eigendom van derden heeft betrekking op een investering in de riolering in de Hollandse Biesbosch door de gemeente Dordrecht. De riolering is in 2011 opgeleverd.

19. Vlottende activa**19.1 Voorraden**

De in de balans opgenomen voorraden zijn nogmaals opgenomen in onderstaande tabel.

Tabel 19.1 Voorraden

	Boekwaarde per 31-12-2015	Boekwaarde per 31-12-2016
Winkelvoorraad	36.204	31.217
Totaal	36.204	31.217

19.2 Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Tabel 19.2 Specifieke uitzettingen korter dan 1 jaar.

	Saldo 31-12-2016	Voorziening oninbaarheid	Balanswaarde 31-12-2016	Balanswaarde 31-12-2015
Vorderings op openbare lichamen	89.832	0	89.832	106.188
Overige vorderings	70.753	0	70.753	41.571
Totaal	160.584	0	160.584	147.759

De vorderings op openbare lichamen hebben betrekking op werkzaamheden voor (Nieuwe Dordtse Biesbosch en Polder Stedelijk) en bijdragen (Ontsluiting in de Biesbosch) van de gemeente Dordrecht ad. € 8.847 en op de deelnemersbijdrage incl. btw bcf 2016 van de provincie Noord-Brabant ad. € 80.985.

De overige vorderings hebben betrekking op diverse posten, waarvan de grootste posten betrekking hebben op diverse posten (waaronder aandeel kosten Biespas, aandeel in marketing

Biesbosch verdient het, bijdrage Ontsluiting in de Biesbosch) voor Staatsbosbeheer ad. 24.369 en de afrekening voor de kosten van het Parkschap voor het project SUNBI aan de rondvaartondernemers ad. € 16.940.

Er zijn geen vorderingen met betrekking tot het schatkistbankieren, de bij het Rijk aangehouden specifieke rekening. Hieronder de betreffende toelichting.

Toelichting in verband met het verplichte schatkistbankieren (bedragen x € 1.000)

(1)	Drempelbedrag	250				
			Q1	Q2	Q3	Q4
(2)	Kwartaalcijfers op dagbasis buiten 's Rijksschatkist aangehouden:					
		172	211	214	200	
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	78	39	36	50	
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	0	0	0	0	

19.3 Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

Tabel 19.3 Liquide middelen

	Saldo per 31-12-2015	Saldo per 31-12-2016
Kassaldi	3.809	4.992
Banksaldi	162.971	176.101
Totaal	166.779	181.093

De omvang van de liquide middelen per 31-12-2016 is niet anders dan per 31-12-2015 en wordt niet verder toegelicht.

19.4 Overlopende activa

De post overlopende activa kan als volgt onderscheiden worden:

Tabel 19.4a Overlopende activa

	Saldo per 31-12-2015	Saldo per 31-12-2016
EU - INTERREG IVA 2 Zeeën (Ca_re Lands)	28.266	0
Provincie Zuid-Holland - verdienmodellen	16.448	0
Van EU en NL overheidslichamen nog te ontvangen:	44.715	0
Vooruit gefactureerde bedragen	0	0
Vooruit gefactureerde bedragen	0	0
Overige nog te ontvangen bedragen	7.296	38.291
Vooruitbetaalde bedragen - diversen	10.899	24.969
nog te ontvangen Belastingdienst	17.842	0
nog te ontvangen BCF via deelnemers	120.178	117.073
Overige nog te ontvangen/vooruitbetaalde bedragen	156.215	180.333
Totaal	200.930	180.333

Het verloop van de in de balans opgenomen nog van Europese en Nederlandse overheidslichamen te ontvangen voorschotten op specifieke uitkeringen is weergegeven in tabel 20.4b.

De overige nog te ontvangen bedragen hebben voor het overgrote deel betrekking op de bijdragen van de deelnemers van het Parkschap voor de onderzoekskosten inzake Governance ad. € 15.763 en bijdragen van het Streekfonds en de provincie Zuid-Holland voor het project Ontsluiting in de Biesbosch ad. € 21.500.

De vooruitbetaalde bedragen hebben grotendeels betrekking op de Biespassen (in voorraad) en de beheerfee voor de gecontracteerde partij inzake de Biespassen, in totaal ad. € 22.533

Tabel 19.4b Overlopende activa; nog van EU en NL overheidslichamen te ontvangen voorschotten

	Saldo 31-12-2015	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Afgeboekt	Saldo 31-12-2016
EU - INTERREG IVA 2 Zeeën Ca_reLands	28.266	0	28.266	0	0
Provincie Zuid-Holland BB Verdient het	16.448		16.448	0	0
Totaal	44.715	0	44.715	0	0

20. Vaste Passiva

20.1 Eigen vermogen

Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit de volgende posten:

Tabel 20.1a Eigen vermogen

	Saldo per 31-12-2015	Saldo per 31-12-2016
Algemene reserve	605.369	694.345
Bestemmingsreserves	224.016	279.055
Totaal	829.384	973.401

Het jaarrekeningresultaat 2015 van € 108.189 is aan de algemene reserve (AR) toegevoegd. Hiervan is € 80.000 bestemd (bestuursbesluit d.d. 19 februari 2016). Het verloop in 2015 wordt in onderstaand overzicht per reserve weergegeven.

Tabel 20.1b Verloop reserves 2016

	Saldo 31-12-2015	Te bestemmen 2015	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2016
Algemene reserve	605.369	0	92.622	-3.646	694.345
Bestemmingsreserves					
Bestemmingsreserve donatie	12.462	0	21.117	0	263.466
Bestemmingsreserve onderhoud tentoonstelling	211.554	0	18.333	0	245.477
Bestemmingsreserve Zuileshoeve	0	0	15.590	0	294.645
Totaal bestemmingsreserves	224.016	0	55.040	0	279.055
Nog te bestemmen resultaat	0	0	0	0	0
Totaal reserves	829.384	0	147.662	-3.646	973.401

De reserves zijn onderdeel van het weerstandsvermogen. De Algemene reserve is een egaliseringsreserve en beoogt voor- en nadelen bij jaarrekening op te vangen.

De volgende reserves zijn bestemd ter dekking van specifieke investeringen:

- Reserve Donaties ter dekking van investering met een specifieke bestemmingen, met name ten behoeve van het BeverBos van sponsor Dupont.
- Reserve Onderhoud Tentoonstelling ter dekking van een vernieuwingsinvestering t.b.v. de tentoonstelling.
- Reserve Zuileshoeve ter dekking van kosten bij toekomstige bestemming.

Toelichting op de mutaties in 2016

- Er is sprake van een toevoeging aan de algemene reserve op grond van de verzekeringsuitkering van de verzekering voor de Bever en vanwege het jaarrekeningresultaat 2016.
- De onttrekking heeft betrekking op afschrijvingen op activa vanwege resultaatbestemming in 2005/2006.
- De toevoegingen aan de bestemmingsreserve donaties heeft betrekking op enkele kleine donaties en € 20.000 van de uitkering van de verzekering voor de opblaasbare Bever. De onttrekking in 2015 wordt hiermee ongedaan gemaakt. De toevoeging aan de bestemmingsreserve onderhoud tentoonstelling is een reguliere dotatie.

Het niveau van de reserves wordt toereikend geacht voor het opvangen van de gevolgen van risico's. Zie ook hoofdstuk 10 Weerstandsvermogen en risico's. De ontwikkeling van de reserves vanaf 2011 is in tabel 21.1c weergegeven.

Tabel 20.1c Ontwikkeling van de reserves door de jaren

	2012	2013	2014	2015	2016
	Werkelijk	Werkelijk	Werkelijk	Werkelijk	Werkelijk
Algemene reserve	495.211	476.717	514.181	605.369	694.345
Bestemmingsreserve	179.945	203.288	226.683	224.016	279.055
Totaal	675.156	680.005	740.864	829.384	973.401

Voor 2017 zijn de volgende onttrekkingen voorzien:

- Algemene reserve - resultaatbestemming 2005/2006 ad. € 2.606;
- Algemene reserve - resultaatbestemming 2015 ad. € 80.000;
- Algemene reserve - resultaatbestemming 2016 ad. € 29.000 aan reserve Zuileshoeve op grond van besluitvorming d.d. 17 februari 2017;
- Bestemmingsreserve tentoonstelling ad. € 13.650, de investering in een nieuwe tentoonstelling wordt na investeren gestort in een 'bestemmingsreserve afschrijving economisch nut', waarna de afschrijving van de geactiveerde uitgaven jaarlijks worden onttrokken. N.B. de investering is nog niet uitgevoerd.

20.2 Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen in 2016 wordt in onderstaand overzicht weergegeven.

Tabel 20.2a Verloop Voorzieningen voor Groot Onderhoud (GO) in 2016

	Saldo 31-12-2015	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Saldo 31-12-2016
Voorziening GO Gras ruigte en rietvegetatie	22.559	11.443	0	8.425	25.577
Voorziening GO Infrastructuur	13.243	29.706	0	13.571	29.378
Voorziening GO Recreatieve voorz.	53.809	7.129	0	6.289	54.650
Voorziening GO Water en Oevers	110.205	91.713	0	85.945	115.972
Voorziening GO Sterling, Zonnepont	45.762	6.857	0	2.277	50.342
Voorziening GO Zonnepont Grienduik	4.500	4.500	0	0	9.000
Voorziening GO gebouwen	132.664	45.556	0	37.898	140.322
Totaal	382.741	196.904	0	154.405	425.240

Alle aanwendungen van de voorzieningen zijn rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht. Het gaat om aanwendungen ten behoeve van onderhoudsactiviteiten in de jaarschijf 2016 en voor onderhoudsactiviteiten uit jaarschijf 2015 welke zijn doorgeschoven. Het bestuur heeft ingestemd met de doorgeschoven uitgaven.

Voor een toelichting op de uitgangspunten voor het groot onderhoud en de mutaties van de voorziening wordt verwezen naar hoofdstuk 10 Onderhoud kapitaalgoederen.

De ontwikkeling van de voorzieningen is in tabel 20.2b weergegeven.

Tabel 20.2b Ontwikkeling van de voorzieningen door de jaren

Boekjaar	2012	2013	2014	2015	2016
	Werkelijk	Werkelijk	Werkelijk	Werkelijk	Werkelijk
Voorzieningen	486.682	547.107	401.483	382.741	425.240
Totaal	486.682	547.107	401.483	382.741	425.240

20.3 Vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar

De onderverdeling van de in de balans opgenomen langlopende schulden is als volgt:

Tabel 20.3a Langlopende schulden

	Saldo per 31-12-2015	Saldo per 31-12-2016
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	483.333	360.000
Totaal	483.333	360.000

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden over het jaar 2016:

Tabel 20.3b Verloop langlopende schulden in 2016

	Saldo 31-12- 2015	Vermeer- deringen	Aflossingen	Saldo 31-12- 2016
Lening bank Nederlandse gemeenten	283.333	0	56.667	226.666,63
Lening bank Nederlandse gemeenten	200.000	0	66.667	133.333,29
Totaal	483.333	0	123.333	360.000

Er zijn in 2016 geen nieuwe geldleningen aangetrokken voor vaste financiering. De totale rentelast voor het jaar 2016 met betrekking tot de vaste schulden bedraagt € 17.792.

In de bijlagen bij de productenrekening 2016 is het verloopoverzicht van de leningenportefeuille meer gedetailleerd opgenomen.

Solvabiliteit

Een oordeel over de vermogenspositie kan worden gevormd middels bepaling van de solvabiliteitsratio. Solvabiliteit kan daarbij worden gedefinieerd als de mate waarin een instelling in staat is aan haar korte en lange verplichtingen te voldoen. Deze maatstaf kan worden bepaald door de verhouding te bepalen tussen het eigen vermogen (reserves) en het vreemd vermogen (opgenomen financiering).

Tabel 20.3c Solvabiliteit

	Saldo per 31-12-2014	Saldo per 31-12-2016
Eigen vermogen	829.385	973.401
Vreemd vermogen	1.699.252	1.635.959
Ratio (EV/VV)	49%	60%

Door de wijze waarop de gemeenschappelijke regeling is gevormd, is het niet direct noodzakelijk om een hoge solvabiliteit te hebben; de participanten staan garant bij eventuele exploitatietekorten. Hierdoor hoeft het schap niet over veel eigen middelen te beschikken om tegenvallers op te kunnen vangen. Tegelijkertijd gaan deelnemers er steeds meer vanuit dat het schap tegenvallers wel kan opvangen. Zeker nu enerzijds inkomsten vanuit verdienmodellen in de begroting zijn opgenomen, en deze anderzijds voor risico's zorgen.

21. Vlottende passiva

Onder de vlottende passiva zijn opgenomen:

Tabel 21 Vlottende passiva

	Saldo per 31-12-2015	Saldo per 31-12-2016
Schulden < 1 jaar	125.237	258.054
Overlopende passiva	707.941	592.665,52
Totaal	833.178	850.719

21.1 Kortlopende schulden

De in de balans opgenomen kortlopende schulden kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Tabel 21.1 Vlottende passiva: verbijzondering kortlopende schulden < 1 jaar

	Saldo per 31-12-2015	Saldo per 31-12-2016
Bank Giro saldo	0	0
<i>Gemeente Dordrecht</i>	<i>15.800</i>	<i>79.632</i>
<i>Drechtwerk</i>	<i>55.415</i>	<i>4.912</i>
<i>Overige crediteuren</i>	<i>54.022</i>	<i>173.510</i>
Crediteuren	125.237	258.054
Totaal	125.237	258.054

De kortlopende schulden zijn ca. € 132.000 gestegen; de posten Gemeente Dordrecht en Overige crediteuren zijn behoorlijk toegenomen ten opzichte van 2015. De nog te betalen posten, posten waarvoor op 31-12-2016 nog geen factuur was ontvangen (zie overlopende passiva in tabel 21.2a), zijn echter met ca. € 115.000 gedaald.

Het betreft alle facturen die in december 2016 zijn verstuurd; de grootste posten hebben betrekking op (incl. btw): werkplekkosten en salarissen 2016 van gemeente Dordrecht ad. € 79.632, salariskosten programmamanager verdienmodellen Staatsbosbeheer ad. € 12.859, Activiteitenbrochure en -kalender door Dekkers boek-/kantoorvakhandel ad. € 14.899, werkzaamheden door Chastelet Loonbedrijf ad. € 12.948, werkzaamheden groenvoorziening Moldiep en Hel- en Zuilespolder door J. van Huizen Groenvoorzieningen ad. € 22.472, Onderzoek naar Governance door Overmogen ad. € 19.073 en kosten voor baggeren ad. € 17.545 door C.M. Baars en Zn..

Overlopende passiva

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

Tabel 21.2a Vlottende passiva: verbijzondering overlopende passiva

	Saldo per 31-12-2015	Saldo per 31-12-2016
Gemeente Dordrecht	252.482	109.521
Gemeenschappelijke Regeling Drechtsteden	7.371	1.620
Belastingdienst	1.937	11.334
Rente Bank Nederlandse Gemeenten	7.672	6.038
Overige nog te betalen bedragen	62.034	78.603
Nog te betalen bedragen	331.497	207.115
Bijdragen voor Ondergedompeld incl. Programmabureau Ondergedompeld	88.939	78.939
Subsidie provincie ZH - veerverbindingen	2.015	0
Subsidie provincie ZH - verdienmodellen	76.136	141.026
Subsidie provincie NBr - verdienmodellen	190.772	140.959
Van EU en NL overheidslichamen ontvangen voorschotten	357.862	360.924
Vooruitontvangen bedragen	17.355	23.499
Foienpot	1.127	1.127
Sleutelgeld	100	0
Overige vooruitontvangen bedragen	18.582	24.626
Totaal	707.941	592.666

De nog te betalen bedragen zijn behoorlijk gedaald, doordat de gemeente Dordrecht facturen voor werkplekkosten en salarissen in december heeft verstuurd, zie tabel 21.1 met toelichting.

De in de balans opgenomen van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotten op specifieke uitkeringen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Tabel 21.2b Van EU en NL overheidslichamen ontvangen voorschotten

	Saldo 31-12- 2015	Toe- voegingen	Vrijgeval- len bedragen	Saldo 31-12- 2016
STEP/Ondergedompeld (overig PZH)	88.939	0	10.000	78.939
Subsidie provincie Zuid-Holland - veerverbindingen	2.015	0	2.015	0
Subsidie Provincie ZH - verdienmodellen	76.136	142.000	77.109	141.026
Subsidie Provincie NBr - verdienmodellen	190.772	0	49.813	140.959
Totaal	357.861,93	142.000	138.938	360.924

De resterende middelen die in het kader van de uitvoering van het beleidsprogramma Ondergedompeld zijn verkregen (programmabureau en projecten) bedragen per 31/12/2015 € 78.939. Hiervan is 42.127 gerelateerd aan (personele) inzet voor een programmabureau en € 36.812 voor de laatste projecten. Het gaat o.a. om de aanvraag van het European Charter en een website voor het Nationaal Park.

De resterende middelen voor een programmabureau worden ingezet t.b.v. de financiering van een programmaleiding verdienmodellen dan wel voor de kosten voor het kantoor in het Biesboschmuseum. Voor dit kantoor is een ingroei-huur afgesproken, waarvoor in de begroting nog geen middelen zijn gevonden.

De beide provincies hebben elk € 134.000 subsidie verleend voor de uitwerking van drie verdienmodellen 1^e tranche. De provincie Zuid-Holland heeft daarnaast € 75.000 beschikbaar gesteld voor de programmaleiding voor de verdienmodellen. De provincies hebben daarnaast

subsidie € 195.000 subsidie verleend voor de 2^e tranche verdienmodellen (Ondernemend bezoekerscentrum, Natuurbijdrage automobilisten en Biespas). De provincie Zuid-Holland heeft daarnaast € 47.500 beschikbaar gesteld voor de marketing van het programma. De provincie Noord-Brabant heeft haar subsidie 100% bevoorschot. De provincie Zuid-Holland maakt de subsidie in diverse voorschotten over.

22. SISA

Het Parkschap heeft over 2016 geen bijdragen ontvangen die via SISA worden verantwoord.

23. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

23.1 Inleiding

Voor het Parkschap Nationaal Park De Biesbosch zijn in 2011 twee verordeningen en drie besluiten vastgesteld. Het gaat om de verordeningen;

1. Financiële beheer verordening

2. Controle verordening

en de besluiten;

1. Financieringsstatuut Mandaat, volmacht en machtiging

2. Inkoop- en aanbestedingsbeleid

Het mandaat, de volmacht en de machtiging gaan vergezeld van een overzicht met tekenbevoegdheden d.d. 29 november 2013.

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die de financiële beheer verordening en de controleverordening daarop geeft. De programmarekening is opgesteld naar de voorschriften van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeente (BBV).

23.2 Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben.

Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.

Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen.

23.3 Balans - Vaste activa

Immateriële vaste activa

Bij geactiveerde kosten voor onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief worden deze kosten lineair in 4 jaar afgeschreven.

Kosten voor het afsluiten van geldleningen worden direct ten laste van de exploitatie gebracht.

Materiële vaste activa

Investeringsruimte in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

Investeringsruimte in de openbare ruimte met maatschappelijk nut zijn meestal investeringen waarop langdurig onderhoud moet worden gepleegd (wegen, bruggen, openbaar groen, water e.d.). Het goed verwerken van het onderhoud in de begroting en meerjarenraming wordt belangrijker geacht

dan het inzicht in de financiële positie via activering. Er bestaat een nauwe relatie met de paragraaf onderhoud kapitaallasten. Deze investeringen werden bij voorkeur niet geactiveerd. Met ingang van 2018 zullen investeringen in maatschappelijk nut conform de wijziging in de BBV wel worden geactiveerd. De wijziging heeft voornamelijk betrekking op fietspaden.

Voor de regels met betrekking tot activa met een meerjarig maatschappelijk nut, te weten investeringen in aanleg en onderhoud van wegen, waterwegen, civiele kunstwerken, groen en kunstwerken wordt verwezen naar de financiële verordening van het schap, artikel 7, 5^e lid. Op grond van de wijziging in het BBV zal de financiële verordening nog moeten worden gewijzigd. Wanneer het bestuur besluit het actief te activeren, start de afschrijving met ingang van het kalenderjaar volgend op het moment van ingebruikname.

Materiële vaste activa met economisch nut - In erfpacht uitgegeven gronden

De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs (i.c. de waarde die bij eerste uitgifte als basis voor de canonberekening in aanmerking is genomen). Percelen waarvan de erfpacht eeuwigdurend is afgekocht, zijn tegen een geringe registratiewaarde opgenomen.

Overige investeringen met economisch nut

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) onderscheidt investeringen naar economisch en maatschappelijk nut. Investerings met een economisch nut betreffen vast activa die verhandelbaar zijn (zoals gebouwen, grond, voertuigen) of waar inkomsten tegenover staan (bijvoorbeeld gronden in erfpacht).

Deze investeringen moeten worden geactiveerd en reserves mogen niet op deze investeringen in mindering worden gebracht. Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Er mag niet resultaatgericht worden afgeschreven, maar er moet consistent worden afgeschreven. Wel mogen bijdragen van derden die gerelateerd zijn aan de investering in mindering worden gebracht.

Activa met economisch nut met een afschrijvingsperiode tot en met 10 jaar worden met ingang van het kwartaal na ingebruikname afgeschreven. De overige activa wordt met ingang van het kalenderjaar volgend op het moment van ingebruikname afgeschreven. Slijtende investeringen worden lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening kan worden gehouden met een eventuele restwaarde.

Er geldt een ondergrens voor het activeren. Activa met een verkrijgingprijs van minder dan € 2.000 worden niet geactiveerd, uitgezonderd gronden en terreinen. Deze laatst genoemden worden altijd geactiveerd.

Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven. Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is.

De in de financiële verordening van het schap voorgeschreven afschrijvingstermijnen zijn:

Nieuwbouw woonruimten en bedrijfsgebouwen	30 jaar
Vaartuigen	4 -10 jaar
Technische installaties in bedrijfsgebouwen	15 jaar
Kantoormeubilair / telefooninstallaties	10 jaar
Aanhangwagens en auto's lichte motorvoertuigen	5 jaar
Groot onderhoud gronden en terreinen	10 -75 jaar
Automatisering	3 jaar
Overige bedrijfsmiddelen	5-10 jaar

Financiële vaste activa

Voor één investering in de openbare ruimte met maatschappelijk nut in de Hollandse Biesbosch geldt dat sprake is financiële vaste activa. Het gaat om een investering in de riolering in de Hollandse Biesbosch. Het schap heeft de bijdrage voor deze riolering aan Stadsbeheer Dordrecht vastgelegd in een overeenkomst welke voldoet aan de regelgeving voor te activeren bijdragen aan derden. Het bestuur heeft besloten tot activeren van de bijdrage.

Per programma zijn de nieuwe investeringen benoemd. Deze investeringen worden onderscheiden in:

- routine investeringen, welke bij het vaststellen van de begroting 2015 zijn geautoriseerd;
- overige investeringen, waarvoor autorisatie wordt gevraagd middels een inhoudelijk uitgewerkt voorstel. Zie voor een bespreking van de investeringen hoofdstuk 10.

Voor meer informatie over het geraamde verloop van de investeringen wordt verwezen naar de staat van vaste activa, de staat van uit te voeren werken welke zijn opgenomen als bijlage bij de programmarekening.

23.4 Balans - Vlottende activa

23.4.1 Voorraden

Er is geen sprake van als onderhanden werken opgenomen bouwgronden; het schap heeft geen grondexploitatie (zie 16. Grondbeleid).

Gerede producten worden gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich met name voor indien voorraden incourant worden.

23.4.2 Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Bij verwachte oninbaarheid wordt het bestuur geïnformeerd. Het bestuur besluit over het afboeken van oninbare vorderingen met enige omvang.

23.4.3 Liquide middelen en overlopende posten.

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

23.5 Balans – Vaste passiva

23.5.1 Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De onderhoudsegalisatievoorzieningen stoelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de kapitaalgoederen.

23.5.2 Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

23.5.3 Verplichting voortvloeiend uit leasing

De waardering van de verplichting uit hoofde van de financial leasing vindt plaats tegen de contante waarde van de contractueel verschuldigde leasetermijnen. Het schap heeft geen financial lease.

23.6 Balans - Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

BIJLAGEN

1. Exploitatierekening (detail);
2. Staat van in erfpacht uitgegeven gronden
3. Staat uit te voeren werken;
4. Staat van materiële vaste activa (a+b);
5. Staat van reserves en voorzieningen;
6. Inkomstenverdeelstaat;
7. Kostenverdeelstaat;
8. Overzicht lang lopende leningen

Bijlagen

1.	Exploitatierekening (detail)	1
2.	Staat uit te voeren werken	19
3.	Opbouw balanswaarde gronden in erfpacht	21
4.	Staat van Activa (a + b)	22
5.	Staat van reserves en voorzieningen	25
6.	Inkomstenverdeelstaat	27
7.	Kostenverdeelstaat	28
8.	Overzicht lang lopende leningen	29

- BIJLAGE 1. Exploitatier rekening (detail)

LASTEN		EXPLOITATIE			
FCL	ECL	Omschrijving	Rekening 2015	Raming 2016	Rekening 2016
		Hoofdfunctie 0			
		BESTUURSONDERSTEUNING	438.965	484.558	520.924
		Functie 0001			
51101000		Personeelkosten	258.644	322.219	295.212
	34111	Reis en verblijfkosten	6.381	8.096	5.729
	62900	Kostenplaats personeelslasten	252.264	264.123	289.374
	62910	Salariskosten ondersteuning vanuit SBB	0	50.000	0
	62920	Overige personeelskosten	0	0	108
52101000		Algemene kosten	73.308	90.046	111.404
	34112	Reis en verblijfkosten	791	1.012	1.536
	34170	Automatisering algemeen	0	0	833
	34190	Accountantskosten Parkschap	10.645	13.219	25.883
	34210	Drukwerk	870	0	524
	34250	Representatie	4.775	3.846	2.080
	34292	Diversen (bijdragen en verdienmodellen)	50.535	63.250	59.853
	34380	Algemeen adviezen	3.168	3.659	18.189
	34396	Bijdrage SNP	2.500	5.060	2.500
	62920	Overige personeelskosten	23	0	6
53101000		BCF exploitatie	107.013	72.293	114.308
	42550	BCF Provincie Zuid Holland	26.753	18.073	28.577
	42560	BCF Gemeente Dordrecht	32.341	21.855	34.557
	42570	BCF Gemeente Sliedrecht	6.658	4.517	7.141
	42590	BCF Noord Brabant	26.753	18.073	28.577
	42600	BCF Gem Drimmelen	7.299	4.911	7.765
	42610	BCF Gem Werkendam	7.208	4.864	7.691
Totaal der lasten bestuursonderst.			438.965	484.558	520.924
Totaal der baten bestuursonderst.			433.616	484.558	468.988

		EXPLOITATIE		BATEN	
FCL	ECL	Omschrijving	Rekening 2015	Raming 2016	Rekening 2016
		Hoofdfunctie 0			
		BESTUURSONDERSTEUNING	433.616	484.558	468.988
		Functie 0001			
51101000		Bijdragen 51101000	46.301	105.616	50.769
	41598	Bijdrage SBB	0	50.000	0
	41599	Bijdrage Dordrecht t.b.v. personeelskosten	25.616	25.616	25.616
	42200	Inkomsten overdrachten v overheid (niet rijk (niet rijk)	20.685	0	25.153
	42550	Provincie zuid- Holland (verdienmodellen)	0	30.000	0
52101000		Bijdragen 52101000	29.719	55.000	52.263
	34316	Overige ontvangsten	0	0	42.263
	41599	Bijdrage gem Dordrecht	25.000	0	0
	42200	Overige inkomstoverdrachten niet rijk	0	0	10.000
	42550	Provincie Zuid- Holland (verdienmodellen)		27.500	
	42590	Provincie Noord- Brabant (verdienmodellen)		27.500	
	42600	Gemeente Drimmelen (archiefvernietiging)	2.342	0	0
	42610	Gemeente Werkendam (archiefvernietiging)	2.377	0	0
53101000		Bijdragen deelnemers in het nadelig saldo bestuursondersteuning	357.596	323.942	365.957
	42550	Provincie Zuid Holland	62.646	62.912	62.912
	42550	BCF Provincie Zuid Holland	26.753	18.073	28.577
	42560	Gemeente Dordrecht	75.729	76.077	76.077
	42560	BCF Gemeente Dordrecht	32.341	21.855	34.557
	42570	Gemeente Sliedrecht	15.591	15.722	15.722
	42570	BCF Gemeente Sliedrecht	6.658	4.517	7.141
	42590	Provincie Noord Brabant	62.646	62.912	62.912
	42590	BCF Noord Brabant	26.753	18.073	28.577
	42600	Gemeente Drimmelen	17.092	17.095	17.095
	42600	BCF Gemeente Drimmelen	7.299	4.911	7.765
	42610	Gemeente Werkendam	16.879	16.931	16.931
	42610	BCF Gemeente Werkendam	7.208	4.864	7.691
De deelnemers in de GR Parkschap dragen voor de bestuurskosten GR Parkschap als volgt bij:					
- de Provincies Zuid Holland en Noord Brabant elk 25%;					
- de overige deelnemers de overige 50% naar rato van het aantal inwoners per 1/1 van het verslagjaar.					
Totaal der baten bestuursonderst.			433.616	484.558	468.988
Totaal der lasten bestuursonderst.			438.965	484.558	520.924

LASTEN		EXPLOITATIE			
FCL	ECL	Omschrijving	Rekening 2015	Raming 2016	Rekening 2016
		Compartiment Parkschapsbeleid	306.339	80.713	219.408
54101000		Ondergedompeld	58.593	12.000	0
	34391	Ondergedompeld	58.593	7.000	0
	34350	Voorlichting & educatie (o.a. Pluis en Struin)	0	0	0
	62900	Personeelskosten	0	5.000	
54111000		Ca-Re-Lands	21.971	0	0
	34111	Reis en verblijfkosten	3.563	0	0
	34398	Kosten verhogende brw	131	0	0
	34531	Overige kosten Ca-Re-Lands	3.078	0	0
	62900	Personeelskosten	15.199	0	0
54121000		Sun-BI	2.825	2.000	18.209
	34350	Onderhoudskosten	0	0	376
	34399	Overige goederen en diensten	0	0	10.558
	62900	Personeelskosten	2.825	2.000	7.275
54211000		Ecolodge	19.234	17.384	21.293
	31200	Energiekosten	0	800	0
	34170	Automatisering/Internet	439	0	424
	34350	Onderhoudskosten	1.925	4.875	8.052
	34399	Overige goederen en diensten	1.879	0	909
	34532	Doorbetalings StayOkay	5.632	6.695	5.483
	34533	Kosten derdengelden	56	75	35
	34450	Verzekering	767	800	767
	60000	Storting groot onderhoud	2.267	2.267	2.267
	61920	Kapitaallasten	381	872	495
	62900	Personeelskosten	5.888	1.000	2.860
54221000		Zonnepont "Grienduil"	7.419	13.560	10.827
	31200	Energiekosten	0	110	0
	34160	Uitgaven t.b.v. vrijwilligers	160	500	857
	34290	Diversen	0	500	0
	34350	Onderhoudskosten (incl. steigers)	0	2.000	3.625
	34450	Verzekering	2.684	1.450	1.395
	60000	Storting groot onderhoud	4.500	4.500	4.500
	62900	Personeelskosten	75	4.500	450
54231000		Oplaadpunten	2.252	10.950	1.547
	31200	Energiekosten	519	2.000	654
	34160	Vergoeding exploitanten	0	3.000	-88
	34290	Diversen (betaalkaarten)	0	1.500	0
	34350	Onderhoudskosten incl schoonmaak	82	3.000	307
	34450	Verzekering	935	450	0
	34525	Kosten oplaadpunt BC Dordrecht	0	0	0
	34527	Kosten oplaadpunt Vissershag	0	0	0
	34529	Kosten oplaadpunt Saarloos	342	0	0
	62900	Personeelskosten	374	1.000	675
54241000		Gastheerschap	11.523	7.500	19.661
	34350	Diverse kosten gastheerschap	4.998	2.500	10.902
	62900	Personeelskosten	6.525	5.000	8.759
54251000		Bedrijfsvrienden	0	0	0
54261000		Project. Streeknetw./ of Beleef en Geef	12.889	0	54
	33399	Duurzame goederen	12.889	0	54

FCL	ECL	EXPLOITATIE		BATEN	
		Omschrijving	Rekening 2015	Raming 2016	Rekening 2016
		Compartiment Parkschapsbeleid	241.252,91	80.713,00	241.833
54101000		Ondergedompeld	58.593	12.000	17.415
	34392	Bijdrage i.h.k.v. STER /Ondergedompeld	58.593	12.000	17.415
54111000		Ca-Re-Lands	21.508	0	0
	32529	Ca-Re-Lands	21.508	0	0
54121000		Sun-BI	2.825	2.000	15.125
	62900	Personeelskosten	2.825	2.000	15.125
54211000		Ecolodge	13.745	15.644	13.819
	32521	Inkomsten Ecolodge (hoog)	8	3.037	8
	32540	Inkomsten Ecolodge (laag)	13.737	12.607	13.811
54221000		Zonnepont "Grienduil"	428	2.500	1.131
	32524	Inkomsten zonnepont (Grienduil)	428	2.500	1.131
54231000		Oplaadpunten	80	8.750	809
	32526	Inkomsten oplaadpunten	80	1.250	809
	32526	Opbrengst kaartverkoop	0	7.500	0
54241000		Gastheerschap	7.529	7.500	14.384
	32528	Bijdrage Gastheerschap	7.529	7.500	14.384
54251000		Bedrijfsvrienden	0	15.000	0
	32529	Opbrengst bedrijfsvrienden	0	15.000	0
54261000		Project. Streeknetw./ of Beleef en Geef	12.889	0	0
	33399	Duurzame goederen	12.889	0	-7.500
	34316	Overige ontvangsten	0	0	7.500

LASTEN		EXPLOITATIE			
FCL	ECL	Omschrijving	Rekening 2015	Raming 2016	Rekening 2016
54271000		Donateursprogramma Biespas	0	0	16.757
	33399	Overige aankopen en uitbestedingen	0	0	5.872
	34399	Overige goederen en diensten	0	0	10.886
54301000		Coördinatie toezicht & handhaving	7.101	17.319	6.750
	42589	Boa-registratiesysteem	0	0	0
	62903	Personeelskosten	7.101	17.319	6.750
54311000		Publicitaire uitingen	80.076	0	36.846
	34100	Inventaris aanschaffingen	64.889	0	0
	34290	Diversen	14.141	0	19.864
	34292	Diverse waaronder webhosting	0	0	925
	34330	Ontwikkeling bidbook	0	0	8.430
	34399	Overige goederen en diensten	0	0	7.627
	34450	Verzekering	1.046	0	0
		Verdienmodellen:			
54401000		Verdienmodellen	0	0	4.286
	33399	Overige goederen en diensten	0	0	0
	34350	onderhoudskosten	0	0	174
	34390	Reclame en promotiekosten	0	0	4.112
54411000		Beleef en Geef	8.181	0	14.103
	33399	Goederen	7.750	0	11.400
	34399	Overige goederen en diensten	0	0	2.703
	34296	Repersentatiekosten	431	0	0
54421000		Concessies	21.781	0	24.201
	33399	Goederen	21.350	0	24.201
	34296	Representatiekosten	431	0	0
54431000		Natuurbijdrage automobilisten	32.896	0	18.500
	33399	Duurzame goederen	32.466	0	18.500
	34296	Representatiekosten	431	0	0
54441000		Natuurbijdrage recreatievaart	19.598	0	18.750
	34330	Diversen overig	0	0	18.750
	33399	Duurzame goederen	19.167	0	0
	34296	Representatiekosten	431	0	0
54451000		Ondernemend Bezoekerscentrum	0	0	7.625
	33399	Overige aankopen en uitbestedingen	0	0	5.719
	34330	Diversen overig	0	0	1.906
Totaal der lasten Parkschapsbeleid			306.339	80.713	219.408
Totaal der baten Parkschapsbeleid			241.253	80.713	241.833

EXPLOITATIE			BATEN		
FCL	ECL	Omschrijving	Rekening 2015	Raming 2016	Rekening 2016
54271000		Donateursprogramma Biespas	0	0	8.374
	34316	Overige ontvangsten	0	0	8.374
54301000		Coördinatie toezicht & handhaving	6.200	17.319	16.270
	34393	Ontheffing Brabantse Biesbosch	6.200	6.600	5.550
	42560	Gemeente Dordrecht	0	5.985	5.985
	42600	Gemeente Drimmelen	0	2.354	2.354
	42610	Gemeente werkendam	0	2.381	2.381
54311000		Publicitaire uitingen	35.000	0	68.157
	33399	Goederen	35.000	0	0
	34316	Overige ontvangsten	0	0	68.157
54401000		Verdienmodellen	0	0	3.171
	42200	Overige inkomsten niet Rijk	0	0	3.171
54411000		Beleef en Geef	8.181	0	14.103
	42200	Inkomsten Overdracht niet Rijk	8.181	0	14.103
54421000		Concessies	21.781	0	24.201
	42200	Inkomsten Overdrachten Niet rijk	21.781	0	24.201
54431000		Natuurbijdrage automobilisten	32.896	0	18.500
	42200	Inkomsten Overdrachten Niet rijk	32.896	0	18.500
54441000		Natuurbijdrage recreatievaart	19.598	0	18.750
	42200	Inkomsten Overdrachten Niet rijk	19.598	0	18.750
54451000		Ondernemend Bezoekerscentrum	0	0	7.625
	42200	Inkomsten overdrachten niet Rijk	0	0	7.625
Totaal der baten Parkschapsbeleid			241.253	80.713	241.833
Totaal der lasten Parkschapsbeleid			306.339	80.713	219.408

LASTEN		EXPLOITATIE			
FCL	ECL	Omschrijving	Rekening 2015	Raming 2016	Rekening 2016
		Hoofdfunctie 5			
		Compartiment Hollandschap	2.294.207	2.534.792	2.316.444
		Functie 0056			
		RECREATIE & NATUURGEBIEDEN	805.522	940.118	877.778
56101000		Groen	471.931	495.846	482.239
	34290	Diversen/Begrazing	30.608	31.235	30.977
	34353	Onderhoudskosten	6.600	5.795	7.943
	34350	Onderhoudskosten	405.362	424.333	415.015
	34403	Pacht	3.825	3.265	3.551
	60000	Storting groot onderhoud	11.307	11.443	11.443
	61920	Kapitaallasten (activa nrs. 10)	14.229	19.775	13.311
56131000		Infrastructuur	91.555	132.835	106.907
	31200	Energiekosten Vogelaarsweg	0	109	0
	34290	Diversen	0	488	0
	34350	Onderhoudskosten	23.714	25.287	24.025
	60000	Storting groot onderhoud	29.353	29.706	29.706
	61920	Kapitaallasten (activa nrs. 13)	38.488	77.245	53.176
56141000		Recreatieve voorzieningen	33.846	38.120	33.513
	31202	Energiekosten pompemaal golfbaan,fietsbr	0	1.517	0
	34350	Onderhoudskosten/ periodieke keuringen	16.942	17.742	17.756
	60000	Storting groot onderhoud	7.044	7.129	7.129
	61920	Kapitaallasten (activa nrs. 14)	9.861	11.732	8.628
56151000		Beheer	100.047	133.714	122.364
	34111	Reiskosten	0	703	127
	34130	Telefoonkosten	0	0	66
	34170	Automatisering algemeen	-153	13.458	7.823
	34210	Kantoorbehoeften	187	1.074	1.095
	34290	Diversen	0	0	2.026
	34350	Onderhoudskosten /servicecontracten	0	4.298	0
	62900	Kostenplaats personeelslasten	99.950	114.182	110.641
	62920	Overige personeelskosten	63	0	586
	34170	Betreft kosten van automatisering Sionpolder, werkplekondersteuning door het SCD			
56161000		Water en Oevers	108.143	139.603	132.755
	31200	Energieverbruik	5.015	6.445	4.271
	34350	Onderhoudskosten	21.640	35.620	32.436
	60000	Storting groot onderhoud	76.625	91.713	91.713
	61920	Kapitaallasten	4.863	5.826	4.335

EXPLOITATIE			BATEN		
FCL	ECL	Omschrijving	Rekening 2015	Raming 2016	Rekening 2016
		Hoofdfunctie 5			
		Compartiment Hollandschap	2.453.164	2.531.513	2.489.971
		Functie 0056			
56101000		RECREATIE & NATUURGEBIEDEN	67.767	75.912	66.886
56111000		Groen	28.223	28.068	24.683
	32503	Pachten Hel- en Zuilespolder	4.904	4.722	4.893
	32519	Vergoeding gebruik evenemententerrein	11.392	11.419	7.651
	32590	Gebruiksvergoeding grond			
		Stayokay Baanhoekweg 25	8.001	8.001	8.212
	41590	Bos- en natuurbijdrage / SNL	3.926	3.926	3.926
	41590	Jaarlijkse basisbijdrage in het kader van de subsidieregeling Natuur- en Landschapsbeheer (SNL)			
56131000		Infrastructuur	4.238	4.091	3.338
	32502	Pacht wielercircuit	4.238	4.091	3.338
	32502	Het betreft pacht aan D.R.T.C. De Mol. Door Triathlonvereniging, zowel als door Rollerski wordt incidenteel gebruik gemaakt van de wielercrossbaan, waarvoor achteraf de rekening wordt opgemaakt.			
56141000		Recreatieve voorzieningen	0	0	0
56151000		Beheer	30.572	39.000	34.131
	34301	Doorberekende exploitatiekosten	0	39.000	0
	41599	Bijdragen (Personeelskosten)	30.572	0	34.131
	41599	Betreft de inzet voor het project De Nieuwe Dordtse Biesbosch en voor NP van wereldklasse.			
56161000		Water en Oevers	4.735	4.753	4.735
	32506	Verhuring visrecht	0	18	0
	34301	Bijdrage in de exploitatiekosten van gemaler	4.735	4.735	4.735

- BIJLAGE 1. Exploitatierekening (detail)

LASTEN		EXPLOITATIE			
FCL	ECL	Omschrijving	Rekening 2015	Raming 2016	Rekening 2016
		Toezicht en Handhaving	101.624	280.738	96.248
		Voor het toezicht op de naleving van de Vaartuigenverordening wordt gebruik gemaakt van 1 motorboot in het gebied van de Sliedrechtse Biesbosch en van een roeiboot met buitenboordmotor in de Dordtse Biesbosch.			
56202000		Toezicht en Handhaving	101.624	280.738	96.248
	31200	Brandstofkosten	994	1.611	1.571
	33110	Nog te benoemen (onvoorzien)	0	0	0
	34130	Telefoonkosten	215	430	296
	34211	Drukwerk	134	1.504	680
	34260	Consumptie parkwachters	288	1.518	111
	34350	Onderhoud vaartuigen parkwachters	415	2.148	2.751
	34356	Onderhoud bedrijfsauto beheer	1.327	2.685	714
	34450	Verzekering en belasting bedrijfsauto/boten	1.031	1.933	2.355
	42587	Bijdrage aan Gemeente Drimmelen	0	0	0
	42588	Toezicht bijz. opsporingsambtenaar	56.574	53.342	31.285
	42589	Boa-registratiesysteem	0	2.629	4.816
	61920	Kapitaallasten (activa nrs.20)	0	3.864	2.447
	62900	Kostenplaats personeelslasten	29.000	55.482	48.395
	62920	Overige personeelskosten	786	0	828
		Heffing natuurbijdrage automobilisten (retributie) Hollandse Biesbosch			
	33110	Nog te benoemen (onvoorzien)	0	8.325	0
	34357	Onderhoud betaalsys. Natuurbijdrage	0	76.000	0
	34380	Algemene kosten	10.860	0	0
	61920	Kapitaallasten (cativa nrs. 20)	0	44.266	0
	62900	Kostenplaats personeelskosten	0	25.000	0

		EXPLOITATIE	BATEN		
FCL	ECL	Omschrijving	Rekening 2015	Raming 2016	Rekening 2016
		Toezicht en Handhaving	12.835	241.573	11.987
56202000		Toezicht en Handhaving	12.835	241.573	11.987
	32530	Ontheffingen	12.835	12.982	11.987
	34061	Natuurbijdrage automobilisten	0	228.591	0
	32530	Onder deze post zijn de leges voor 1. het hebben van een vaartuigenontheffing om te kunnen liggen in een ligplaatsconcentratie en 2. het hebben van een ontheffing voor het zich bevinden achter de Schotbalkensluis verantwoord.			

LASTEN		EXPLOITATIE			
FCL	ECL	Omschrijving	Rekening 2015	Raming 2016	Rekening 2016
		BEZOEKERSCENTRUM	912.033	884.821	876.572
56303000		Gebouw en inrichting	152.236	172.082	139.125
	31200	Energieverbruik	23.889	24.887	19.699
	34100	Inventarisaanschaffingen	640	5.956	3.123
	34120	Onderhoud inventaris en inrichting gebouw	8.221	5.956	10.715
	34130	Telefoonkosten	499	0	436
	34131	Bank / girokosten	693	523	-1.387
	34160	Uitgaven vrijwilligers	2.647	1.012	194
	34170	Automatisering algemeen incl. telefoon	40.257	46.954	48.564
	34350	Onderhoud gebouw	3.602	5.728	2.073
	34365	Onderhoud botenhuis	843	0	0
	34367	Onderhoud horeca voorziening	1.291	1.797	162
	34368	Onderhoud groepsruimte	845	595	814
	34370	Schoonmaakkosten/artikelen	4.290	4.048	5.522
	34450	Verzekering en belasting	15.532	15.188	15.947
	34990	Onderhoud BeverBos en Levende Have	2.045	160	1.732
	34991	Mileu-kosten (afvalverwerking)	2.047	2.689	3.580
	61911	Kapitaallasten automatisering etc	28.078	15.554	13.832
	61920	Kapitaallasten gebouw Bez. Centrum incl. tentoonstelling	13.634	41.035	14.119
	61930	Kapitaallasten woning/botenhuis	3.184	0	0
	61920	Zie staat van vaste activa die als bijlage bij deze begroting is gevoegd.			
	34990	Kosten voor onderhoud BeverBos, bijenvolk en paddenscherp			
56313000		Algemeen	423.498	446.647	413.386
	34111	Reis- en verblijfkosten	0	1.563	0
	34160	Uitgaven vrijwilligers	5.298	5.060	4.763
	34210	Drukwerk	284	1.009	455
	34211	Kantoorbehoeften	1.312	2.373	1.783
	34220	Abonnementen, brochures en boeken	426	813	395
	34260	Consumpties personeel	0	2.226	0
	34290	Diversen	455	275	465
	34296	Representatie + lezingen	394	2.658	1.661
	34359	Huur + brandstof lease-auto	5.065	6.455	0
	34390	Reclame- en promotie	23.926	71.463	59.499
	34470	Kostprijs balie-artikelen	26.830	28.842	23.651
	34471	Kosten evenementen	1.400	494	1.593
	34995	Kasverschillen	154	0	-254
	62900	Kostenplaats personeelslasten	315.731	320.000	270.217
	62920	Overige personeelskosten	11.259	3.416	10.745
	62925	Inhuur Personeel	30.965	0	38.414
	34111	Reiskosten t.b.v. vergaderingen en ophalen materialen, indien niet t.l.v. cursussen, tentoonst.			
	34210	drukwerk bezoekerscentrum (incl. rondvaart, verhuur en scholen excl. promotiemateriaal)			
	34390	Inclusief bijdrage aan VVV ad. € 2.723 voor promotionele activiteiten voor het schap en fotografiekosten t.b.v. pers, folders en beurzen.			
	34160	Betreft vergoeding vrijwilligers, anders dan gidsen t.b.v. rondvaarten, schoolprogramma's, kanotochten en wandelingen.			
	62900	De personeelskosten kunnen als volgt worden gespecificeerd: arbeidscontractanten (incl. oproepkrachten) en gedetacheerden Dordrecht			

EXPLOITATIE			BATEN		
FCL	ECL	Omschrijving	Rekening 2015	Raming 2016	Rekening 2016
		BEZOEKERSCENTRUM	411.959	331.108	433.527
56303000		Gebouw en inrichting	21.721	25.465	21.809
	32517	Huur groepsruimte/griendaak	5.384	9.060	5.377
	32520	Huur horeca voorziening	16.337	16.405	16.432
	32520	Betreft huur van de horecaruimte Biestro in het Bezoekerscentrum Dordrecht			
56313000		Algemeen	66.322	67.424	43.845
	34316	Overige ontvangsten	17.842	0	0
	34466	Opbrengst balie-artikelen btw laag	11.736	11.051	12.269
	34467	Opbrengst balie-artikelen btw 0	182	0	169
	34470	Opbrengst balie-artikelen btw hoog	27.701	31.143	28.344
	34544	Opbrengst overig hoog	6.861	10.231	1.946
	41595	Donaties	2.000	15.000	1.117

- BIJLAGE 1. Exploitatierkening (detail)

LASTEN		EXPLOITATIE			
FCL	ECL	Omschrijving	Rekening 2015	Raming 2016	Rekening 2016
56323000		Voorlichting en educatie	61.315	59.372	58.447
	34140	Lesmateriaal/Vakantie-activiteiten	1.853	1.226	697
	34160	Vergoeding vrijw. Schoolprogramma	3.041	3.205	6.868
	34165	Scholing vrijwilligers	1.012	1.896	0
	34210	Drukwerk	997	725	700
	34260	Consumptie personeel	0	0	0
	34290	Diversen	1.000	1.055	313
	34460	Tentoonstellingen	8.357	2.024	2.303
	34481	Inkoop consumptie scholieren	156	0	184
	62900	Kostenplaats personeelslasten	44.693	49.241	46.682
	62920	Overige personeelkosten	205	0	700
	62900	De personeelskosten betreffen educatief medewerkers t.b.v. scholen, tentoonstellingen en begeleiding vrijwillige gidsen.			
56333000		Rondvaarten Halve Maen / Sterling en wandeltochten	137.641	85.893	123.010
	31300	Brandstof boot	0	0	0
	34100	Inventarisaanschaffingen	223	1.012	221
	34111	Reis- en verblijfkosten	0	0	0
	34125	Entreegelden musea etc.	0	0	0
	34126	Diverse kosten t.b.v. charters	480	101	54
	34130	Telefoonkosten	0	126	0
	34160	Vergoeding vrijwilligers wandeltochten	1.201	3.036	1.056
	34161	Vergoeding vrijwilligers rondvaart	2.056	3.036	2.677
	34210	Drukwerk / kantoorbehoeften	0	101	0
	34260	Consumptie personeel	0	101	0
	34350	Onderhoudskosten Halve Maen/Wassen en strijken	0	0	0
	34351	Onderhoudskosten Sterling	1.947	1.518	4.939
	34450	Verzekeringen	3.886	5.060	881
	34480	Inkopen bar-boot	31.557	0	34.425
	60000	Storting groot onderhoud	17.790	18.003	6.857
	61920	Kapitaallasten	0	0	0
	62900	Kostenplaats personeelslasten	58.714	52.786	31.751
	62920	Overige personeelkosten	2.173	1.012	1.377
	62925	Inhuur Personeel	17.614	0	38.772
	34125	ondermeer attenties kinderen en entreegelden musea			
	34126	Hieronder vallen ondermeer attenties als bloemstukjes.			
	60000	Het groot onderhoud Halve Maen en Sterling zijn opgenomen in de voorziening			
56343000		Biesbosch Symfonie	0	0	0
	61920	Kapitaallasten	0	0	0
56353000		Exploitatie pontje en Verhuringen	137.343	120.827	142.604
	31300	Brandstof	0	253	0
	34111	Reis- verblijfkosten	0	0	0
	34160	Vergoeding vrijwilligers	1.668	1.227	2.417
	34210	Drukwerk	1.318	1.504	685
	34260	Consumpties personeel	0	303	0
	34350	Onderhoud materiaal incl. keuring	8.318	10.418	9.141
	34365	Onderhoud botenhuis	0	1.101	0
	34450	Verzekeringen	3.414	3.588	3.558
	34521	Aankoop/vervanging verhuurmateriaal	4.912	3.813	4.554
	61920	Kapitaallasten	18.581	17.977	15.810
	61930	Kapitaallasten woning & botenhuis	0	3.991	2.117
	62900	Kostenplaats personeelslasten	59.635	73.820	71.763
	62920	Overige personeelskosten	1.517	2.834	1.738
	62925	Inhuur Personeel	37.980	0	30.822

EXPLOITATIE			BATEN		
FCL	ECL	Omschrijving	Rekening 2015	Raming 2016	Rekening 2016
56323000		voorlichting en educatie	12.014	12.389	10.862
	34540	Opbrengst akt.schoolboot	3.780	4.500	1.420
	34541	Opbrengst schoolprogramma's	8.234	7.889	9.442
56333000		Rondvaarten Halve Maen / Sterling en wandeltochten	147.150	85.893	158.061
	34160	Opbrengst wandeltochten/verg. vrijwill.	4.062	4.521	2.454
	34485	Opbrengst barverkopen btw laag	31.730	0	34.387
	34490	Opbrengst barverkopen btw hoog	1.208	0	1.616
	34535	Opbrengst charters Sterling	29.479	32.147	26.634
	34541	Opbrengst kaartverk. Sterling	76.413	47.216	88.709
	34543	Opbrengst reserveringskosten	2.058	2.009	2.130
	34544	Opbrengst overig hoog	2.200	0	2.130
56343000		Biesbosch Symfonie	0	0	0
	32514	Entrees Symfonie	0	0	0
56353000		Exploitatie pontje en Verhuringen	164.752	139.937	198.950
	32516	Huur kano's, roeiboten en fietsen	63.127	68.604	77.398
	32520	Gebruik pontje	10.123	7.172	10.722
	34160	Vergoeding vrijwilligers	927	0	1.305
	34518	Kano-excursies door vrijwilligers	3.663	4.357	5.533
	34525	Opbrengst fluisterboten	86.721	59.803	103.408
	34544	Overigen Inkomsten hoog	190	0	583

LASTEN		EXPLOITATIE			
FCL	ECL	Omschrijving	Rekening 2015	Raming 2016	Rekening 2016
		RECREATIE - OBJECTEN	0	0	0
56424000		Golfbaancomplex en skihelling	0	0	0
		OVERIGE LASTEN	198.565	219.998	181.671
56505000		Gebouwen en woningen	126.922	148.393	114.999
	31200	Energieverbruik	14.253	6.998	142
	34130	Telefoonkosten	744	1.569	1.240
	34350	Onderhoudskosten	34.534	44.384	27.153
	34365	Onderhoud bedrijfswoning	0	0	1.601
	34450	Verzekeringen	12.977	14.248	14.137
	60000	Storting groot onderhoud	32.776	43.289	43.289
	61920	Kapitaallasten	31.639	37.905	27.436
De gebouwen, woningen zijn als volgt over het gebied verdeeld:					
- Hel en Zuilespolder:					
twee toiletgebouwen, Zuileshoeve, beheerderswoning					
rioolgebouw, bijenstal.					
- Sionpolder:					
werkplaats, kantoren en opslagruimten					
- Polder Craijestein:					
verblijf reclassering					
56535000		Diversen	71.642	71.605	66.672
	34354	Kosten werk voor derden	29.028	35.000	23.699
	34358	Kosten derden btw laag	1.806	0	1.489
	34371	Kosten werk derden 0% of verlegd	560	0	31
	62900	Kosten administratie	40.248	36.605	41.452

		EXPLOITATIE	BATEN		
FCL	ECL	Omschrijving	Rekening 2015	Raming 2016	Rekening 2016
			98.507	96.805	110.268
56424000		Golfbaancomplex en skihelling	98.507	96.805	110.268
	32501	Erpacht skihelling	10.511	10.511	10.511
	32515	Erpacht golfbaan	87.996	86.294	87.996
	34316	Vrijval voorziening dub. Debiteuren	0	0	11.761
	32515	Erpacht van "Exploitatiemaatschappij Crayestein V.O.F."			
		OVERIGE BATEN	91.713	105.343	111.473
56505000		Gebouwen en woningen	51.610	62.147	67.687
	32580	Huur dienstwoningen	13.930	10.467	14.417
	32585	Huur baanhoekweg 63A	37.680	37.680	37.680
	34316	Overige ontvangsten	0	0	15.590
	62586	Erpacht Zuileshoeve	0	14.000	0
	32580	Betreft de woning in de Helpolder Merwelanden 37, Baanhoekweg 51,			
56535000		Diversen	40.103	43.196	43.786
	32500	Erpacht horecavoorziening	8.196	8.196	8.196
	34316	Overige ontvangsten	0	0	9.281
	34351	(Netto) opbrengst doorberekend werk	29.518	35.000	24.788
	34352	Inkomsten werk derden 6%	1.829	0	1.489
	34372	Doorbelast werk derden 0% of verlegd	560	0	31
	32500	De horecavoorziening wordt geëxploiteerd door restaurant Merwelanden. De erpacht is in 2 termijnen verschuldigd, respectievelijk vervallend op 14 juli en 14 januari.			

LASTEN		EXPLOITATIE			
FCL	ECL	Omschrijving	Rekening 2015	Raming 2016	Rekening 2016
56627000		BCF exploitatie	276.463	209.117	284.175
	42550	BCF Provincie Zuid Holland	69.116	52.279	71.044
	42560	BCF Gemeente Dordrecht	181.429	137.233	186.490
	42570	BCF Gemeente Sliedrecht	25.918	19.605	26.641
Totaal der lasten Hollandschap			2.294.207	2.534.792	2.316.444
Totaal der baten Hollandschap			2.453.164	2.531.512	2.489.971

HOOFDFUNCTIE 9

Saldo van baten en lasten

Totaal der lasten Parkschap	3.039.512	3.100.063	3.056.775
Totaal der baten Parkschap	3.128.033	3.096.783	3.200.792

56620980	Dotatie reserve donaties	0	0	20.000
	Dotatie reserve donaties	2.000	5.000	1.117
	Dotatie reserve tentoonstelling	18.333	18.333	18.333
	Dotatie reserve Zuileshoeve	0	0	15.590
	Algemene reserve:	108.189	0	92.622
			0	
Totaal der lasten Parkschap		3.168.034	3.123.396	3.204.438
Totaal der baten Parkschap		3.168.034	3.123.396	3.204.438
		0	0	0
correctie voor lasten BTW BCF		-383.476	-281.410	-398.483
excl. BTW BCF				
Totaal der lasten Parkschap		2.784.557	2.841.986	2.805.955
Totaal der baten Parkschap		2.784.557	2.841.986	2.805.955
Resultaat		0	0	0

EXPLOITATIE			BATEN		
FCL	ECL	Omschrijving	Rekening 2015	Raming 2016	Rekening 2016
56617000		Nadelig exploitatiesaldo			
		Overig	120.622	120.622	120.622
	34585	Bijdrage PROAV	0	0	0
	42595	Bijdrage gemeente Dordrecht	120.622	120.622	120.622
		Betreft financiële tegemoetkoming aan het Schap i.v.m. verlenging stortingstermijn 3e Merwedehaven.			
56627000		Nadelig exploitatiesaldo	1.649.760	1.560.150	1.635.207
	42550	Provincie Zuid Holland	343.324	337.758	337.758
		BCF Provincie Zuid Holland	69.116	52.279	71.044
	42560	Gemeente Dordrecht	901.913	886.615	886.615
		BCF Gemeente Dordrecht	181.429	137.233	186.490
	42570	Gemeente Sliedrecht	128.060	126.659	126.659
		BCF Gemeente Sliedrecht	25.918	19.605	26.641
	42580	Gemeente Papendrecht	0	0	0
		De deelnemers in het compartiment Hollandschap dragen als volgt in het nadelig exploitatiesaldo bij:			
		- provincie Zuid Holland 25%			
		- gemeente Dordrecht 87,5% van het restant			
		- gemeente Sliedrecht 12,5% van het restant			
Totaal der baten Hollandschap			2.453.164	2.531.512	2.489.971
Totaal der lasten Hollandschap			2.294.207	2.534.792	2.316.444

HOOFDFUNCTIE 9

Saldo van baten en lasten					
Totaal der baten Parkschap			3.128.033	3.096.783	3.200.792
Totaal der lasten Parkschap			3.039.512	3.100.063	3.056.775
Onttrekking reserve donaties onderhoud bev			3.000	0	0
Onttrekking reserve donaties Reuzebever			20.000	0	0
Onttrekking reserve tentoonstelling			0	21.952	0
Algemene reserve:					
- Onttrekking t.l.v. resultaat 2005/2006			6.926	4.660	3.646
- Onttrekking Reuzebever			10.076	0	
Resultaat					
Totaal der baten Parkschap			3.168.034	3.123.396	3.204.438
Totaal der lasten Parkschap			3.168.034	3.123.396	3.204.438
			0	0	0
correctie voor baten BTW BCF			-383.476	-281.410	-398.483
excl. BTW BCF					
Totaal der baten Parkschap			2.784.557	2.841.986	2.805.955
Totaal der lasten Parkschap			2.784.557	2.841.986	2.805.955
Resultaat			0	0	0

[illegible]

Staat van uit te voeren werken

Inkomsten

Volg- nr.	Omschrijving	Geraamde kredieten	Rekening 2016
	<u>Functie 56</u>		
	<u>Functie 91</u>		
	Reserve en voorzieningen		
90020005	Groen	11.443,00	11.443,00
90020005	Infrastructuur	29.706,00	29.706,00
90020005	Water en Oevers	91.713,00	91.713,00
90020005	Onderhoud gebouwen incl Ecolodge	45.556,00	45.556,00
90020005	Recreatieve voorzieningen	7.129,00	7.129,00
90020005	Reserve onderhoud tentoonstelling	18.333,00	18.333,00
90020005	Reserve onderhoud Sterling & Zonnepont	18.003,00	6.857,00
90020005	Zonnepont "Grienduil"	4.500,00	4.500,00
90010005	Vrijgekomen middelen		
	Afschrijving op geactiveerde Kapitaalsuitgaven	182.435,84	137.921,05
	Totaal der Inkomsten	408.818,84	353.158,05
	Totaal der uitgaven	545.863,00	342.743,24

BIJLAGE 3.

Opbouw balanswaarde gronden in erfpacht (2004):

1 Hel en Zuilespolder bestaat uit 121 ha, waarvan verpacht 32,43 ha (Balanswaarde vaste activa € 35.783,27 / 121 X 32,43)	€ 9.614,63
2 Golfbaancomplex (Balanswaarde vaste activa)	€ 80.121,08
3 Restaurant 13 are te Polder Crayestein	€ 298,67
4 Skibaan 1 ha en 90are (Balanswaarde inrichting Polder Crayestein ad. 22 ha € 50.543,51)	€ 4.365,12
5 Erfpacht NJHC (op 1,2470 ha) (Deze is gebaseerd op Moldiep, welke bestaat uit 27 ha; balanswaarde activa bosgrond Moldiep € 11.163,57)	€ 515,59
Totaal balanswaarde in erfpacht uitgegeven gronden	€ 94.915,09

Oorspronk.								
		Bruto		Bijdrage Rijk, Provincie, lagere overheden en EU				
objnr	Omschrijving	kapitaals- uitgaven	Vermeerdering	Investering 31-12-2016	tot 01.01.2016	in 2016	U/m 31.12.2016	Netto invest. 31.12.2016
Recreatie en Natuurgebieden (Groen)								
10	Bosgebied Moldiep	98.738,92		98.738,92	61.872,85		61.872,85	36.866,07
10	Moldiep vaarwater	203.631,69		203.631,69	17.315,11		17.315,11	186.316,58
10	Zuilespolder (aankoop)	881.751,59		881.751,59	796.054,83		796.054,83	85.696,76
10	3e Merwedehaven (aank. Grond)	501.508,92		501.508,92	444.719,99		444.719,99	56.788,93
10	Aankoop sionpolder	820.046,87		820.046,87	738.042,13		738.042,13	82.004,74
10	Inrichting Hel & Zuilespolder	2.933.516,96		2.933.516,96	2.618.987,74		2.618.987,74	314.529,22
10	Inrichting Polder Craystein	857.330,39		857.330,39	766.756,57		766.756,57	90.573,82
10	Sionpolder (2e Fase inrichting)	656.353,37		656.353,37	489.748,25		489.748,25	166.605,12
Recreatie en Natuurgebieden (Infrastructuur)								
13	Fietspaden (2016)	54.263,37	54.263,37	54.263,37				54.263,37
13	Parkeren verl. Thermen (2011/12)	230.790,74		230.790,74				230.790,74
13	Wielersbaan Fietspaden (2014/15)	160.263,03		160.263,03				160.263,03
13	Renovatie fietspaden	54.031,25		54.031,25				54.031,25
13	Fietspaden (2011)	15.000,00		15.000,00				15.000,00
13	Riolering pompen (2011)	188.610,48		188.610,48				188.610,48
13	Riolering drukriool (2011)	395.932,80		395.932,80				395.932,80
Recreatie en Natuurgebieden (Recreatieve voorz.)								
14	Speelobjecten rondom zwemplas	7.433,00						
14	Kanosteiger	9.647,53		9.647,53				9.647,53
14	Ponton waterbus (aanlegsteiger)	138.900,00		138.900,00	75.315,12		75.315,12	63.584,88
14	Abri + verlichting ponton waterbus	27.701,36		27.701,36	22.161,09		22.161,09	5.540,27
14	Verlichting naar Restaurant	4.330,00						
14	Afvalbakken	16.706,53		16.706,53				16.706,53
Recreatie en Natuurgebieden (Water en oevers)								
16	Oeverbescherming	21.401,84		21.401,84				21.401,84
16	Gemaal Hel & Zuilep.	5.101,03		5.101,03				5.101,03
16	Pomp(gemaal) Sionpolder	45.251,81		45.251,81				45.251,81
16	Gemaal Hel en Zuilespolder	10.576,50		10.576,50				10.576,50
16	Beschoeving	2.940,00		2.940,00				2.940,00
Toezicht en Handhaving								
20	Boot parkwacht	28.750,94	28.750,94	28.750,94				28.750,94
20	Bedrijfsauto	14.840,00						
Gebouwen en Inrichting (Bezoekerscentrum)								
30	Software (Recreatex)	41.694,62	41.694,62	41.694,62				41.694,62
30	Reserveringsprogramma	13.555,00		13.555,00				
30	Glasvezelkabel (2012)	54.130,75		54.130,75				54.130,75
30	Bezoekerscentrum	1.568.482,07		1.568.482,07	1.295.520,62		1.295.520,62	272.961,45
30	Herinrichting groepsruimte	3.965,44		3.965,44				3.965,44
30	Milieustraat (BC)	12.413,32		12.413,32				12.413,32
30	Luisterstoelen (2012-2013)	88.644,22		88.644,22			88.644,22	
30	Botenloods	55.629,03		55.629,03				55.629,03
30	Smartboard	3.875,15		3.875,15				3.875,15
30	Meubilair	10.000,00		10.000,00				10.000,00
30	Verbouwen Botenhuis	8.998,70		8.998,70				8.998,70
Rondvaarten								
33								
Exploitatie en Verhuring								
35	Fluisterbootje 7 persoons (2013)	20.247,32		20.247,32				20.247,32
35	RVS Roeiboten 6X (2013)	13.290,00		13.290,00				13.290,00
35	RVS Roei/Fluisterboten.2X (2013)	4.430,00		4.430,00				4.430,00
35	Motoren tbv Roei/Fluist. (2x, 2014)	6.600,00		6.600,00				6.600,00
35	Accu's Roei/Fluisterb. 2X(2015)	2.500,00		2.500,00				2.500,00
35	Fluisterbootje (2015)	9.750,00		9.750,00				9.750,00
35	Accu's Fluisterbootje 1X (2015)	3.500,00		3.500,00				3.500,00
35	Fluisterbootje (2016)	5.500,00	5.500,00	5.500,00				5.500,00
35	Accu's (2016)	2.250,00	2.250,00	2.250,00				2.250,00
35	Accu's (Balsemien 2016)	3.800,00	3.800,00	3.800,00				3.800,00
35	Accu's (Spindotter)	4.800,00		4.800,00				4.800,00
35	Fluisterbootjes 2X (2014)	18.040,50		18.040,50				18.040,50
35	Accu Fluisterbootjes 2X (2014)	5.000,00		5.000,00				5.000,00
35	Zonnepont (BC)	29.640,00		29.640,00				
35	Fluisterbootje (Rolstoeltoeg.)	27.450,00		27.450,00				27.450,00
35	Fluisterboot	17.400,00						
Golfbaancomplex en Skihelling								
42	Golfbaancomplex	272.763,16		272.763,16				272.763,16
Gebouwen en Woningen								
50	Woning Merwelanden 39 (2011)	106.296,00		106.296,00				106.296,00
50	Werkplaats Sionpolder	428.008,84		428.008,84				428.008,84
50	Toiletgebouwen (sterrenw)	38.113,12		38.113,12				38.113,12
50	Toiletgebouw.	17.391,01		17.391,01				17.391,01
50	Toiletgebouw	19.310,00		19.310,00				19.310,00
50	Glasvezel Sionpolder	40.939,13		40.939,13				40.939,13
50	Hekwerk werkplaats Sionpolder	25.961,00		25.961,00				25.961,00
Recreatie (STEP)								
54	Implementatie Biespas	80.830,00	80.830,00	80.830,00				80.830,00
54	Oplaadpunten (2013)	47.414,16		47.414,16			47.414,16	
54	Software (t.b.v. boekingen ecol.)	2.375,00		2.375,00				2.375,00
54	Steigers (Boerderij)	35.553,50		35.553,50			35.553,50	
54	Ecolodge (2012)	64.827,26		64.827,26			64.827,26	
54	Zonnepont "Grienduij" (2012)	107.089,50		107.089,50			107.089,50	
		11.707.808,52	217.088,93	11.663.805,52	7.326.494,30		7.670.022,94	3.950.587,58

Afschrijvingen t/m 2015	aantal jaar	Boekwaarde 31.12.2015	Rente 2016	Afschrijving 2016	Kapitaallasten 2016	Boekwaarde 31.12.2016	Obj. nr.	Cat	Cat - verbijzondering
			1.876,36	11.434,16	13.310,52				
25.702,50	50	11.163,57				11.163,57	10	E	Gronden
88.196,19	75	98.120,39				98.120,39	10	E	Gronden
49.913,49	75	35.783,27				35.783,27	10	E	Gronden
36.694,17	75	20.094,76				20.094,76	10	E	Gronden
24.863,04	75	57.141,70				57.141,70	10	E	Gronden
252.866,98	50	61.662,24	624,21	6.290,58	6.914,79	55.371,66	10	M	Gronden (M)
61.768,07	50	28.805,75	291,60	1.811,48	2.103,08	26.994,27	10	M	Gronden (M)
71.717,01	50	94.888,11	960,55	3.332,10	4.292,65	91.556,01	10	M	Gronden (M)
		7.945,40	45.230,28	53.175,68					
	30					54.263,37	13	E	Wegen (M)
151.802,50	10	78.988,24	799,60	9.873,53	10.673,13	69.114,71	13	M	Overige VA
	10	160.263,03	1.622,34	16.026,30	17.648,65	144.236,73	13	M	Wegen (M)
37.822,31	30	16.208,94	164,08	1.801,04	1.965,12	14.407,90	13	M	Wegen (M)
6.000,00	10	9.000,00	91,11	1.500,00	1.591,11	7.500,00	13	M	Wegen (M)
37.722,08	20	150.888,40	1.527,44	9.430,52	10.957,97	141.457,88	13	M	Financiële VA
26.395,52	60	369.537,28	3.740,83	6.598,88	10.339,71	362.938,40	13	M	Financiële VA
		588,21	8.039,36	8.627,57					
	10						14	E	Overige VA
8.682,75	10	964,78	9,77	964,78	974,55	0,00	14	M	Grond & water (M)
15.896,20	20	47.688,68	482,75	3.179,24	3.662,00	44.509,44	14	M	Grond & water (M)
2.770,15	10	2.770,12	28,04	554,03	582,07	2.216,09	14	M	Grond & water (M)
	10						14	M	Overig VA (M)
10.023,93	5	6.682,60	67,65	3.341,31	3.408,95	3.341,29	14	M	Overig VA (M)
		432,70	3.902,53	4.335,23					
10.272,84	25	11.128,80	112,66	856,07	968,72	10.272,73	16	M	Grond & water (M)
3.825,75	20	1.275,28	12,91	255,05	267,96	1.020,23	16	M	Overig VA (M)
20.729,16	20	24.522,65	248,24	2.262,59	2.510,83	22.260,06	16	M	Overig VA (M)
4.759,42	20	5817,08	58,89	528,83	587,71	5288,26	16	M	Overig VA (M)
2.940,00	10						16	M	Overig VA (M)
		291,05	2.156,32	2.447,36					
	10	291,05	2.156,32	2.447,36	26.594,62	20	E	Vervoersmiddelen	
	5					20	E	Vervoersmiddelen	
		2.799,11	27.269,38	30.068,49					
	5	426,45	6.254,18	6.680,63	35.440,44	30	E	Overige VA	
	5					30	E	Overige VA	
13.532,68	10	40.598,07	410,97	5.413,08	5.824,05	35.185,00	30	E	Overige VA
127.381,97	30	145.579,48	1.473,70	9.098,72	10.572,42	136.480,77	30	E	Bedrijfsgebouwen
3.749,25	10	216,19	2,19	216,19	218,38		30	E	Overige VA
4.965,32	10	7.448,00	75,40	1.241,33	1.316,73	6.206,67	30	M	Overig VA (M)
							30	E	Overige VA
29.680,78	30	25.948,25	262,67	1.854,30	2.116,98	24.093,95	30	E	Bedrijfsgebouwen
322,93	3	3.552,22	35,96	1.291,72	1.327,68	2.260,50	30	E	Overige VA
500,00	10	9.500,00	96,17	1.000,00	1.096,17	8.500,00	30	E	Overige VA
7.457,35	10	1.541,35	15,60	899,87	915,47	641,48	30	E	Bedrijfsgebouwen
							33	E	Vervoersmiddelen
		793,96	15.016,14	15.810,10					
11.136,02	5	9.111,30	92,23	4.049,46	4.141,70	5.061,84	35	E	Vervoersmiddelen
3.654,75	10	9.635,25	97,54	1.329,00	1.426,54	8.306,25	35	E	Vervoersmiddelen
1.218,25	10	3.211,75	32,51	443,00	475,51	2.768,75	35	E	Vervoersmiddelen
330,00	10	6.270,00	63,47	660,00	723,47	5.610,00	35	E	Vervoersmiddelen
250,00	5	2.250,00	22,78	500,00	522,78	1.750,00	35	E	Vervoersmiddelen
731,25	10	9.018,75	91,30	975,00	1.066,30	8.043,75	35	E	Vervoersmiddelen
525,00	5	2.975,00	30,12	700,00	730,12	2.275,00	35	E	Vervoersmiddelen
	10		55,68	275,00	330,68	5.225,00	35		Vervoersmiddelen
	5		22,78	225,00	247,78	2.025,00	35		Vervoersmiddelen
	5		38,47	380,00	418,47	3.420,00	35		Vervoersmiddelen
240,00	5	4.560,00	46,16	960,00	1.006,16	3.600,00	35	E	Vervoersmiddelen
3.157,09	10	14.883,41	150,66	1.804,05	1.954,71	13.079,36	35	E	Vervoersmiddelen
1.750,00	5	3.250,00	32,90	1.000,00	1.032,90	2.250,00	35	E	Vervoersmiddelen
							35	E	Vervoersmiddelen
25.734,37	4	1.715,63	17,37	1.715,63	1.733,00		35	E	Vervoersmiddelen
	4						35	E	Vervoersmiddelen
192.642,08	20	80.121,08				80.121,08	42	E	Gronden
		3.038,57	24.397,88	27.436,45					
14.172,80	30	92.123,20	932,56	3.543,20	4.475,76	88.580,00	50	E	Woonruimten
283.280,32	30	144.728,52	1.465,09	14.266,96	15.732,05	130.461,56	50	E	Bedrijfsgebouwen
11.760,22	30	26.352,90	266,77	1.270,44	1.537,21	25.082,46	50	M	Bedrijfsgebouwen (M)
10.434,60	30	6.956,41	70,42	579,70	650,12	6.376,71	50	M	Bedrijfsgebouwen (M)
3.218,35	30	16.091,65	162,90	643,67	806,56	15.447,98	50	M	Bedrijfsgebouwen (M)
27.026,82	10	13.912,31	140,83	4.093,91	4.234,75	9.818,40	50	E	Overige VA
25.961,00	10						50	E	Overige VA
		20,44	475,00	495,44					
	5					80.830,00	54	E	Overige VA
							54	E	Overige VA
356,25	5	2.018,75	20,44	475,00	495,44	1.543,75	54	E	Overige VA
							54	E	Bedrijfsgebouwen
							54	E	Vervoersmiddelen
1.756.533,45		1.976.965,09	17.785,79	137.921,05	155.706,84	2.056.133,02			

Bijlage 4b. Staat van materiële vaste activa - categorieën materiële vaste activa

Investerings met economisch nut

	Investerings 2016	Saldo 31-12-15	Desinvestering	Afschrijving	Afwaardering	Saldo 31-12-2016
Gronden en terreinen						
Bosgebied Moldiep (10)		11.163,57		0,00		11.163,57
Moldiep vaarwater (10)		98.120,39		0,00		98.120,39
Zuilespolder (aankoop) (10)		35.783,27		0,00		35.783,27
3e Merwedehaven (aankoop grond) (10)		20.094,76		0,00		20.094,76
Aankoop Sionpolder (10)		57.141,70		0,00		57.141,70
Golfbaancomplex (42)		80.121,08		0,00		80.121,08
		302.424,77				
waarvan aandeel in erfpacht uitgegeven gronden		-94.915,49		0,00		
Totaal gronden en terreinen excl. in erfpacht uitgegeven gronden		207.509,28				207.509,28

Woonruimten

Woning Merwelanden 39 (50)		92.123,20		3.543,20		88.580,00
----------------------------	--	-----------	--	----------	--	-----------

Bedrijfsgebouwen

Bezoekerscentrum (30)		145.579,48		9.098,72		136.480,77
Botenloods (30)		25.948,25		1.854,30		24.093,95
Verbouwing Botenhuis (30)		1.541,35		899,87		641,48
Werkplaats Sionpolder (50)		144.728,52		14.266,96		130.461,56
		317.797,60		26.119,85		291.677,76

Vervoermiddelen

Accu's Fluistebootje 1X (35)		2.975,00		700,00		2.275,00
Accu's Spindolter (35)		4.560,00		960,00		3.600,00
Accu's Roei en Fluisterboten (35)		2.250,00		500,00		1.750,00
Boot parkwacht 2016 (20)	28.750,94			2.156,32		26.594,62
Fluistebootje 2016 (35)	5.500,00			275,00		5.225,00
Accu's 2016 (35)	2.250,00			225,00		2.025,00
Accu's Balsemien 2016 (35)	3.800,00			380,00		3.420,00
Motoren Roei/Fluisterboten (35)		6.270,00		660,00		5.610,00
Fluistebootje 1x (35)		9.018,75		975,00		8.043,75
Fluistebootje 7 persoons (35)		9.111,30		4.049,46		5.061,84
RVS roeiboten 6X (35)		9.635,25		1.329,00		8.306,25
RVS roeiboten/ Fluisterboten 2X (35)		3.211,75		443,00		2.768,75
Fluistebootjes 2X (35)		14.883,41		1.804,05		13.079,36
Accu's Fluistebootjes 2X (35)		3.250,00		1.000,00		2.250,00
Fluistebootje rolstoeltoegankelijk (35)		1.715,63		1.715,63		0,00
	40.300,94	66.881,09		17.172,46		90.009,57

Overige materiële vaste activa

Smartboard BC (30)		3.552,22		1.291,72		2.260,50
Meubilair BC (30)		9.500,00		1.000,00		8.500,00
Software Ecolodge 54 (21)		2.018,75		475,00		1.543,75
Software Recreatex	41.694,62			6.254,18		35.440,44
Glasvezel BC (30)		40.598,07		5.413,08		35.185,00
Herinrichting groepsruimte (30)		216,19		216,19		0,00
Glasvezel SP (50)		13.912,31		4.093,91		9.818,40
Implementatie "Biespas"		0,00		0,00		0,00
	80.830,00					80.830,00
	122.524,62	69.797,54		18.744,08		173.578,09
Totaal	162.825,56	754.108,71		65.579,59		851.354,70

Investerings met maatschappelijk nut

	Investerings 2016	Saldo 31-12-15	Desinvestering	Afschrijving	Afwaardering	Saldo 31-12-2016
Gronden en terreinen						
Inrichting Hel & Zuilespolder (10)		61.662,24		6.290,58		55.371,66
Inrichting polder Crayestein (10)		28.805,75		1.811,48		26.994,27
Sionpolder tweede fase (10)		94.888,11		3.332,10		91.556,01
	0,00	185.356,10		11.434,16		173.921,94

Grond- en waterbouwkundige werken

Kanosteiger (14)		964,78		964,78		0,00
Ponton waterbus (14)		47.688,67		3.179,24		44.509,44
Abri + verlichting ponton waterbus (14)		2.770,12		554,03		2.216,09
Oeverbescherming (16)		11.128,80		856,07		10.272,73
	0,00	62.552,37		5.554,12		56.998,26

Gebouwen

Toiletgebouw Sterrenwacht (50)		26.352,90		1.270,44		25.082,46
Toiletgebouw (50)		6.956,41		579,70		6.376,71
Toiletgebouw (50)		16.091,65		643,67		15.447,98
	0,00	49.400,96		2.493,81		46.907,15

Wegen

Renovatie fietspaden (13)		16.208,94		1.801,04		14.407,90
Fietspaden 2016 (13)	54.263,37					54.263,37
Fietspaden (13)		9.000,00		1.500,00		7.500,00
Wielersbaan /fietspaden		160.263,03		16.026,30		144.236,73
	54.263,37	185.471,97		19.327,34		220.408,00

Overige materiële vaste activa

Parkeren Thermen (13)		78.988,24		9.873,53		69.114,71
Alvalbakken (14)		6.682,60		3.341,31		3.341,29
Gemaal Hel & zuilespolder (16)		1.275,28		255,05		1.020,23
Pompemaal SP (16)		24.522,65		2.262,59		22.260,06
Gemaal Hel & zuilespolder (16)		5.817,08		528,83		5.288,26
Beschoeiing (16)						0,00
Milieustraat (30)		7.448,00		1.241,33		6.206,67
	0,00	124.733,85		17.502,64		107.231,22
	217.088,93	607.515,25	0,00	56.312,07	0,00	605.466,57

Bijlage 5. Staat van reserves en voorzieningen

Naam Reserve	Vorig dienstjaar 2015			Saldo aan het begin van het Dienstjaar	2016			Toelichting
	Saldo aan het begin van het Dienstjaar	Vermeerderingen	Verminderen		Vermeerderingen	Verminderen	Saldo aan het einde Dienstjaar	
Reserves Hollandschap								
Reserve Donaties	33.461,70	2.000,00	23.000,00	12.461,70	21.117,00	0,00	33.578,70	Bestemmingsreserve
Reserve onderh. Tentoonstelling	193.221,00	18.333,00	0,00	211.554,00	18.333,00	0,00	229.887,00	Bestemmingsreserve
Algemene reserve	622.370,05	0,00	17.001,35	605.368,71	92.622,34	3.645,61	694.345,44	Algemene reserve
Bestemmingsres. Zuileshoeve	0,00	0,00	0,00	0,00	15.589,73	0,00	15.589,73	Best.res Zuileshoeve
Totaal in €	849.052,75	20.333,00	40.001,35	829.384,41	147.662,07	3.645,61	973.400,87	

Naam Voorziening	Vorig dienstjaar 2015			Saldo aan het begin van het Dienstjaar	Dienstjaar 2016			Toelichting
	Saldo aan het begin van het Dienstjaar	Vermeer- deringen	Verminder- ingen		Vermeer- deringen	Verminder- ingen	Saldo aan het einde Dienstjaar	
Zonnepont "Grienduij"	4.500,00	0,00	0,00	4.500,00	4.500,00	0,00	9.000,00	Onderhoud "Grienduij"
Groot onderhoud groen	16.770,68	11.307,00	5.518,45	22.559,23	11.443,00	8.425,43	25.576,80	Onderhoud beplanting
Groot onderhoud infrastructuur	30.397,79	29.353,00	46.507,69	13.243,10	29.706,00	13.571,17	29.377,93	t.b.v. verhardingen
Reserve dubieuze debiteuren	11.761,37	0,00	0,00	11.761,37	0,00	11.761,37	0,00	Voorziening debiteuren
Groot onderhoud recreatieve voorzieningen	60.970,69	7.044,00	14.205,40	53.809,29	7.129,00	6.288,75	54.649,54	Bruggen/banken/steigers speelwerktuigen
Groot onderhoud water en oevers	128.690,13	76.625,00	95.110,60	110.204,53	91.713,00	85.945,09	115.972,44	Onderhoud waterwegen
Groot onderhoud gebouwen	136.682,00	35.043,00	39.061,30	132.663,70	45.556,00	37.897,91	140.321,79	Onderhoud gebouwen
Reserve onderhoud Sterling Zonnepont	27.971,57	17.790,00	0,00	45.761,57	6.857,00	2.277,00	50.341,57	Onderhoud Sterling en Zonnepont
Totaal in €	417.744,23	177.162,00	200.403,44	394.502,79	196.904,00	166.166,72	425.240,07	

Biilage 6. INKOMSTENVERDEELSTAAT 2016

Cat.	Omschrijving	Rekening 2016	Bestuursonders- ondersteuning	Compartment Parkschapsbeleid	Recreatie	Vaartuigen- verordening	Bezoekers- centrum	Recreatie Objecten	Overige Baten	Algemene Inkomsten
2.0	Rente en afschrijving	0,00								
3.0	Vergoeding personeel	0,00								
3.2	Huren en pachten	346.715,51		30.143,20	24.094,32	11.987,00	109.929,54	110.268,27	60.293,18	
3.3	Overige goederen en diensten	-7.500,00		-7.500,00						
3.4	Overige goederen en diensten	648.274,86	42.262,50	106.995,37	4.734,76		322.480,67		51.179,56	120.622,00
4.1	Overdrachten van het Rijk	64.789,97	25.616,00	0,00	38.056,97		1.117,00			
4.2	Overige inkomensoverdrachten	1.734.903,59	286.801,84	97.069,75						1.351.032,00
6.0	Onttrekkingen	3.645,61								3.645,61
6.2	Personeelskosten	15.125,00		15.125,00						
	BCF	398.482,97	114.307,69							284.175,28
	Totaal inclusief bcf	3.204.437,51	468.988,03	241.833,32	66.886,05	11.987,00	433.527,21	110.268,27	111.472,74	1.759.474,89
	TOTAAL exclusief bcf	2.805.955	354.680	241.833	66.886	11.987	433.527	110.268	111.473	1.475.300

KOSTENPLAATSEN										
Cat.	Omschrijving	Rekening 2016	Bestuurs- ondersteuning	Compartment Parkschapsbeleid	Recreatie	Vaartuigen- verordening	Bezoekers- centrum	Recreatie Objecten	Overige lasten	Overig
3.1	Energie	26.336,28		653,71	4.270,80	1.570,94	19.698,64		142,19	
3.3	Duurzame goederen	65.744,88		65.744,88						
3.4	Overige goederen en diensten	1.116.359,05	117.127,38	118.977,86	542.839,69	6.906,44	261.156,95		69.350,73	
4.2	Overige inkomensoverdrachten	36.100,91				36.100,91				
6.0	Stortingen in fondsen	344.566,07		6.767,00	139.991,00		6.857,00		43.289,00	147.662,07
6.1	Kapitaallasten									
	Parkschapsbeleid	495,44		495,44						
	Groen	13.310,52			13.310,52					
	Infrastructuur	53.175,68			53.175,68					
	Recreatieve voorzieningen	8.627,57			8.627,57					
	Water & Oevers	4.335,23			4.335,23					
	Gebouwen & Inrichtingen	14.119,15					14.119,15			
	Automatisering	13.832,36					13.832,36			
	Woning & Botenhuis	2.116,98					2.116,98			
	Verhuring	15.810,10					15.810,10			
	Gebouwen	27.436,45							27.436,45	
6.2	Verrekening personeelskosten	1.063.587,87	289.488,44	26.768,79	111.227,34	51.669,97	542.980,95		41.452,38	
	BCF	398.482,97	114.307,69							284.175,28
	Totaal inclusief bcf	3.204.437,51	520.923,51	219.407,68	877.777,83	96.248,26	876.572,13	0,00	181.670,75	431.837,35
	TOTAAL exclusief bcf	2.805.955	406.616	219.408	877.778	96.248	876.572	0	181.671	431.837

Bijlage 8. Staat van opgenomen langlopende leningen

Oorspronkelijk bedrag	Ingang lening	Jaar van aflossing	Rente percentage	Restant bedrag	de rente of rente bestanddeel	de aflossing aflossings- bestanddeel	Restant- bedrag geldlening
2	3	4	5	6	7	8	9
1.000.000,00	01-12-2003	2018	4,50	199.999,96	9.000,00	66.666,67	133.333,29
850.000,00	02-05-2005	2020	3,68	283.333,30	10.426,67	56.666,67	226.666,63
1.850.000,00				483.333,26	19.426,67	123.333,34	359.999,92

Dordrecht d.d. 2017

Het Dagelijks Bestuur

de secretaris

de voorzitter

(D.C.H. Verheijen)

(E. v.d. Burgt)

Aldus besloten door het **Algemeen Bestuur** in haar vergadering van2017.

de secretaris

de voorzitter

(D.C.H. Verheijen)

(.....)

Accountantsverslag 2016

Nationaal Park
De Biesbosch

VERSTEGEN
accountants en adviseurs

Aan het algemeen bestuur van de
Gemeenschappelijke Regeling Parkschap Nationaal Park De Biesbosch
Postbus 8
3300 AA DORDRECHT

INFO@VERSTEGENACCOUNTANTS.NL
WWW.VERSTEGENACCOUNTANTS.NL

Dordrecht, 3 april 2017

Ref.: 408/JS/AK

Geachte leden van het algemeen bestuur,

Overeenkomstig de door u verstrekte opdracht hebben wij de jaarrekening van de Gemeenschappelijke Regeling Parkschap Nationaal Park De Biesbosch (hierna GR Parkschap) te Dordrecht gecontroleerd. In deze rapportage brengen wij verslag aan u uit over onze bevindingen. Het is de verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur de jaarrekening op te maken in overeenstemming met het Besluit begroting verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) en de daarop berustende bepalingen. Het is onze verantwoordelijkheid een controleverklaring bij de jaarrekening te verstrekken.

Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden, het op 31 maart 2015 door het algemeen bestuur vastgestelde controleprotocol inclusief normenkader voor financiële rechtmatigheid en het Controleprotocol WNT. De planning en uitvoering van onze controle is voornamelijk gericht op (ontleend aan *Controlestandaard 200 Algehele doelstellingen van een controle*):

- het identificeren en inschatten van risico's op een afwijking van materieel belang die het gevolg is van fraude of van fouten, op basis van inzicht in GR Parkschap en haar omgeving, met inbegrip van de interne beheersing van GR Parkschap;
- het verkrijgen van voldoende en geschikte controle-informatie over de vraag of er afwijkingen van materieel belang bestaan, door het opzetten en implementeren van passende manieren van inspelen op de ingeschatte risico's;
- het vormen van een oordeel over de financiële overzichten op basis van conclusies die uit de verkregen controle-informatie worden getrokken.

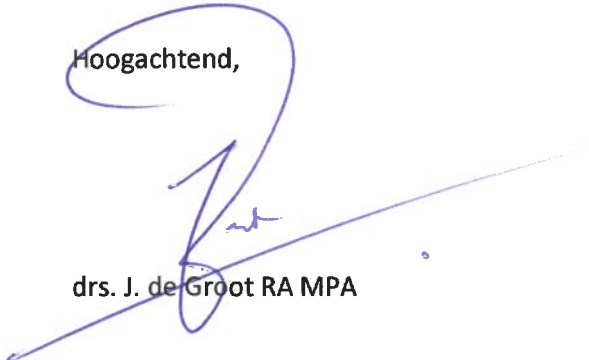
In de controleverklaring brengen wij tot uitdrukking of naar ons oordeel:

- de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van het vermogen per 31 december 2016 en van het resultaat over 2016 van de GR Parkschap in overeenstemming met het BBV;
- de jaarrekening voldoet aan de WNT-eisen, zoals opgenomen in de WNT en de daarop berustende bepalingen;
- de in deze jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties voldoen aan de eisen van financiële rechtmatigheid. Dit houdt in dat de bedragen in overeenstemming zijn met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, voor zover daarvan in het controleprotocol toetsing wordt verlangd; en
- het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Wij hebben een goedkeurende controleverklaring verstrekt bij de jaarrekening 2016 onder het voorbehoud dat deze jaarrekening ongewijzigd wordt vastgesteld door het algemeen bestuur. In het geval dat het algemeen bestuur de jaarrekening niet ongewijzigd vaststelt, verzoeken wij u om contact met ons op te nemen over de dan ontstane situatie.

Wij vertrouwen erop u met dit verslag voldoende te hebben geïnformeerd en zijn graag bereid om het nader bij u toe te lichten.

Hoogachtend,

drs. J. de Groot RA MPA

INHOUDSOPGAVE

1. Controlebevindingen jaarverslaggeving.....	5
1.1. Algemeen.....	5
1.2. Interne beheersing	5
1.3. Jaarrekeningcontrole.....	7
2. Overige onderwerpen.....	8
2.1. Naleving wet- en regelgeving	8
2.2. Automatisering	9
2.3. Frauderisicobeheersing	9
3. Onafhankelijkheid	9
4. Slot	9

1. Controlebevindingen jaarverslaggeving

1.1. Algemeen

Stand van zaken

Wij hebben een goedkeurende controleverklaring af gegeven met een voorgeschreven tekst die nieuw is ten opzichte van vorig jaar. De controle is enigszins moeizaam verlopen, zowel wat betreft het boekhoudkundig proces, als de vermelding van toelichtingen bij enkele posten in de jaarrekening waaronder de VPB positie. Verschillen van inzicht met de leiding zijn er niet geweest.

Regelgeving

De jaarrekening 2016 van GR Parkschap is opgesteld in overeenstemming met het Besluit begroting verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

Belangrijke ontwikkelingen en achtergronden met betrekking tot de posten in de jaarrekening zijn duidelijk en volledig toegelicht in de jaarrekening.

Interne controle

In dit accountantsverslag is de managementrapportage geïntegreerd. Om die reden zijn in dit verslag onze observaties bij de interne beheersing opgenomen.

1.2. Interne beheersing

Algemeen

Vanuit onze controleopdracht hebben wij aandacht besteed aan de kwaliteit van de interne beheersingsmaatregelen die een directe relatie hebben met de jaarrekening van GR Parkschap. Deze interne beheersingsmaatregelen zijn voornamelijk ingebed in de volgende processen:

- Planning- en controlcyclus
- Beheersing opbrengsten
- Personeels- en salarisadministratie
- Inkopen en betalingsverkeer

Planning- en controlcyclus

De basis voor de sturing op de financiële resultaten wordt gevormd door de begroting en managementinformatie. Gegeven de aard en omvang van de organisatie van GR Parkschap zijn wij van mening dat deze van toereikend niveau zijn.

Een belangrijk onderdeel van de planning- en controlcyclus is de totstandkoming van de jaarrekening. In deze paragraaf doen wij beknopt verslag van onze bevindingen aangaande dit proces.

Ten opzichte van de conceptversie is, in goede samenwerking met uw controller, een aantal wijzigingen doorgevoerd in de definitieve jaarrekening. Naar onze mening is ons bij de uitvoering van onze controleopdracht door de medewerkers van GR Parkschap volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad. Bij uitvoering van de controle zijn enkele verbeterpunten gesignaleerd in de dossiervorming en aanlevering aan het controleteam. Met uw controller zijn afspraken gemaakt om dit voor de toekomst te verbeteren, waaronder een digitale werkomgeving voor de uitwisseling van gegevens. De ontstane meerkosten in onze controle zullen wij ter afstemming aan het management voorleggen.

De jaarstukken van de Biesbosch geven een uitgebreid en compleet beeld van de GR Parkschap en voldoen aan de eisen van het BBV.

Beheersing opbrengsten

Uit de controle is gebleken dat GR Parkschap is overgestapt naar Recreatex om de opbrengsten van de rondvaarten en verhuur daarin te registreren. Het is van belang dat er controle technische functiescheiding in dit systeem wordt aangebracht om bijvoorbeeld prijzen aan te passen. Op dit moment is dit nog niet het geval en zodoende adviseren wij u om de bevoegdheden in het systeem nader in te regelen, zodat de juiste personen de juiste rechten hebben. Wij hebben gegevensgericht vastgesteld dat de gehanteerde prijzen in Recreatex overeenstemmen met de vermelde prijzen op de website.

Personeels- en salarisadministratie

De personeels- en salarisadministratie is uitbesteed aan Service Centrum Drechtsteden (SCD). De accountant van de SCD heeft een assurancerapport afgegeven met betrekking tot de toereikende opzet en werking van de interne beheersing van het personeelsproces. Het rapport is door ons beoordeeld en wij concluderen dat alle aspecten aanwezig zijn om op een betrouwbare manier de personeels- en salarisadministratie te voeren.

Inkopen en betalingsverkeer

In Key2Financien is het totale inkoopproces ingeregeld. Wij hebben vastgesteld dat de door ons gecontroleerde inkoopfacturen, de juiste routing hebben doorlopen. Het betalingsverkeer is uitbesteed aan het SCD. De accountant van het SCD heeft een assurancerapport afgegeven met betrekking tot de toereikende opzet en werking van de interne beheersing van het betaalproces.

Aanbesteding

Uit onze controle is een aantal opdrachten boven € 10.000 geselecteerd waarbij niet is gebleken dat het vereist aantal offertes is opgevraagd conform het interne inkoop- en aanbestedingsbeleid. Het inkoopbeleid staat toe om gemotiveerd af te wijken van het voorgeschreven aantal offertes. Deze motivering was echter niet in de inkoopdocumentatie aanwezig. Wij adviseren u alsnog de overwegingen vast te laten leggen en te laten autoriseren. Het interne inkoopbeleid is opgenomen in het interne normenkader. Het niet vastleggen van deze motivering valt onder de formele rechtmatigheid en weegt daarom niet mee in ons oordeel.

Uit onze controle zijn geen afwijkingen van de (Europese) drempelbedragen gebleken.

Wij merken op dat uw interne inkoopbeleid lagere drempelbedragen kent dan voorgeschreven is in de wetgeving. Wij geven u in overweging om uw inkoopbeleid op dit punt te actualiseren en in lijn met de wetgeving te brengen.

1.3. Jaarrekeningcontrole

Financiële positie

Het totaal saldo van lasten en baten van uw gemeenschappelijke regeling bedraagt € 144.017 positief ten opzichte van een begroot saldo van € 3.280 negatief. Dit positieve resultaat ten opzichte van de begroting is gerealiseerd doordat zichtbaar goed gestuurd is op financiële tegenvallers en er sprake is van enkele onvoorziene meevallers. Voor een nadere analyse van het rekeningresultaat over 2016 en verschillen ten opzichte van de begroting verwijzen wij u naar de uitgebreide toelichting onder de tabellen per programma in de Programmaverantwoording, die onderdeel uitmaakt van de jaarstukken 2016.

Reserve en weerstandsvermogen

De reserves van uw gemeenschappelijke regeling zijn in 2016 met een bedrag van € 144.017 toegenomen. Dit komt overeen met de bestemming van het saldo van lasten en baten 2016. De omvang van de reserves bedraagt ultimo 2016 37% van het balanstotaal (2015: 33% van het balanstotaal). In de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" zijn diverse risico's benoemd die van materiële betekenis kunnen zijn voor het balanstotaal of de financiële positie van uw gemeenschappelijke regeling.

Onderhoudsvoorziening

In de jaarrekening zijn, net als voorgaand jaar, diverse voorzieningen gevormd voor groot onderhoud. Wij hebben vastgesteld dat het interne proces van totstandkoming van deze schattingsposten deugdelijk is en de veronderstellingen lijken ons plausibel. Daarom mag worden verondersteld dat de voorzieningen toereikend zijn voor de uitgaven in de komende jaren.

Fiscale positie

Per 1 januari 2016 worden Nederlandse publiekrechtelijke rechtspersonen belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting (hierna: VPB), indien en voor zover zij een onderneming drijven. Daartoe dient te worden beoordeeld of binnen de GR Parkschap sprake is van een organisatie van arbeid en kapitaal die met een winst oogmerk deelneemt aan het economische verkeer. Hiervoor is een extern deskundige ingeschakeld.

Op 23 maart 2017 is een concept rapportage ontvangen inzake de VPB-positie. Uit deze rapportage blijkt dat er een risico bestaat op een VPB-plicht voor de GR Parkschap. Voor het bepalen van het bestaan van deze plicht en vaststellen van de hoogte van een eventuele VPB-plicht is nadere analyse en afstemming met de fiscus nodig. In de jaarstukken is de VPB-positie toegelicht. Het maximale risicobedrag – ongeveer € 23.000 – is toegelicht. De daadwerkelijke VPB-plicht is afhankelijk van een aantal nader te onderzoeken zaken.

2. Overige onderwerpen

2.1. Naleving wet- en regelgeving

Bij onze controle van de jaarrekening houden wij rekening met het risico van materiële fouten als gevolg van het niet naleven van wet- en regelgeving. Met name richten wij ons daarbij op het Besluit begroting verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en voor de rechtmatigheid van de totstandkoming van baten en lasten en balansmutaties op het door het algemeen bestuur vastgestelde normenkader voor financiële rechtmatigheid. Onze controle heeft geen relevante afwijkingen van wet- en regelgeving aan het licht gebracht.

Het betrekken van de naleving van wet- en regelgeving bij onze controlewerkzaamheden is overigens gebaseerd op onze beroepsregels, in het bijzonder hoofdstuk 250 van de Controle- en Overige Standaarden, waaruit wij citeren: “De accountant dient (...) de controle op te zetten en uit te voeren met een professioneel-kritische instelling voor omstandigheden en gebeurtenissen die twijfel oproepen omtrent de vraag of de entiteit zich houdt aan wet- en regelgeving” en “Echter kan niet worden verwacht dat een controleopdracht zal leiden tot ontdekking van overtredingen van alle wet- en regelgeving.”

2.2. Automatisering

Volgens artikel 393, lid 4, BW 2 dienen wij in ons accountantsverslag onze bevindingen te rapporteren aangaande de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Onze beoordeling van de geautomatiseerde gegevensverwerking binnen GR Parkschap, voor zover noodzakelijk voor de jaarrekeningcontrole, heeft geen bevindingen opgeleverd die in dit kader dienen te worden gerapporteerd.

2.3. Frauderisicobeheersing

Ingevolge onze beroepsregels, in het bijzonder hoofdstuk 240 van de Controle- en Overige Standaarden, dient de accountant bij de controle van de jaarrekening een aantal specifiek genoemde procedures uit te voeren, gericht op het risico van fraude. Door de GR Parkschap is de frauderisicoanalyse geactualiseerd.

Bij onze controle van de jaarrekening 2016 hebben wij geen aanwijzingen van fraude verkregen die wij op grond van deze regels aan u zouden moeten melden.

3. Onafhankelijkheid

Het waken voor onze onafhankelijkheid is primair onze eigen (vaktechnische) verantwoordelijkheid. Aanvullend daarop rapporteren wij u jaarlijks – voor uw beoordeling van onze onafhankelijkheid – de werkzaamheden die door ons zijn verricht naast het controleren van financiële verantwoordingen en het uitoefenen van onze natuurlijke adviesfunctie.

Met betrekking tot het verslagjaar 2016 hebben wij geen andere werkzaamheden voor u uitgevoerd.

4. Slot

Wij vertrouwen erop u met dit accountantsverslag voldoende te hebben geïnformeerd over onze controlebevindingen.

Aan het algemeen bestuur van de
Gemeenschappelijke Regeling Parkschap Nationaal Park De Biesbosch

INFO@VERSTEGENACCOUNTANTS.NL
WWW.VERSTEGENACCOUNTANTS.NL

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2016 van de Gemeenschappelijke Regeling Parkschap Nationaal Park De Biesbosch te Dordrecht gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2016 als van de activa en passiva van de Gemeenschappelijke Regeling Parkschap Nationaal Park De Biesbosch op 31 december 2016 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten;
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2016 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het referentiekader.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2016;
- 2 het overzicht van baten en lasten over 2016; en
- 3 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door het algemeen bestuur op 31 maart 2015 en de Regeling Controleprotocol Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 2016. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Gemeenschappelijke Regeling Parkschap Nationaal Park De Biesbosch zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 26.583, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling controleprotocol WNT 2016.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij aan het algemeen bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de materialiteit rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

B. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen;

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is, zoals bedoeld in artikel 213 lid 3 sub d Gemeentewet, en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening**Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur voor de jaarrekening**

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het referentiekader.

In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Het algemeen bestuur is als kaderstellend en controlerend orgaan op grond van de Gemeentewet verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de organisatie.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door het algemeen bestuur op 31 maart 2015, de Regeling Controleprotocol WNT 2016, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de organisatie;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten voldoen aan de eisen van financiële rechtmatigheid.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het algemeen bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het algemeen bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Dordrecht, 3 april 2017

Verstegen accountants en adviseurs B.V.,

was getekend,
drs. J. de Groot RA MPA

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden: